

Falla Port
de
Silla

Falles 2014

EDITA

Falla Port de Silla
www.fallaportdesilla.org
fallaportdesilla@gmail.com

DIRECCIÓ I COORDINACIÓ

José Vicente Zaragoza i Huesa

REDACCIÓ

José Vicente Zaragoza i Huesa

Lorenzo Pérez i Rodríguez

Noemí García i Alba

Mar Navarro i Herráiz

Mireia Micó i García

Cristina García i Zaragoza

Laia Machancoses i Castells

Aida San Ramón i Raga

Inma Rosaleny i Más

Ivan Serrador i Ferrer

COL-LABORACIONS

Josep Antich i Brocal

Vicent Añó

Ivan Brull

Jorge Cruz

Pep Aguado

Xavi Serra

Jesús Escorihuela i Castells

Vicenta Benedito i Pons

Josefina Alonso

CRÍTICA MONUMENT GRAN

Ivan Cuenca i Navarro

CRÍTICA MONUMENT INFANTIL

Josep Ramon Navarro i Martínez

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA

Empar Minguet i Tomàs

Servei de Normalització

Llingüística de l'Ajuntament
de Silla

FOTOGRAFIES OFICIALS

Amparo Fuster i Ramírez

Mayordomo Fotògrafs

Mar Navarro i Herráiz

FOTOGRAFIES

José Vicente Zaragoza i Huesa

Mª José Alfonso i Chulvi

Bernat Capilla i Ramírez

Mar Navarro i Herráiz

Eduardo Peris

Paco Gimeno

Helio Yago

Anna Alba i Zaragoza

PUBLICITAT

Francis Benaches i Porcel

DISSENY I MAQUETACIÓ

Mª José Alfonso i Chulvi

IMPRIMEIX

Gráficas Fortuny

l'Associació Cultural Falla Port
no es fa responsable de les idees
i opinions dels autors dels escrits.

El present llibret ha participat en la
convocatòria dels premis de la
Generalitat per a la promoció i
l'ús del valencià.

EDITORIAL

El simple fet d'obrir aquest llibret és un luxe que vosté es pot permetre i més si pensem que és un gest que, igual que el piano, hi havia molt pocs o cap «en casa donde se habla en valenciano».

La manca de cultura literària no era una opció per a la majoria dels nostres majors, era una situació obligada en la qual els llibres eren substituïts per l'aixada, el lligó o el feix. No va ser aquesta situació excusa perquè els nostres veïns més creatius i irònics deixaren reflectida la seua visió de la societat en la qual visqueren centenars de dites, cançons i expressions populars.

Potser vosté encara no és conscient del que aquest llibret li depara i en aquestes línies no li ho contarem, sols li direm que després de finalitzar la seua lectura passarà a formar part de la seua literatura més preuada. I és que li presentem per escrit un tresor del passat que, de segur, voldrà conservar i, fins i tot, preservar i difondre.

Com per a preservar i enaltir són els escrits dels nostres col·laboradors primerencs. Entrem en dubte en pensar si hem fet debutar el nostre llibret, un futur mestre de les lletres valencianes.

Passe full i descobrisca tot l'encant i la il·lusió que tant fallers, col·laboradors, com màxims representants, li dediquem a la nostra més estimada festa, i ho fem en la nostra llengua i ho sentim en el nostre cor.

<u>Salutació del President</u>	Pàg. 6
<u>Junta Directiva</u>	Pàg. 8
<u>Comissió Major</u>	Pàg. 10
<u>Guardons Comissió Major</u>	Pàg. 13
<u>A la Fallera Major, Noemí García i Alba</u>	Pàg. 14
<u>Noemí, La Cara de la Il·lusió</u>	Pàg. 16
<u>Falla Gran</u>	Pàg. 22
<u>Crítica Falla Gran</u>	Pàg. 24
<u>Més que un Somni, Tota una Vida...</u>	Pàg. 34
<u>Historia d'un any</u>	Pàg. 38
<u>Dansa dels Porrots</u>	Pàg. 50
<u>Grup d'Artistes Majors</u>	Pàg. 51

DITES, CANÇONS I EXPRES- SIONS POPULARS DE SILLA

<u>1. Ressenyes de Poblacions</u>	Pàg. 56
<u>2. De l'Oratge i el Calendari</u>	Pàg. 60
<u>3. Els Dies de la Setmana</u>	Pàg. 62
<u>4. De Sexe i Escatologia</u>	Pàg. 62
<u>5. De Dones</u>	Pàg. 66
<u>6. d'Homes</u>	Pàg. 67
<u>7. d'Animals</u>	Pàg. 69
<u>8. Sobre la Religió</u>	Pàg. 71
<u>9. Del Camp i el Treball</u>	Pàg. 72
<u>10. Consells, Sentències i Frases Convencionals</u>	Pàg. 74
<u>11. Expressions Populars</u>	Pàg. 81
<u>12. Cançonetes i Composicions</u>	Pàg. 88
<u>13. Als Xiquets Xicotets</u>	Pàg. 97
<u>14. De Jocs Infantils</u>	Pàg. 101
<u>15. Del Comerciants i Venedors Ambulants</u>	Pàg. 107
<u>16. De Crítica Política</u>	Pàg. 113
<u>17. De Festa</u>	Pàg. 115

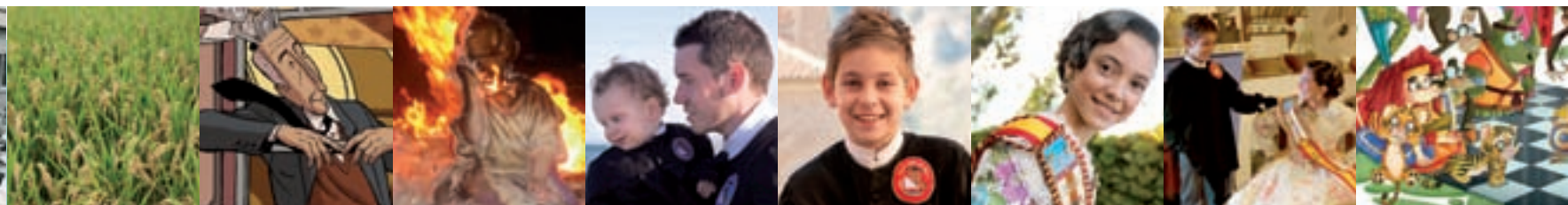
SUMARI

SUMARI

SUMARI

SUMARI

SUMARI

ESCRITS D'OPINIÓ I COL·LABORACIONS LITERARIES

<u>509 Artesans Fallers</u>	<u>Pàg. 122</u>
<u>Demà Serà una Cançó</u>	<u>Pàg. 124</u>
<u>Marjal</u>	<u>Pàg. 126</u>
<u>Del Còmic a les Falles</u>	<u>Pàg. 128</u>
<u>Una Presentació, Centenars de Sentiments</u>	<u>Pàg. 131</u>
<u>Un Viatge per l'Obra Emocional d'Un</u>	
<u> Dibuixant Ambulant</u>	<u>Pàg. 134</u>
<u>Les Falles de la Vespra</u>	<u>Pàg. 138</u>
<u>Un Creuer de Sentiments. Un record Inoblidable</u>	<u>Pàg. 142</u>
<u>Foc i Cendra: Punt i Seguit</u>	<u>Pàg. 144</u>
<u>Una Xiqueta de fa 10 Anys</u>	<u>Pàg. 146</u>
<u>De Raça Albuferenca</u>	<u>Pàg. 150</u>
<u>Diagnòstic: Malat de Falles</u>	<u>Pàg. 153</u>
<u>El Carro Tradicional: El Carro d'Escala</u>	<u>Pàg. 159</u>
<u>I Si Cremem l'Ajuntament?</u>	<u>Pàg. 162</u>

COMISSIÓ INFANTIL

<u>Salutació del President Infantil</u>	<u>Pàg. 170</u>
<u>A la Fallera Major Infantil, Celia Gómez i García</u>	<u>Pàg. 172</u>
<u>Dues Xiquets Fenomenals</u>	<u>Pàg. 174</u>
<u>Comissió Infantil</u>	<u>Pàg. 183</u>
<u>Guardons Comissió Infantil</u>	<u>Pàg. 186</u>
<u>Grup d'Artistes Infantils</u>	<u>Pàg. 187</u>
<u>Falla Infantil</u>	<u>Pàg. 188</u>
<u>Crítica Falla Infantil</u>	<u>Pàg. 190</u>
<u>Contes</u>	<u>Pàg. 202</u>
<u>Programa de Festejos</u>	<u>Pàg. 208</u>
<u>Agraïments</u>	<u>Pàg. 217</u>
<u>Firmes Comercials</u>	<u>Pàg. 218</u>

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT

Estimats fallers, falleres, veïns i col·laboradors:

Ja ha passat un any i amb l'oportunitat que em brinda el llibret de la falla, em dirigisc a tots vosaltres. Un llibret en què he de reconèixer l'excel·lent treball que està realitzant la Delegació de Llibret, superant-se cada any, cuidant-lo i mimant-lo en tot el seu contingut.

Vull ressaltar la feina del gran col·lectiu faller a Silla, ja que és digne d'alabança. Els fallers de Silla gaudim amb el nostre treball, contagiem el nostre engeni fresc, alegre, atrevit, el nostre esperit d'esforç i superació. Perquè fem gaudir tot el món i tenim la sort de tindre a Silla un món faller diligent, dinàmic, eficaç i eficient que sempre manté encesa la flama de les falles.

Precisament, per tot això, estic orgullós de pertànyer a aquest món i de ser el president d'aquests fallers i falleres. Perquè sou un gran col·lectiu de persones dedicades en cos i ànima a fer bé les coses i que, a més, li poseu entusiasme a tot allò que feu, realitzant-ho sense rebre res a canvi. S'implement amb la mateixa finalitat de sempre: «L'engrandiment de la nostra comissió».

I, si és cert que l'èxit no s'aconsegueix només amb qualitats especials, s'aconsegueix fent una labor de constància, de mètode i d'organització. I en aquest sentit això és el que he intentat transmetre al llarg d'aquests 10 anys de president i estic orgullós del re-

sultat, gràcies, com no, als homes i dones que formen la Junta Directiva. Fallers que els encanta el treball ben fet, organitzat i constant i que estimen d'una manera especial la seua falla. Gràcies per tot!

També vull ressaltar la importància que, per a aquesta comissió, té tot aquest grup de persones, comerços, fallers d'honor, col·laboradors i simpatitzants. Pel suport constant que ens oferiu, tant en el llibret com en la resta d'activitats de la falla. Vosaltres també esteu contribuint que aquesta festa nostra, com són les falles, siguen la millor festa del món.

Voldria també aprofitar l'ocasió per convidar tots aquells que encara no coneixen les falles a descobrir l'essència del poble valencià. Una festa que li dona vida a tota València.

La música de les bandes omplirà els carrers d'alegria, l'olor a flor de taronger impregnarà els nostres pulmons, la pólvora recorrent les nostres venes, la llum il·luminarà la ciutat, els colors dels vestits de valenciana engalanaran els passacarrers, tot un cúmul de sentiments i experiències que el foc gravarà per sempre en nosaltres.

Fallers, falleres, amics i sillers, que passeu unes bones festes de Sant Josep amb l'esperança que tot vaja molt bé.

Lorenzo Pérez i Rodríguez

Falles 2014

Falla
Port

Silla

JUNTA DIRECTIVA

PRESIDENT

Lorenzo Pérez i Rodríguez

VICEPRESIDENT 1R

Ivan Serrador i Ferrer

VICEPRESIDENT 2N

Inmaculada San Lorenzo i Alapont

VICEPRESIDENT 3R

Juan Carlos Sánchez i Giner

VICEPRESIDENT 4T

Bernat Capilla i Ramírez

VICEPRESIDENT 5É

Francis Benaches i Porcel

VICEPRESIDENT 6É

Esther Toledano i Ríos

SECRETÀRIA

Mireia Micó i García

VICESECRETÀRIA

Lidia Guerrero i Moreno

DELEGACIÓ DE RECOMPENSES

Noemí García i Alba

DELEGACIÓ LOTERIA HOMES

Francisco Doménech i Soler

Mª Dolores López i Aguilar

DELEGACIÓ LOTERIA DONES

Mª Luisa Álvarez i Ballestero

Giovanna García i Monzó

DELEGACIÓ DE LLIBRET I

CULTURA

José Vicente Zaragozá i Huesa

Mª José Alfonso i Chulvi

Aida Melero i Jareño

DELEGACIÓ DE PRESENTACIÓ

Mª Carmen Lorente i Carbonell

DELEGACIÓ DE MÚSICA PRESENTACIÓ

Cristian Serrador i Baizauli

DELEGACIÓ DE MONUMENT

Francisco José Brocal i Díaz

DELEGACIÓ DE RELACIONS PÚBLIQUES

Lluís Pérez i Peris

COMPONENTS JUNTA LOCAL FALLERA

Fernando Ruíz i Jiménez

Nerea Fortuny i Serrano

Miguel Alegre i Zaragoza

DELEGACIÓ DE BAR I CASAL

Francisco Montero i Aparicio

Longinos Moreno i Zaragoza

Juan Carlos Montero i García

Bernabé Sebastián i Barba

Paco Ruá i Giménez

Juan Bermúdez i Moreno

Eduardo López i Ramos

DELEGACIÓ DE MANTENIMENT DE CASAL

Longinos Moreno i Fortuny

DELEGACIÓ DE PÀGINA WEB

Miguel Alegre i Zaragoza

Ivan Serrador i Ferrer

DELEGACIÓ DE SO

Juanvi Ribera i Lafont

DELEGACIÓ DE MATERIAL

Julio Vicente Ramón i Moreno

Manolo Bellón i Bellón

Bautista Martí i Moyá

DELEGACIÓ CULINÀRIA

Francisco Antich i De Prada

Vicente Raga i Hostalet

Teresa Baixauli i Zaragoza

José Vicente Santos i Ferrando

DELEGACIÓ INFANTIL

Maria Fuster i Ramírez

Mª Eugenia Navarro i Sáez

Inma Primo i Forner

Maria Ferrando i San Pedro

Olga Zaragoza i Giner

Inma Montero i Primo

Josefa Zaragoza i Benaches

Xelo Segura i Alfonso

Mayte Sánchez i Giner

Gloria Ballesteros i Herruzo

Mónica Raez i Díaz

Margarita Ramírez i Sánchez

Ana Cordellat i Gomar

DELEGACIÓ DE FESTEJOS

Josep Cordellat i Ortega

Carolina Barberá i Rubio

SUBDELEGACIÓ DE FESTEJOS

Alexandre Zaragoza i Huesa

Inma Rosaleny i Más

Lara Zaragoza i Macián

Sergio Casañ i Alfonso

Pau Magalló i Alfonso

DELEGACIÓ DE TEATRE

José Ríos i Almudever

José Antonio Antich i Fernández

DELEGACIÓ DE PLAY-BACK

Carla Gil i Blesa

Andrea Vozmediano i Hernández

SUBDELEGACIÓ DE PLA-BACK

Estela Giner i San Lorenzo

Sandra Gil i Blesa

Falles 2014

Falla
Port

Silla

COMISSIÓ MAJOR

Abel Magalló i Alonso

Adrián Castaño i Aguilar

Adrián González i Bautista

Adrián Rodríguez Gomar

Aida Melero i Jareño

Aida San Ramón Raga

Alberto Alapont i Benaches

Alexandre Zaragoza i Huesa

Alejandro Torres i Castells

Amanda Pérez i Cordellat

Amparo Rodrigo i Giménez

Ana Cordellat i Gomar

Ana Grancha i Navarro

Ana Maria Benaches i Porcel

Ana Maria López i García

Ana Simeón i Pontes

Ana Zaragoza i Rosaleny

Anabel Machancoses i Moreno

Andrea Micó i García

Andrea Sánchez i Alberola

Andrea Vozmediano i Hernández

Andrés Zaragoza i Peris

Anna Navarro i Celda

Arantxa Guantes i Simo

Arantxa Martínez i García

Armando Serrador i Alba

Arturo Cervera i Peris

Bautista Martí i Moya

Bernabe Sebastián i Barba

Bernat Capilla i Ramírez

Borja Lillo i Carbonell

Carla Gil i Blesa

Carles Zaragoza i Ferrer

Carolina Barberá i Rubio

Carolina Valero i Roselló

Celeste García i San Andrés

Celia Doménech I Domingo

Conrado Machancoses i Díaz

Consuelo Segura i Alfonso

Conxín Martínez i Sánchez

Conxín Primo i Zaragoza

Cristian Serrador i Baixauli

Cristina García i Zaragoza

Cristina Montero i González

Cristina Peris i Ocio

Cristina San Ramón i Jiménez
 Daniel Gutiérrez i Bautista
 David Canet i Esparza
 David Palau i Zaragoza
 Dolores Rocher i Cuenca
 Eduard Doménech i Forner
 Eduardo Carbonell i Valero
 Eduardo López i Ramos
 Elena Martorell i San Ramón
 Enrique Pérez i Morón
 Estela Giner i San Lorenzo
 Esther Toledano i Ríos
 Esther Zúnica i Revert
 Eva Durán i Martí
 Eva Giner i Brocal
 Eva Pastor i Calero
 Federico Domingo i Montserrat
 Fernando García i Regalado
 Fernando Ruíz i Jiménez
 Francisco Antich i de Prada
 Francisco Benaches i Porcel
 Francisco Doménech i Soler
 Francisco Giner i Carbonell
 Francisco Gómez i Estarelles
 Francisco José Brocal i Díaz
 Francisco Montero i Aparicio
 Francisco Ruá i Giménez
 Francisco Tronchoni i Motes
 Giovanna García i Monzó
 Gloria Ballesteros i Herruzo

Inma Montero i Primo
 Inma Primo i Forner
 Inma Rosaleny i Más
 Inma San Lorenzo i Alapont
 Inmaculada García i Monzó
 Isabel Ruà i Zaragoza
 Isabel Sebastián i Barba
 Isabel Zaragoza i Benaches
 Ivan Cuenca i Navarro
 Ivan Serrador i Ferrer
 Jesús Carbonell i Olmos
 Joan Ballester i Manrique
 Jordi Valero i Díaz
 José Alberto Pons i Alcoy
 José Antonio Antich i Fernández
 José Arturo Antich i Romaguera
 José Costa i Celda
 José Francisco Navarro i Batalla
 José Luís López i Rodríguez
 José Luís Rubio i Juárez
 José Ríos i Almudever
 José Santos i Royo
 José Vicente Calvo i Sáiz
 José Vicente Santos i Ferrando
 José Vicente Zaragoza i Delhom
 José Vicente Zaragoza i Huesa
 Josefa Zaragoza i Benaches
 Josefina Zaragoza i Giner
 Josefina Zaragoza i Naranjo
 Josep Cordellat i Ortega

Josep Ramon Navarro i Martínez
 Juan Bermúdez i Moreno
 Juan Carlos Montero i García
 Juan Carlos Sánchez i Giner
 Juan Ferreres i Soler
 Juan José Ochandio i Herreros
 Julio Vte. Ramón i Moreno
 Laia Machancoses i Castells
 Lara Zaragoza i Macián
 Laura Almudever i Zaragoza
 Laura Álvarez i Serrador
 Laura Micó i Gastaldo
 Laura Serna i Riera
 Laila García i Lorente
 Lluís Pérez i Peris
 Lidia Alifa i Navarro
 Lidia Guerrero i Moreno
 Loli Gomera i Hernández
 Longinos Moreno i Fortuny
 Longinos Moreno i Zaragoza
 Lorena Muñoz i Zaragoza
 Lorenzo Gimeno i Zaragoza
 Lorenzo Pérez i Rodríguez
 Lourdes Tronchoni i Segura
 Mª Carmen Lorente i Carbonell
 Mª Dolores López i Aguilar
 Mª Dolores Royo i Celda
 Mª Elisa Riera i Ridaura
 Mª Elvira Carbonell i Valero
 Mª Eugenia Navarro i Sáez

FALLES 2014 / FALLA PORT DE SILLA

M ^a José Alfonso i Chulvi	Marta Peris i Rozalén	Raquel Torralba i Riera
M ^a José Bellver i Collado	Marta Tormo i García	Raul Valero i Fort
M ^a José Lorente i Bosch	Marta Zaragoza i Carbó	Remigio Serrador i López
M ^a Luisa Alba i Galán	Mayte Sánchez i Giner	Roberta Simeón i Martínez
M ^a Luisa Álvarez i Ballesteros	Mireia Casañ i Aibar	Sandra Gil i Blesa
M ^a Oreto Ruano i Gallego	Mireia Micó i García	Sandra Pérez i Alba
M ^a Rosa Castellanos i García	Mireia Zaragoza i Meliá	Santiago Sánchez i Alberola
Manuel Bellón i Bellón	Miguel Alegre i Zaragoza	Sara Giner i Brocal
Mar Más i Espinosa	Miguel Angel Celda i Martínez	Saúl Chaqués i Millá
Mar Navarro i Herráiz	Mónica Ráez i Díaz	Serafín Simeón i Peris
Marc Gastaldo i Carbonell	Nacho García i Riera	Sergio Casañ i Alfonso
Marcos Riera i Cordellat	Nacho Gimeno i Zaragoza	Sergio Palau i Valero
Margarita Ramírez i Sánchez	Naomy Pastor i Lahoz	Silvia Cañas i Gregorio
Mari Loli Huerta i Albert	Nerea Fortuny i Serrano	Susana Palau i Valero
Maria Aparicio i Zaragoza	Noelia Carbonell i Pons	Tamara Ferrando i Rosaleny
Maria Arevalo i Primo	Noelia Moya i Rodríguez	Tamara Mollá i Navarro
Maria Benaches i Ruíz	Noemí García i Alba	Teresa Baixauli i Zaragoza
Maria Dolores Santos i Royo	Noemí Zúnica i Revert	Trini Ríos i Almudever
Maria Ferrando i San Pedro	Nuria Cervera i Peris	Vicen Más i Rozalén
Maria Fuster i Ramírez	Núria Ferreres i Lorente	Vicent Machancoses i Moreno
Maria Primo i Giménez	Núria Juan i Royo	Vicenta Lorente i Tortosa
Marina Anna Giner i Escorihuela	Núria Ruano i Gallego	Vicente Ferrando i San Pedro
Marina Llario i La Seca	Olga Sánchez i Giner	Vicente Olmos i Castillo
Marina Vicens i Jover	Olga Zaragoza i Giner	Vicente Raga i Hostalet
Mariví Sánchez i Bueno	Oscar Esteve i Benítez	Victor Jiménez i García
Marta Antich i López	Paco Valero i Mascarell	Vivi Luque i Pons
Marta Antich i Zaragoza	Pau Magallo i Alonso	Xenia Rollán i Fernández
Marta Forner i Doménech	Pilar Agustí i Román	Ximo Ríos i Almudever
Marta Millá i Rodrigo	Rafa Chaqués i Millá	Yoana Galán i Serrador
Marta Peris i Gimeno	Rafa Luque i Pons	Yolanda Celda i Ballester

GUARDONS COMISSIÓ MAJOR

BUNYOL D'ARGENT

Carla Gil i Blesa
Consuelo Segura i Alfonso
Esther Toledano i Ríos
Francisco Tronchoni i Motes
José Alberto Pons i Alcoy
Lidia Guerrero i Moreno
Mª José Bellver i Collado
Manuel Bellón i Bellón

BUNYOL D'OR

AMB FULLES DE LLORER

Francis Benaches i Porcel
José Antonio Antich i Fernández
José Vicente Zaragoza i Delhom
Maria Aparicio i Zaragoza
Maria Primo i Giménez

BUNYOL D'OR

Francisco Giner i Carbonell
Josefina Zaragoza i Naranjo
Maria Ferrando i San Pedro
Noemí García i Alba
Sergio Palau i Valero
Vivi Luque i Pons

BUNYOL D'OR

AMB FULLES DE LLORER

I BRILLANTS

Ana Cordellat i Gomar
José Vicente Santos i Ferrando

*AQUESTES SON LES RECOMPENSES SOL·LICITADES PER A LA FALLA PORT DE SILLA,
A FALTA DE LA CONFIRMACIÓ PER PART DE JUNTA CENTRAL FALLERA*

A LA FALLERA MAJOR, NOEMÍ GARCÍA I ALBA

La figura de la fallera major del Port té una fragància i planta de valenciana, un requisit per complir l'important missió és tradició que reuneix molt emocionada.

Noemí és una fallera de tota la vida. L'acte de la presentació, per a ella el millor. La seua genuïna i natural elegància demostrant senzillesa desprenent frescor.

De família esportiva i agraciada qualitat extraordinària causant admiració. Es simpàtica, carinyosa i molt amable fallera major en bona representació.

Un equipatge de gràcia i figura, desitjant i vivint orgullosa el seu regnat, una dona amb temple i hermosura la seua mirada desprenent claredat.

La Comissió del Port pot sentir satisfacció, per tindre l'honor aquest any a Noemí de flor, amb tendresa i fragància plena d'exaltació representa una falla, per a ella la millor!!

Té la gran sort de veure muntanyes nevades. Contemplant d'un poble la blanca elevació, és professora rítmica fent les classes a les xiquetes la dansa, a la perfecció.

Amb les seues amigues comparteix els moments, deixant clar el sentir d'una gran amiga, qualitat i llinatge per tots desprenent al casal faller per ella compartida.

Una fallera major única, aquest any vorem, passar en cercavila pels carrers de Silla, valenciana, de la Falla del Port de valent a Noemí la Verge per sempre et veneïscala!!

Vicenta Benedito i Pons

Falles 2014

Falla
Port

Silla

NOEMÍ, LA CARA DE LA IL·LUSIÓ

Per Ivan Serrador i Ferrer

València, dimarts 22 d'octubre de 2013, el sol llueix amb força i la calor es resisteix a abandonar les nostres terres, intentant retardar al màxim l'arribada de la tardor.

Avui, com qualsevol dia de la setmana, tant Mireia, la secretaria de la comissió, com jo, matinem, però ho fem amb il·lusió perquè ens han encomanat la tasca d'entrevistar una xica simpàtica, extravertida, sincera i una bona amiga nostra, Noemí García i Alba, la senyoreta que ens representarà durant totes les falles del 2014.

Són les 9 del matí, i després d'un bon desdejuni a una coneguda cafeteria de València, ens desplaçem als jardins del riu Túria, concretament al Parc Gulliver, on es troba la estructura monumental de 70 metres inspirada en el

protagonista del llibre de Jonathan Swift *Els viatges de Gulliver* a la qual es pot accedir a través de rampes, tobogans, escales..., i que representa el moment en què Gulliver acaba d'arribar al país de Lilliput i ha estat lligat pels lilliputencs.

Un lloc on passar una estona divertida a l'aire lliure en una de les zones més verdes de la ciutat de València. Un lloc divertit, màgic, un enclau ideal per tornar a retrobar-se amb la nostra infància i que, si ho penseu bé, té moltes coses en comú amb les falles, ja que fou construït per l'arquitecte Rafael Rivera i l'artista faller Manolo Martín amb un disseny de Sento Llobell, un dibuixant que ha participat en el disseny de falles com la falla de l'Ajuntament dels anys 1986 i 1987 i les falles de Na Jordana del 2006 i 2011.

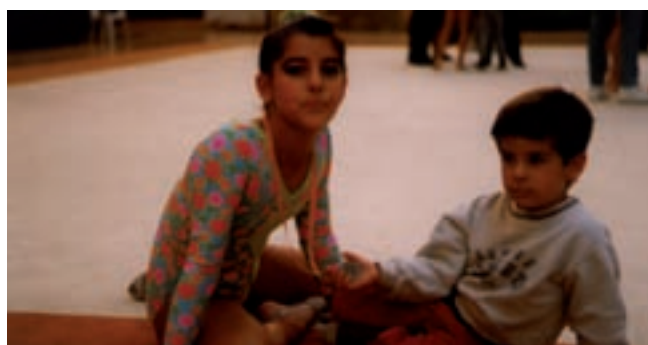
Una vegada allí, i després de passar una llarga estona somiant que érem lilliputencs, llançant-se pels tobogans i les rampes d'un pobre Gulliver a qui teníem immobilitzat amb cordes, ens seiem al barret i, quasi sense alè (alguns ja no tenim edat per a aquests jocs), comencem a xerrar sense guió, sense principi ni fi, però amb sentiment. Més que una entrevista a la fallera major semblava una tertúlia fallera entre tres bons amics. Pot haver-hi alguna cosa més bonica?

Un fum de paraules, anècdotes, reflexions i preguntes sobre el significat que té per a Noemí la gran festa valenciana per excel·lència i que avui prenen cos en forma d'entrevista.

Què ens pots explicar del teu treball? A què et dediques?

L'esport és una de les meues grans passions. Concretament sóc una enamorada de la gimnàstica rítmica, un esport que practique des que tenia tres anys i he participat a campionats d'àmbit provincial i estatals. Actualment em trobe estudiant el segon curs del Cicle Formatiu de Grau Superior Activitats Físiques i Animació Esportiva a l'IES Sanchis Guarner de Silla i treballo com a professora de gimnàstica.

Què signifiquen per a tu les falles? Des de quant ets fallera?

Per a mi les falles són un element molt important a la meua vida. Tinc addicció a l'olor a pólvora, al so de la dolçaina i al color dels monuments que omplim els nostres carrers cada any des de temps immemorables. Sóc fallera d'aquesta comissió des que era un bebé. Perquè us feu una idea, vaig nàixer a desembre i, tan sols un mes després, ja em van creuar per la passarel·la el dia de la presentació. El sentiment que tinc per aquesta comissió és molt gran, ja que a ma casa sempre he tingut la festa de les falles molt present. De fet, la meua mare i la meua tia han format part de la Comis-

sió del Port durant molts anys. Per això sé que tant ma mare, com la meua àvia, tia i cosines, estan contentes de veure que enguany seré la màxima representant de la comissió que tant han estimat i, de segur, que ho viuran prop de mi.

Com visqueres el moment en què t'assabentares que series la fallera major del Port?

Encara m'emocione quan recorde aquest moment. Fou realment increïble, una autèntica sorpresa que mai vaig pensar que pogués fer-se realitat. Quan Mireia i Loren van vindre a casa per tal de fer la proposta de fer-me

fallera major al meu pare, no podia ni imaginar que dies després, el meu somni es faria realitat. Recorde el moment en què la decisió es va fer ferma i el meu pare va acceptar. Em vaig sentir la dona més afortunada del món. De seguida, ho vaig comunicar a Josep, el qual em va dir que immediatament estaria al meu costat en tot. Fou molt especial, ja que des de ben menuda sempre havia volgut ser fallera major. Ara puc dir que l'espera ha valgut la pena.

Aquest any conviuràs amb persones que formaran part per a sempre dels teus records més estimats. D'entre d'elles vull preguntar-te per Loren, Celia i Pau, el president, la fallera major infantil i el president infantil.

Què puc dir de Loren? Em feia moltíssima il·lusió que ell fóra el meu president. Em coneix a la perfecció. M'ha vist créixer al casal. Sé que de la mà d'ell aquesta experiència serà inoblidable. Respecte a Celia i Pau, per a mi són dos membres més de la meua família. A Celia ja la coneixia ja que el meu pare i la seua mare són família, per això li tinc molta estima. És una dolçor de xiqueta! A Pau l'he conegut a la falla. No para ni un minut! Sempre fent bromes i rient... Em sembla un encant de xiqueta! Estic segura que els tres ens divertirem molt junts ja que jo sóc més xiqueta que ells. M'agradaria anomenar també les seues famílies, ja que des del primer moment hem tingut molt bon tracte.

Sabem que Josep i el teu pare estan molt contents que representes enguany la nostra comissió.

La veritat és que sí. Estic molt agraïda per tot l'esforç que està fent mon pare Vicent perquè el meu somni es pugui complir. També, estic molt agraïda a Josep, un home amb qui compartisc la passió per les falles i que ha estat en tot moment al meu costat, ajudant-me a elegir tots els elements que conformen el vestit de valenciana. Ells són un pilar fonamental, així com el meu germà Vicent, que també ha format part d'aquesta comissió i que de segur m'acompanyarà en aquesta aventura.

D'entre tot el que et queda per viure, què esperes amb més ansietat?

De tot el que em queda per viure, he de confessar-vos que, per a mi, un dels dies que amb més ansietat espere és el dia de la presentació. M'agrada molt. És una dura feina que fem els fallers durant mesos. A més, sempre he participat, de forma activa, ajudant a fer decorat o fent coreografies per tal d'engrandir l'acte. És molt emocionant veure com la comissió prepara la presentació per a mi amb la mateixa il·lusió que jo ho he fet en altres ocasions.

També tinc moltes ganes que arribe el dia de la plantà, ja que he pogut viure de primera mà tot el procés que fan els artesans fallers i tot el que he vist m'ha encantat.

I de les experiències que ja has viscut? Quina ha sigut la que més t'ha agradat?

Sens dubte, he viscut ja dues experiències que sempre recordaré. Una el dia de la meua proclamació en què, amb llàgrimes als ulls, la meua amiga Mireia anunciava que allò que tantes vegades havia somiat es feia realitat. Altra experiència única, va ser quan vaig fer-me el reportatge fotogràfic a la Granja de San Ildefonso a Segovia. Un espectacular i original paisatge on vaig fer-me les fotos; n'estic molt contenta pel resultat.

Ens has comentat que sempre has participat al grup de playbacks de la falla, quins records guardes d'aquella època?

Podria passar-me hores contant-vos anècdotes i històries dels anys en què el grup de playbacks de la falla eixia fora del nostre poble per participar en concursos. Vesprades i nits de rialles i bons moments inoblidables al costat de Rafa Luque.

Recorde, especialment, un playback a les festes d'agost, en què Rafa es va posar cabut que havia d'eixir a l'escenari amb unes pestanyes postisses, però jo no volia perquè no veia bé. Com que el playback començava amb nosaltres girades d'esquena al públic, abans de girar-me, me les vaig llevar.

També recorde un playback en una presentació en què feia de Leonardo Di Caprio a Titànic. Anava tan ben caracteritzada d'home que, en acabar la presentació, tothom em preguntava per què no havia eixit al playback.

Sabem que gaudeixes molt amb la indumentària valenciana, que ens pots contar sobre el teu vestit?

Tens raó, m'agrada molt la nostra indumentària tradicional i gaudisc molt comprant vestits de fallera i els seus complements. De fet, en un principi, sols anava a fer-me un vestit, però no vaig poder resistir la temptació i aquest any podré lluir-ne dos. Els adreços són de plata. He decidit fer-me els dos en plata perquè es diferent a la resta dels vestits que tinc.

M'agradaria preguntar-te per la Comissió del Port i, en especial, pel teu grup d'amics fallers...

Vull dir-vos que, per a mi, aquesta comissió és com una gran família i que estic molt contenta per tot el tracte rebut fins ara. Respecte al meu grup d'amigues, sé que ho passarem molt bé juntes i que estaran al meu costat en tots els actes, sobretot Mireia, a qui m'agradaria donar les gràcies per tot el que està fent aquest any per mi.

Per últim, quin desig tens per a aquestes falles del 2014?

Desitge que el temps ens respecte i no ploiga, i que aquestes siguen unes falles molt participatives on gaudim tots de cada acte.

FALLA GRAN

lema

TROBA, TROBA, TROBADOR

Artesà Faller

ALBERTO RIBERA

Autor de la Crítica

IVAN CUENCA I NAVARRO

Falles 2014

Falla
Port

Silla

CRÍTICA FALLA GRAN

Per Ivan Cuenca i Navarro

Dur ofici ser un trobador
pels pobles i ciutats
treballant com a contador
per a veïns i autoritats.

Com si fóra un periodista
interpretant l'actualitat
passant a la societat revista
i cantar-la amb dignitat.

No hi havia periòdics
tampoc mitjans d'informació
la llengua dels bucòlics,
el llatí de la religió.

Per això ells van escampar
la llengua del poble, la vulgar,
les seues trobes van cantar
a qui les vulga escoltar.

Cada trobador té especialitat.
El cor, la guerra o la política
tots els àmbits han tocat
i et rasques si et pica.

D'un popular refrany
i d'una història de convent
de segur que un monjo gaudirà
d'un vers per ser massa calent.

Si hi ha alguna batalla
i un heroi és proclamat
no patisques, no falla,
el xicon serà ben aclamat.

I si algun baró ja madur
o algun comte desgarbat
les bàines han de dur,
ell t'ho contarà aviat.

Rodant per pobles de muntanya
o per viles vora a la mar
en sentir la flauta, quina canya!
En un moment es pot liar!

Corre el jove i el major
les mares amb els nadons,
volen escoltar el trobador
i les seues noves raons.

Si ho conta el veí o el soldat
que d'un viatge fan parada
la gent no sap si és veritat
fins que ell fa la parrafada.

De la informació és referència
per qualitat i quantitat
de tots és la preferència
la troba del seu relat.

Ara un afamat periodista
quan ix per la televisió
la gent ràpid gira la vista
i crea molta expectació.

Quina història ens portarà?
Serà d'un noble banyut?
D'una batalla parlarà?
Doncs, si és així, ja m'ha fotut!

I tal com fem tots ara
ja existia la preferència
la notícia que no para
per a molts la de la decència.

I que fóra un gruixut duc
per la jove dona enganyat
a tots els picava el cuc
per veure's cadascú igualat.

«No puc menjar carn roja,
per això no tindrè la gota,
però si la dona es torna boja,
com la noble igual bota»

I tots feliços i rient
per veure's amb els poderosos,
el poble igualat de valent,
treballadors enfront d'ociosos!

Perquè no et cregues lector
que la injustícia és actualitat
des que som homes fa por
suportar tanta desigualtat.

Si t'arrimes i el veus de prop
veuràs que està molt flac!
Que d'un caldo eixirà poc
si el cuines amb un bac!

I és que era un ofici dur.
Si menjar vols de calent,
dis-li un vers bonic i pur
a la tavernera si és present.

Si fa un poc de mala olor,
si la dona no és agraciada
tirar de vers serà millor
que la fam indiscriminada.

Si és un bon dia de mercat
i veus fruites i verdures
digues uns versos que malgrat
li les donaran ben madures.

I es creua amb la noblesa
i bona vianda vol menjar
faena feta, no corre pressa
el vers s'haurà de treballar.

I si és església o convent
sap que no hi ha profit,
juny et porte un bon vent
abans que et peguen un crit.

Quan toca tema sagrat
poca gràcia fa al rector,
com un gat escaldat
del sermó fuig amb por!

Per això busca un palau
amb un rei prou generós
per veure si algo bo cau
amb treball poc fastigós.

Menjar molt i de calent
dones vestides com ninetes,
si verses de valent
totes estaran contentetes.

Va el trobador al palau
carregat d'història
per veure si prompte cau
menjar que sap a glòria.

I com és prim i arriscat
dones nobles vol conquistar
amb cant esvelt i afinat
millor ser botifler que no menjar.

No tem per la seua dignitat
la fam és més mala,
aspira a signar com a «duc empalmat»
abans que agafar una pala.

Com ja podràs imaginar
aquesta història ja et sona,
la d'un xic que és joglar
i de la reialesa vol una dona.

I és que té la cosa collons,
des que podem pensar
que tarambanes i bufons
reial braguetà volen pegar.

Així doncs, músic o joglar,
trobadors i també bufons
a la cort mengen porc senglar
si aprofiten les ocasions.

Si ets ben paregut i plantat
i menges amb classe l'orelleta
pots acabar emparentat
amb una noble senyoreta.

Però amb cura has d'anar
abans la cosa mal anava,
si al sogre feies enfadar
el coll en redó et tallava.

Ara la cosa és més suau,
el rei agafa un disgust
i la reina fuig del palau.
Per a ells, mai plou al gust!

Si un gendre és un baldraga
i l'altre té la mà estirada
veurem amb açò qui traga
sense fer una burrada.

Doncs millor moure a caçar
amb grata i bona acompanyant
i així el temps deixant passar,
les coses soles s'aniran arreglant.

Ara bé, que tinga cura
nostra imaginària majestat,
perquè tot el fem sura
quan l'aigua has menejat.

I no hi ha cosa més mala
que fugir i pegar un bac
que matar-te pot una bala
i també un acte de poc trellat.

I si acabes com caçador caçat,
amb la cartera de la població
després busques qui t'ha pegat
perquè de Déu no tens perdó.

I per tots els pobles és sabut,
des de temps immemorial
per a molts és temps perdut
aguantar tot aquest personal.

Si ara mires de front la falla
veuràs tota la cort de festa,
mira el noble com balla
amb els diners de la resta.

Per això ara tots els xiquets
volen ser futbolistes
i les xiques menys dolentes
del cine bones artistes.

Fer l'aleta a la noble casta
ja està massa passat.
Si vols trincar la pasta,
millor banquer que mal casat.

Ara igual que abans
si no tens la sang blava,
els nobles no són germans
i et tracten com un fava.

I por t'ha de fer la colla
de trobadors i bufons
amb la teua història omplin l'olla,
abans amics, ara marmolons!

Ara tingues por al periodista
l'actual trobador
maten per una entrevista
o per un article lluidor.

Gràcies que són minoria
i la professió està plena
de periodistes que un dia
decidiren fer una digna faena.

Tingues-ho clar i present
quan engegues el televisor
si un bufó està veient
o és un bon trobador.

Seràs més lliure amb informació
en aquesta cosa hem guanyat
un poble lliure per vocació
sempre ha d'estar ben informat!

Ara deixarem en el castell,
els músics i joglars,
i trobadors que es deixen la pell
fent riure els convidats.

Anem a fer una bona ullada
a la resta de la falla,
t'ho dic de forma detallada,
jo sóc un crític que no calla.

ESCENA PRIMERA

De fora vindran que
de casa ens trauran

AA Sant Josep el volien canviar
però no de roba de vestir,
els hostalers es varen ajuntar
i pels fallers volgueren decidir.

Amb el suport per uns destarifats
que viuen a la capital d'Espanya
volien les festes un dilluns
i cap altre dia de la setmana.

També s'apuntaren els «d'especial»
que volen als turistes cobrar.
Es veu que la pasta és essencial
per a un gran monument plantar

I què passa amb la resta?
A les altres veïnes regions
ningú digué de canviar una festa
perquè no tingueren collons.

Dis-li a un pamplonica
que el dia del seu patró,
el 7 de juliol, no es data bonica
per a córrer davant del bou.

Conta als de la capital,
on celebren Sant Isidre Llaurador
que no estaria gens mal
ballar el xotis a la tardor.

Això era el que ells volien!
Doncs, si no traiem les dents
el dia de la festa ens canvien
Sant Josep, dilluns i tots contents.

Enguany volen posar cullera
i pugen l'IVA del monument.
Protesta la gent fallera
contra acció tant indecent.

Perquè uns pocs privilegiats
puguen molt bé viure
a tots ens tenen baquejats
i en la nostra cara es volen riure.

No entenen que açò és cultura?
També festa, diversió i treball!
El que tenen és la cara molt dura,
i les butxaques es volen plenar!

Per acabar-ho d'arreglar,
de pólvora aquesta terra és,
un carnet volen implantar
per tirar petards els xiquets.

Fa poc ens arribaren,
«enguany traca dels xinesos».
La pólvora ells inventaren,
però nosaltres som els entesos.

Ja està bé forasters
deixen les falles en pau.
No ho poden veure vostés?
Respectar els altres és la clau.

ESCENA SEGONA

L'amor ja no hi és al vent,
és a la xarxa!

No duren molt les parelles,
la gent prompte s'avorreix.
Al llop li veuen les orelles
i corrent per cames ix.

Per altra part no la volem,
estar sol és molt dolent.
La soledat no aguantem
volem estar amb altra gent!

La solució està a la xarxa
ara més fàcil que mai.
Si al cos vols donar-li marxa
fes-ho sense cap esglai.

Tots aprofiten la novetat,
fer bo un amor virtual.
El que no tens és seguretat
que aquella foto siga real!

Ací ara tenim l'escena
de la dona cibernètica.
No li dóna gens de pena,
sempre ha sigut molt poètica.

Ara bé, t'he de dir,
si a l'ordinador mires el perfil,
de segur que podràs advertir
que la realitat té més pernil!

Doncs, què haurà passat?
La xica és prou madura
i el xic negre torrat.
Veurem l'amor quan dura!

Tot s'arreglarà parlant.
Bona xica i xic fornit
mentre ve l'amor volant
de segur que arriba la nit!

Per al cas, és el mateix
mentre apareix l'amor.
La passió és el que creix,
de segur que això és millor!

La cosa era més complicada,
anys enrere estic parlant.
Si el dot no era acceptat
ja podies anar plegant.

Casar-se entre pobres,
casar-se entre rics.
Per a uns sempre les sobres,
per a altres els sofregits!

Gràcies que tot canvia
encara que molt lentament.
Ja no agafem el tramvia,
però el ric segueix creixent.

Són coses de la modernitat
les races ara s'uneixen.
Superem prejudicis del passat,
els humans solidaris creixen!

De segur que haurem millorat,
però en altres poc canviarem.
El cas és que la felicitat
amb l'amor sempre buscarem.

ESCENA TERCERA

Esperances i promeses mal fundades
o no ateses

Un «Alonso Quijano» boirat,
un «Sancho Panza» de por.
A l'escena hem arreplegat
d'Espanya tot el terror.

Un president molt dolent
i una cancellera dolenta,
davant un grapat de gent
amb la sang molt calenta!

Ja ho hauràs endevinat,
el «Quixot», famós serà ell,
a Rajoy hem transformat,
ara li llevem fins a la pell.

De la senyora teutona
no parles massa malament,
s'enfada com una mona
i a Espanya se'ns fa pudent.

El que fan no té cap sentit,
crida amb ganes tota la gent.
Als joves no els cap el vestit
perquè veuen mal futur i present.

Malparla el funcionari
perquè en aquest govern
retallen molt el salari
i el final del mes és un infern.

Més criden els de la sanitat,
el que passa no és normal.
Els tracten amb poca dignitat
i als que manen els té igual.

Ara pagues el medicament
cal ser «cap de suro»,
constrényer tota la gent
fins a deixar-la sense un duro!

Millor no vages a l'hospital,
si tens alguna urgència,
et trobaràs si estàs mal
rodejat de molta indecència.

Almenys tenim la gran sort,
els treballadors de la sanitat,
ens lluirem de la mort
amb gran professionalitat

Tampoc millora l'educació
amb un ministre egoista.
El que fa no pot tindre perdó,
rebotant la gent és un artista.

S'ajunten mestres i professors,
alumnes, pares i sindicats,
reclamen mitjans millors,
una educació de qualitat.

De tot el que t'he parlat
has de tindre molt clar
els impostos hem pagat
per a la societat millorar.

Ja està bé de rescatar
una banca dolenta,
l'Estat ha de millorar
la gent d'espenta.

Gent sense una bona llar,
cases desocupades
no deixem de cridar
han permés barrabassades.

La nostra millor generació
emigra cap a l'estranger,
es prepararen amb devoció
i ací ara no tenen res a fer.

I si vols el valencià escoltar
a la nostra terra ho tens clar,
els mitjans de comunicació
els varen enderrocar.

Mire amb por les figures,
no sé on puc estar col·locat
el poble està a les dures
i puc quedar malparat.

Seré de la Merkel el ruc?
O de Rajoy el cavall?
Aguantar-me ja no puc
arreglem les coses al tall!

També hauràs comprovat,
no hem posat a l'oposició.
El pressupost s'ha acabat
l'IVA no dóna cap opció.

Que més dona ser d'esquerra
o ser polític de la dreta!
El poble està en terra
i la societat està desfeta.

No quedava més pressupost
per a polítics en el monument
però tin clar per supost
que tot polític està pudent!

Quedarà la crítica fallera
per fer veure la societat
que no sols som gent festera
SOM GENT AMB DIGINAT!

CLOENDA

Fins ací hem aplegat
criticant sempre de valent
les coses del passat
que ens passen al present.

Les gràcies jo et done
si fins ací has aplegat.
Males crítiques et perdone
si les fas sempre amb trellat.

Com un actual trobador
per l'actualitat he volat.
Podria fer-ho millor
però sóc faller i aficionat!

Si alguna cosa et pot molestar
et demane disculpes.
Les falles no podem callar
d'altra gent les seues culpes.

Està en la nostra vocació
ser crítics amb la societat.
Fer un bon ús de la provocació
és la nostra identitat.

En una societat com la nostra
la cultura de les falles
de vegades ens mostra
que al ritme d'altres balles.

Per això som importants,
per obrir els ulls a la societat.

Quan parlem en som tants
que és necessita trellat!

Ens veuen amb un entrepà
de festa cap al casal
i som reducte del valencià,
la cultura no ens té igual!

Les falles anuncien la llum,
el temps comença a canviar,
la pólvora es torna fum
i el soroll ens fa vibrar.

Però això és sols un trosset,
el que pot veure molta gent.
No som de «pensat i fet»,
la prova és aquest llibret.

Defensem la nostra cultura,
per la llengua treballem.
La tasca és molt dura
però molt agraits la fem!

Ho sent si t'has avorrit
a l'altra ho tindrè present.
En canvi, si has gaudit,
jo estaré molt content.

S'acomiada aquest versador
dedicant-li'l de tot cor
a qui la vida em va donar.
No fa molt te'n vares anar
i aquestes rimes són un plor.
Ara estaràs en un lloc millor.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

MÉS QUE UN SOMNI, TOTA UNA VIDA...

Per Mar Navarro i Herráiz

J«Ja fa uns 37 anys que començà el somni d'una xiqueta, quan va veure con naixia una nova falla. El meu pare va ser un dels fundadors i amb mi al seu costat començà a entrar-me un vincle molt gran al món de les falles. Encara recorde quan el president li deia a mon pare que fora jo la pròxima fallera major infantil i mon pare, tot emocionat, anà a ma mare a dir-li-ho, però a ella no li va parèixer bé. El dia que es va fer l'elecció jo estava segura que dirien el meu nom però no va ser així. Des d'aquell dia tant a mon pare com a mi se'ns va quedar aquella espineta. Passaren els anys i en el 2009 es preparàvem per a que la meua filla Alba gaudís de la seua proclamació i les paraules de mon pare varen ser «per fi tinc una fallera major infantil a casa». Estava ple d'orgull de veure a Alba i a tota la família en eixe moment. El destí va ser capritxós i escassos dos mesos després va morir. No va gaudir del regnat d'Alba i no tenir-lo al meu costat amb tanta il·lusió que tenia fou molt dur. Paraules i fets que no passaren per alt al meu home, que va ser el precursor de que després de cremar la falla de Núria la directiva vingués a demanar-me que

fora la fallera major per al 2013. En ma casa encara estaven els restos del passa-carrer boig, de les cendres de la falla dels meus fills, però ni el cansament ni res pogueren amb un somni. I enseguida començà tota la maquinària familiar a treballar. Ma mare que se ha implicat en tot gaudint com la que més i il·lusionant-se al meu costat, els meus sogres ajudant i preparant tot per a que no faltara detall. La besàvia Consuelo començà a fer ganxet, jo a cosir-me les faldes i a dissenyar-me els gipons, tots es bolcaren gaudint de tot, estic molt agraïda a ells i sense la meua família tot açò no haguera sigut possible. Tindre al meu costat a Núria i la seua família que havíem tingut un any inoblidable i seguir els seus consells va ser un luxe.

Tindre com a fallera major infantil a Lydia i president infantil a Izan ha seguit tota una experiència. Ara tinc dos filllets més, formen part de la meua història i de la meua vida i sempre ho seran, junt a les seues famílies que han sigut excel·lents i amb les que he passat moments molt divertits i intensos preparant tot, i això ens ha fet un vincle molt gran, sols puc que agrair el que han fet per a que aquest any haja estat meravellós i els seus detalls amb mi han significat moltíssim. Hem estat molt unides i m'han fet sentir la fallera major i «mareta» de Lydia i de Izan. Ells saben que m'agraden molt les seues abraçades.

A Loren donar-li gràcies eternes, no sols per ser el meu president, a l'any dels meus fills ha sigut una figura clau per a que els xiquets gaudiren i estigueren a la altura de les circumstàncies. Junt a ell he pogut sentir l'orgull de representar a una gran comissió a un referent en les falles, «la gran família del Port», gràcies per els grans moments que m'has donat que marcaran la meua vida per sempre.

Tot preparat i vingué la meua proclamació, moment ple d'emocions per ser mare de representants eixints i la fallera major entrant. Dalt de l'escenari no podia demanar més, plena d'orgull de veure els meus bessons junt a mi, i l'exaltació que feu la meua filla de les mans del meu home va ser tocar el cel.

Després, el moment mes esperat, la meua presentació. Ufff, quin moment, va estar espectacular, però em que-

de amb dos imatges que per molt que passe el temps Silla no oblidarà. Una va ser la foto final, jo presentada com a fallera major i els meus fills al meu costat que per unes hores eren els meus infants, una foto única que mai abans havia segut possible. I el moment més culminant va ser l'exaltació del meu home, em deixa en un núvol, veure un silenci en tota la nau, tot el món expectant, com la gent en peu li aplaudia, i com passat un any encara li ho recorden. Va ser un moment que tota dona deuria de viure per sentir-se com jo em vaig sentir, la dona més afortunada del món. Mai tindre prou paraules ni fets per poder agrair-li tot el que ha fet per a que el meu somni haja estat una realitat.

Anaven arribant els actes i els vaig viure intensament amb il·lusió i transmetent a tots la meua alegria.

Un moment que em va sorprendre, i veure lo gran que és compartir el regnat amb els que vols va ser l'ofrena, no per la meua devoció, sinó perquè quan vaig pujar a

dur el meu ram allí hi eren Lydia i Izan per a acompanyar-me i enseguida vaig girar la vista i estaven els meus fills, els de Loren i el meu home. Una foto que mostra el moment tan especial i que el seu significat és molt gran per als representants. Gràcies a la Junta Local per fer possible aquest moment.

Acte rere acte entre rialles i moments inoblidables s'anava consumint el meu regnat. Arribava la cremà, veure el monument desfer-se després del gran esforç que feu la comissió em va entristir molt. Esta gran comissió es va bolcar en plantar un gran monument que ens feu tocar la glòria, estic més que orgullosa de la meua comissió i com em feren veure que estava tot controlat per a que no patís, i aquell esmorzar de després, veure-us les cares de cansats i d'orgullosos no té preu, no parava d'abraçar-vos a tots per tot l'esforç. «Comissió sou grans, molt grans, capaços de convertir fusta i suro en obres d'art i amb una capacitat de treball insuperable, tots a una per la mateixa passió, les falles»

Passió que m'ha donat l'ocasió de conèixer a cinc xiques fantàstiques, Soraya, Chonín, Eli, Sandra, i Shamira, hem creat una amistat que està per damunt de falles i de comissions, som amigues dins i fora de les falles i hem descobert en nosaltres que ens complementem de meravella, hem gaudit de cada acte juntes i fora de les falles hem fet sopars memorables amb les rialles que no han faltat i ens hem superat cada nit un poc més.

Ara ja ha acabat tot, hem escrit amb lletres d'or una pàgina de la història de les falles i de la història del Port i al meu cor. Acaba esta etapa i comença altra, en el 2014 el meu fill Pau serà el nostre president infantil, ell ja sap quina experiència li espera però tant a casa com per a ell ho assumim com a un nou repte, una presidència per a estrenar i te moltíssima il·lusió. I ahí anem a estar amb ell, gaudint cada acte com a únic.

I per a mi també s'obri una nova experiència, encara que ja coneguda de prop, ja que en el 2011 la meua filla Alba també tingué el plaer de representar a Silla amb la Junta Local, al ser seleccionada fallera major de Silla, noves experiències i noves emocions, acompanyada per Zaida com a fallera major infantil, Fernando com a president de Junta Local, gran amic, i les meues cinc xiques com a Cort d'Honor, no puc demanar mes, estic molt orgullosa de poder representar a Silla en els actes externs i ficar en bon lloc la festa de les falles al nostre poble per a que Silla siga un referent en la nostra festa i que on puguem anar es reconega la gran llavor de tots els fallers i falleres per mantenir viva la nostra tradició. Estic emocionada per conèixer de prop i aprendre d'esta nova experiència. Ha sigut un any ple d'emotivitat i en el que m'he mirat l'espill dient-me que existisc i que soc ací i soc jo mateix. I que açò no es màgia, no, açò es Falla Port!!!

Falles 2014

Falla
Port

Silla

HISTÒRIA D'UN ANY

Per Mireia Micó i García

Silla, dimarts 19 de març de 2013, 3:00 de la matinada, la fallera major Mar Navarro i Herráiz encén la metxa que pren foc a la millor falla de Silla. Al seu costat, Lorenzo Pérez i Rodríguez, el seu president que, amb cara de felicitat, veu com l'esforç de tot un any ha arribat a bon port. Els fallers havien gaudit d'un any meravellós que finalitzava amb una espectacular setmana fallera. El monument del primer premi s'havia convertit en cendra per poder començar un nou exercici faller. La fallera major infantil, Lydia, i el president infantil, Izan, romanen allí cansats després d'haver viscut les falles dels seus somnis.

L'expectació és màxima. Centenars de persones, veïns de Silla, fallers i simpatitzants es concentraven a la pista per veure la cremà de la falla guanyadora, aquesta falla que gràcies als fallers estava allí plantada... **Però açò és només una part d'aquesta història contada per capítols, la història d'un any.**

Presentació del llibret

Un llibret és la publicació anual de les comissions falleres en què s'edita l'explicació de les falles que planten i els seus esbossos, les fotos de les falleres majors, la llista de fallers, els components de la Junta Directiva i altres informacions sobre l'exercici faller en curs. Però el que hui tens a les teues mans és molt més que un llibret de falla. Durant els últims exercicis fallers ens hem convertit en un referent literari de la festa fallera i hem aplicat a les publicacions de la comissió la mateixa fórmula que portem a terme amb els monuments i altres activitats, les quals ens han atorgat l'etiqueta de ser una falla amb prestigi. Per tot açò, i per la importància que tenen per a mi els llibrets de falles, vull començar felicitant el director i coordinador del llibret de l'any 2013, Vicent Zaragoza, i a tot el seu equip de redacció i publicitat per haver aconseguit el premi 14é a la promoció de l'ús del valencià que atorga la Generalitat Valenciana.

Diuen que el valor de les coses no està en el temps que duren, sinó en la intensitat en què succeeixen. Per això existeixen moments inoblidables, coses inexplicables i persones incomparables i, per aquest motiu, intentaré resumir, de la millor manera possible, tots els actes que hem tingut durant aquest exercici faller i intentaré aconseguir transmetre-ho amb la mateixa intensitat, emoció i passió que sentim els fallers de la comissió del Port per la nostra festa.

En aquest moment, mentre escric aquestes paraules veig com l'exercici faller del 2013 arriba a la seua fi i he de confessar-vos que mai vaig pensar que fóra jo la persona que escriguera aquest article. Molts sentiments i emocions són les que sent dins de mi recordant tot un any que he viscut com la secretària d'aquesta meravellosa comissió a la que conec ben bé i em sent orgullosa de pertànyer.

Presentació infantil

He començat el meu escrit contant-vos el moment en què la nostra fallera major li pegà foc a la falla gran, posant així el punt i final a les falles del 2013. Però abans de la nit de la cremà, abans fins i tot de plantar la falla, existeix una història plena d'emocions i anècdotes. Ara sí, comença la història d'un any.

DESEMBRE UNES PRESENTACIONS DIGNES DE RECORDAR

Com que aquests últims anys vam ser els últims a fer les presentacions, vam tornar a demostrar a tots que som capaços de transformar una nau diàfana en un meravellós teatre en un temps record.

Dissabte dia 8, a la Nau Jove, va ser la presentació de la fallera major, la senyoreta Mar Navarro i Herráiz. En aquesta ocasió, amb l'ajuda d'uns fallers de pri-

mera convertits en actors, il·luminadors, decoradors, escenògrafs i teloners, aconseguiren traslladar-nos a Venècia i vam aconseguir transportar a tots els presents al carnestoltes de Venècia. Sens dubte, fou una presentació que, per molts anys, perdurarà en el nostre record.

Fou de molta categoria. Mesos de feina d'un gran equip que convertia fusta i suro en sublimes decorats. La Nau Jove pareixia un teatre de veritat, el playback, la decoració de la passarel·la, les teles que decoraven el sostre van fer que la nostra fallera major Mar, es lluïra davant una gran mascara. El mantenidor fou el faller i home de la fallera major, Josep Ramon Navarro, el qual li va dedicar unes paraules molt emotives que van fer que tothom es posara en peu. D'aquesta manera li va transmetre la satisfacció que tenia que ella representara la nostra comissió. Els presentadors van ser Francis i Laura, que ho van fer molt bé amb la gràcia i l'elegància que ells tenen. Són la parella perfecta!

El diumenge dia 17 va ser la presentació de la fallera major infantil, la xiqueta Lydia Pérez i Alba, i del nostre president infantil, el xiquet Izan Cuenca i Machancoses. La Nau Jove on férem les presentacions estava de gom a gom, i com ens passa tots els anys, per molt gran que siga el local que ens deixa l'Ajuntament, som tants que mai en tenim prou.

El tema de la presentació infantil era «La música». Enguany la comissió del Port va crear per als nostres xi-

quets i xiquetes un piano gegant, ple de notes musicals i claus de sol, moviment, llum i color, amb la finalitat que tant xiquets com majors s'adonaren de la importància que té la música per a tots els éssers humans. Els presentadors van ser dos dels xiquets amb més gràcia que conec, Lorenzo Pérez i Alba Pérez, dos germanets amb molta solera que ho van fer millor que mai. També ho va fer molt bé Clara, fallera de la comissió, cosina d'Izan i amigueta de Lydia, que va dedicar unes paraules molt boniques a la nostra fallereta major infantil, Lydia, qui posteriorment va explicar a tot el públic assistent el tema de la seua presentació amb una serenitat i una simpatia insuperable.

No m'agradaria oblidar-me del grup de playback infantil i major, que ens van oferir uns meravellosos espectacles que van millorar, si cap, les nostres presentacions; ni dels xiquets que van eixir fent el teatret, que aconseguiren deixar la vergonya a banda i es comportaren com a autèntics professionals.

GENER EXALTACIÓ

El divendres 19 de febrer es va celebrar a la Nau Jove el tradicional sopar d'exaltació a les falleres majors i presidents de Silla. Una nit molt emotiva la que vam viure els fallers de Silla. Aquest any vam tindre una invitada d'excepció, la xiqueta Carla González i Hortelano, fallera major infantil de València i veïna de Silla. Començarem la nit amb el sopar que ens havia preparat

la Junta Local i, en acabar, l'alcalde (president nat de la Junta Local) junt amb el president executiu, van rebre dalt de l'escenari tots els representants de les sis comissions on seguidament, Núria, amb molta estima i sentiment va fer l'exaltació a cadascuna de les falleres majors, falleres majors infantils i presidents infantils. Després de l'acte vam gaudir junt amb la resta d'assistents d'una discomòbil.

FEBRER FALLERS D'HONOR

El dia 2, a L'enforcall Rex, férem l'homenatge als nostres fallers d'honor. Aquesta nit sempre és especial perquè és l'única nit en què ens ajuntem tots els fallers i simpatitzants fora del casal, en un ambient diferent als sopars que fem durant tot l'any. Els representants esperaren els assistents a la porta per a donar-los la benvinguda. Ho vam passar molt bé. Soparen i des-

Exaltació

prés ballaren en la discomòbil fins a la matinada. Una nit amb molta festa en la qual alguns dels fallers ho van passar tan bé que continuaren la marxa en una discoteca propera. Jo no hi vaig poder assistir perquè estava acomiadant una persona molt especial en la meua vida a la qual no tornaré a veure, però que sempre està en el meu pensament i que sé que estava, està i estarà orgullós que la seua néta forme part d'aquesta gran comissió.

MARÇ CAVALCADA, PREGÓ I LLIURAMENT DE RECOMPENSES

He de confessar-vos que la cavalcada és un dels actes fallers que més m'agrada, sobretot els dies previs, en què ens quedem fins a la matinada (els que tenim la sort de no treballar l'endemà) preparant les carrosses perquè tot isca perfecte. És una feina difícil perquè com

Moguda madrilenya

som tants fallers i duem tant de temps disfressant-nos, pareix quasi impossible no repetir disfressa. Bé, això és en general, perquè el meu grup és l'excepció; no perquè no ens quedem fins la matinada, perquè sí que ho fem, però mentre tots arreglen les seues carrosses, nosaltres xarrem i el dia d'abans ens pilla el bou, com sempre, si no, no tindria gràcia.

Un any més, crec que els fallers del Port guanyàrem en originalitat i participació perquè vam tindre disfresses per a tots els gustos. Els de la meua comparsa anàvem de «moguda madrilenya», cadascú donant un toc personal a la disfressa ambientada en aquella època i ballant la música que en aquells temps sonava.

En general totes les carrosses van quedar de categoria i vam demostrar que, a més de ser bons fallers, som bons pintors, fusters i soldadors.

Després que les sis comissions arribaren a la plaça del Poble (enguany la Falla Port tancava la cavalcada), vam esperar tots el torn que les nostres falleres majors, Mar i Lydia, digueren els seus pregons. Quedaren així inaugurades les falles del 2013. Cal dir que les dues ho van fer molt bé, encara que passaren alguns imprevistos.

A l'endemà, a la Nau de la Cultura, es va inaugurar l'exposició del ninot. Recorde que el saló estava ple i que vam haver de fer torns per poder veure els ninots. Després acudírem a la Nau Jove on es va celebrar l'acte de lliurament de recompenses que atorga la Junta Lo-

cal Fallera. El màxim guardonat de la nostra comissió va ser Bautista Vento i Martí, el qual, molt emocionat per estimar la seua comissió, va acudir a arregar el seu pergamí amb la corresponent insígnia. Des d'ací m'agradaria tornar-te a felicitar i donar-te les gràcies per tots els anys que has dedicat a aquesta comissió.

SOPAR DE LA BAIXADA DE QUADRES

El dissabte 23 de febrer vam celebrar el tradicional sopar de la baixada de quadres. Aquest, per molts motius, sempre és un sopar especial. S'ho vam passar molt bé i vam gaudir molt amb el sopar que les famílies de Núria, Mireia i Pau ens havien preparat. La Nau Jove estava plena de fallers i convidats de les famílies i el sopar va ser excel·lent. Després vam gaudir tots de la festeta que ens prepararen.

DIES DE FALLES

Sense quasi adonar-nos-en vam entrar en la setmana fallera. Tots els dies dinar, berenar i sopar al casal. Per a mi és la setmana de l'any que menys hores passe a casa. De fet, reconec que tinc certa addicció per la falla. Una vegada arriba març, ho deixo tot i em dedico al 100% a viure amb la màxima intensitat possible la festa fallera que durant tot un any preparàvem i treballàvem.

Els dies previs a falles són dies de molta feina. Cal condicionar el casal, penjar les banderes, pintar els

Baixada de quadres

escuts... perquè així, quan arribe el «gran esclafit», tindreu tot preparat.

Recorde, com si fóra hui, el dia del concurs de paelles. Que bé que ens ho vam passar! Era dissabte i, com els últims anys, vam organitzar de nit el tradicional concurs. He de dir que continua sent un èxit rotund. A la pista, aquesta nit es van cuinar al voltant de 30 paelles.

El jurat va estar format pel president de la comissió, Loren, i familiars dels representants. El guanyador del concurs va ser la meua comparsa formada per la «moguda madrilenya». Vam demostrar qui eren els millors i ens vam presentar al concurs amb una paella cuinada per Laura Más. Quina artista!

En el concurs d'allioli, celebrat la nit anterior, vam batre rècord de participació. A la gent li agrada molt menejar el morter. Després del concurs, cada quadrilla, per tal

Exposició ninot indultat

de tastar l'all i oli, es menjà la torrà que havien preparat. Encara recorde la cara del jurat d'all i oli! Quin mal de panxa!

Que quin és el premi dels concursos? Una botella de xampany. Bé una botella de xampany i poder lluir davant de les altres comparses, durant tot un any, que som els millors cuiners! Això no té preu!

Després del lliurament de trofeus per als guanyadors del concurs i tirar el xupinasso, vam eixir tots al pati de la Nau a gaudir de la discomòbil que hi havia contractada. Fou un dissabte inoblidable que s'acabà ben entrada la nit.

Concretament el 12 de març, de bon de matí, ens comunicaven que teníem el 14é premi en el certamen amb més prestigi de tots els que es convoquen; el concurs de la Generalitat Valenciana. Recorde que fou la notícia

amb què em vaig despertar ja que em van cridar cap a les 9 del matí per dir-m'ho.

El dia 14 de març un bon grapat de fallers volguérem acompanyar els nostres representants a pel premi al monestir de Sant Miquel dels Reis.

Guarde també molt bon record del dia de la plantà. I dic, en bon record, perquè vaig viure moments inoblidables, moments amb l'artesà faller i també quan, després de sopar, tornàrem de l'olivera de recollir els ninots indultats de les nostres falles i de sentir l'albada que ens havien dedicat. Tots els fallers units afrontàrem el càrrec de plantar la falla. Va ser una nit de molta feina, a les 9:30 del matí acabàvem. Va ser molt dur, però jo em quede amb la gran família que som, on tots junts aconseguim el que ens proposem. Veure tota la colla treballar de valent no té preu.

El dia 17, com tots els anys, fou molt emocionant. Cap a les 12 del migdia vam anar a recollir els premis junt amb les altres comissions a la plaça del Poble; un moment molt especial que començà una vegada acabàrem el passacarrer i vam arribar a la plaça. Junt amb les altres comissions de falla, esperàvem a la plaça del Poble que la secretària de la Junta Local (enguany component d'aquesta comissió, Maria Fuster) parlara pel micròfon i començara a obrir els sobres que portaven els veredictes. Fou un moment de màxima tensió. Cada falla amb la seua gent cantant i botant, tots dissimulant el nerviosisme que teníem. Nerviosisme

que per a nosaltres es va transformar en alegria en el moment en què es va anunciar per megafonia el primer premi de la falla gran. Teníem el màxim guardó en falles grans i fallers, sabeu per què? Gràcies a la vostra ajuda i dedicació tenim aquest premi, més que merescut per tots nosaltres. Quan ens ho van comunicar a tots els allí presents, Ivan i jo ens vam fondre en una forta abraçada. Érem els campions! Amb llàgrimes als ulls de l'emoció, veia més de mitja plaça amb la brusa ratllada. És una imatge increïble, espectacular, indescriptible. Els representants al balcó botaven amb una emoció màxima i encara recorde la cara de Loren allí dalt. Que content que estava! Els premis atorgats pels diversos jurats foren els següents:

Falla gran:

- 1r premi
- Millor falla de Silla

Falla xicoteta:

- 2n premi
- Premi enginy i gràcia

Presentació major:

- 4t premi

Presentació infantil:

- 1r premi

Llibret:

- 14é premi de la Generalitat Valenciana per a la promoció de l'ús del valencià.
- 1r premi a Silla

Però, sens dubte, guanyàrem el premi més important. Tindre Mar, Lydia, Izan i les seues famílies, uns representants de Secció Especial.

Deixant els premis d'una banda, aquesta nit s'ho vam passar d'allò més bé. Recorde que la Nau Jove una altra vegada se'ns quedava xicoteta. Vam comptar amb la presència de Dj Juanjo, de la famosa discoteca Puzzle, que va aconseguir, amb una bona sessió de remember, que els més joves es quedaren fins ben entrada la matinada.

A les 3:00 de la matinada agafàvem forces amb l'entrepà pistero de ressopó. Estava superbò!

També m'agradaria recordar la nit del 18 en què vam tindre un espectacle de luxe. Ens va visitar al casal el famós Carlos Luna que ens va oferir un espectacle molt divertit. Tan joves com no tan joves vam gaudir de

Premis

l'actuació i rematàrem la nit amb el ressopó típic de la falla: paella amb pollastre i conill.

I així, entre actuacions, festa i diversió, vam arribar al dia de la cremà, al punt i final de les falles. O és un punt i seguit? Perquè com jo sempre dic als meus amics, les falles, per als que estimem la festa de veritat, mai s'acaben. Una vegada es cremen, tornen a començar. Igual que els artistes fallers es posen a dissenyar els nous monuments i tallar el suro, nosaltres els fallers de seguida ens posem a preparar les falles i els actes de l'any vinent. Què no s'ho cregueu? Continueu llegint i ho comprovareu.

ABRIL MES DE CANVIS

Abril començà amb un canvi a la Junta Directiva. La meua amiga Carol es deixà la vicepresidència d'infantil

i agafa el relleu una altra amiga, Esther, que és diplomada en magisteri infantil i psicopedagoga. Qui millor que ella per assumir aquest nou repte?

MAIG CREU DE MAIG, CAMPIONAT DE TRUC I PARXÍS

Maig és un mes de commemoracions: el Dia Internacional del Treballador, el Dia de la Mare, l'alçament del poble madrileny contra les tropes franceses... A València, i des de fa molts anys, plantem la Creu de Maig amb el propòsit que, amb el seu poder, cuide la collita de tempestes, pedra i gelades.

I com que en la comissió del Port som gent que cuidem i respectem la cultura popular valenciana, el passat mes de maig vam celebrar el sopar de la plantà de

Creu de Maig

la Creu de Maig. És un sopar molt familiar perquè no sol vindre molta gent, però he de dir que enguany s'ho vam passar molt bé perquè qualsevol ocasió és bona per a fer festa.

En el mateix mes, vam celebrar un altre acte dels considerats fixos en el calendari faller, la tradicional nit d'albades, la meua nit preferida. Que bé m'ho vaig passar! Passejar pels carrers de Silla xarrant i amb bon ambient per acudir a casa dels representants per tal d'acompanyar els familiars i amics en una nit màgica com aquesta.

Organitzat per la Junta Local Fallera participarem en el concurs de parxís i truc. Sis divendres de convivència fallera. La veritat, enguany hem encertat amb els farols del truc i hem guanyat el campionat, però no hem estat massa bé amb el potet, ja que hem quedat els tercers. De totes formes, enhorabona a tots els que han jugat perquè el més important és participar.

JUNY

NIT DE SANT JOAN I PROCLAMACIÓ DE LES FALLERES MAJORS I PRESIDENT INFANTIL

I, com passa sempre, sense adonar-nos va arribar el mes de juny i amb ell la màgica nit de Sant Joan. Aquest any la vam celebrar dissabte. Com sempre un fum de gent de la falla i convidats ens vam reunir al

carrer per gaudir d'un bon sopar rodejat d'amics. Després de sopar, vam gaudir del monòleg fet per Piter Pardo. Ens ho passàrem fenomenal!

Posar cadires, prova de so i micròfons, planxar cortines, assajos... Encara que tot us recorde als preparatius de la presentació, us relataré un acte que, a poc a poc i durant els anys, hem anat perfeccionant i fent que siga cada vegada millor: la proclamació.

El dia 29 de juny vam celebrar a la piscina municipal, l'acte de la proclamació. Aquest dia vam tindre l'honor de proclamar, per tot l'any 2014, la senyoreta Noemí García i Alba com a fallera major, Celia Gómez i García com a fallera major infantil i Pau Navarro i Navarro com a president infantil.

Es van fer càrrec de l'acte, Esther i José Antonio, que van tindre la sort de viure tota l'emoció des de dalt de l'escenari, de ben a prop. Ho van fer de categoria i amb una professionalitat insuperable.

Els nostres representants estaven nerviosos però molt il·lusionants, tant o més que les persones que els van fer l'exaltació. A Pau, li la va fer Mireia. Pau estava molt sorprès i emocionat perquè no s'esperava que la seua germana, que mai no li vol donar besets, tota calladeta, li dedicara unes paraules. I ho va fer molt bé.

A Celia va ser la seua mare, Pilar, la que va tindre l'oportunitat de fer-li l'exaltació i demostrar a tots els

allí presents l'orgull que tenia que la seua filla fóra proclamada fallera major infantil. Va deixar el llistó ben alt. Molt emocionants van ser també les meues paraules, les que vaig dedicar a la meua amiga Noemí i a la qual no em cansaré d'agrair l'oportunitat que em va donar. No us mentiré si us dic que va ser una de les experiències més boniques de la meua vida i el millor regal que em podrien haver fer. Era jo l'afortunada d'estar fent l'exaltació a la meua amiga, la que tantes vegades m'havia confessat la seua gran il·lusió de representar la nostra comissió. Hui ja és realitat i, aprofitant aquestes línies, vull tornar a donar-te les gràcies per confiar en mi. Jo estava molt emocionada allí dalt de l'escenari recordant tots els moments que havien viscut juntes abans que el seu somni començara a fer-se realitat.

PARTICIPACIÓ EN LES FESTES DEL SANTÍSSIM CRIST DE SILLA

Santíssim Crist de Silla

L'any passat tornàrem a organitzar el desafiament de perxadors. Els participants eren gent jove, fills de pescadors la majoria i amants de la nostra estimada Albufera. Un campionat que cada any puja en participació i en qualitat. En aquesta edició tornàrem a comptar amb la col·laboració de l'Ajuntament de Silla i la Diputació de València. El perxador que més habilitat tingué i guanyà el desafiament per segon any consecutiu fou Vicente Mulet Pérez, *el Guerrero*.

L'endemà, i com és tradició, vam celebrar el campionat de pesca infantil. Molts xiquets acompanyats dels seus pares van acudir al Port per tal de gaudir del matí.

En el record ens quedarà per sempre la gran actuació que ens va preparar el grup de playback infantil que sorprenué a tots els assistents amb un recull de cançons d'Eurovisió i una coreografia espectacular que va fer que tota la plaça s'emocionara. També fou molt aplaudit el playback infantil que ens van interpretar la coreografia de les cançons «del pallasso de la tele» on tots vam recordar els bons temps de la infantesa.

El Dia del Crist, com tots els anys, la dansa dels porrots de la comissió participa en les celebracions ballant durant tot el dia pels carrers del poble i, finalment, junt amb els altres grups a la plaça del Poble.

Però al 2013 tornàrem a tindre un protagonisme especial a les festes del nostre poble. Un altre any vam organitzar la festa de després de l'entrada de bous i,

gràcies a la macrodiscoteca que vam muntar a l'interior del parc, vam aconseguir que durant tota la setmana de bous milers de persones vingueren a gaudir amb nosaltres de les festes del nostre poble. Encara que vam treballar molt, ho vam passar molt bé i des d'ací m'agradaria donar les gràcies a totes les persones que treballaren de valent perquè aquest projecte es fera realitat.

SETEMBRE, OCTUBRE I NOVEMBRE TORNEM A COMENÇAR

Setembre sempre és un mes dur, un mes de tornar a començar. Després de l'estiu torna la rutina i, igual que els menuts tornen a l'escola, els fallers tornem a ocupar els nostres casals.

Vam començar el mes celebrant el sopar de la firma del contracte de les falles. Tindrem l'honor que Vicent Pastor torne a plantar amb nosaltres la falleta infantil. De segur que ens deixa bocabadats! I donem la benvinguda a Alberto Ribera que enguany, per primera vegada, plantarà amb nosaltres. Estem molt contets perquè siga ell qui done forma al monument. De segur que ens agrada a tots!

L'últim acte del mes d'octubre fou la ja tradicional festa de halloween. De vesprada i amb la decoració terrorífica que havíem fet al casal, els més menuts van poder gaudir del berenar i diverses activitats que havia pre-

Halloween

parat la Delegació d'Infantil. De nit, com sempre, vam acudir tots els majors al sopar. S'ho vam passar molt bé amb el que ens tenia preparat la Delegació de Festes.

A final d'octubre vam celebrar a la Nau Jove la tradicional Nit del Món Faller, antigament coneguda com la Nit de Germanor. Vam acudir tots per tal d'acompanyar els representants a què arreplegaren el trofeu del campionat de truc i parxís per tal de col·locar-lo a la vitrina.

I fins ací la història d'un any que acaba hui, dia en què els presentarem a tots vostés la fallera major del 2014, Noemí García i Alba; la fallera major infantil, Celia Gómez i García, i el president infantil, Pau Navarro i Navarro. Però açò ja forma part d'altra història, una història que haurà de reposar, almenys, un any per a poder ser contada.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

DANSA DELS PORROTS

Francis Benaches i Porcel
Alberto Alapont i Benaches
José Santos i Royo
Bernat Capilla i Ramírez
Lorenzo Gimeno i Zaragoza
Alexandre Zaragoza i Huesa

Saúl Chaqués i Millá
Raúl Valero i Fort
David Palau i Zaragoza
Borja Lillo i Carbonell
Conrado Machancoses i Díaz
Jordi Valero i Díaz

Falles 2014

Falla
Port

Silla

GRUP D'ARTISTES

DELEGADA

Carla Gil i Blesa

SUBDELEGADES

Sandra Gil i Blesa

Estela Giner i San Lorenzo

GRUP D'ARTISTES

Noelia Moyà i Rodríguez

Celia Doménech i Domingo

Laura Almudéver i Zaragoza

Vanesa Giner i San Lorenzo

Xenia Rollán i Fernández

Alba Pérez i Lorente

Alba Navarro i Navarro

Vera Revert i Laseca

Maria Cuñat i González

Conrado Machancoses i Díaz

Imma Montero i Primo

Marta Antich i Zaragoza

Trini Ríos i Almudéver

Nikol Plamenova i Penkovska

DITES, CANÇONS,
EXPRESSIONS
POPULARS
DE SILLA

Falles 2014

Falla Port

Silla

Per Josep Antich i Brocal
Cronista Municipal de Silla

Abandant i curiós és el repertori que tenim a l'abast, recollit durant molts anys en una llibreta on anotava cadascuna de les frases fetes que recordava de la infantesa o m'obsequiava la saviesa de la gent major. En l'argot col·loquial sillerenc havia xerrades de tot tipus dedicades a la persona, l'oratge, el calendari, el treball, les accions i reaccions de la vida quotidiana, etc., fins i tot es dedicaven a embotinant els pobles de la rodalia, conseqüència d'antigues rivalitats de campanar. Cal explicar però, que el context cultural d'abans era molt diferent de l'actual, influenciat sobretot per un ambient extremadament rural i un nivell d'educació bastant primari.

Aleshores, tothom convivia diàriament amb la Natura, les relacions socials estaven més cohesionades i la gent estava pendent dels demés, per la qual cosa, la majoria de dites es mostren en forma de consells, reflexions directes i d'altres expressions que van en segona intenció. Es tractava de «fer gràcia» mitjançant un simple verset rebuscat, no obstant, també havia predisposició a manifestar-se de manera bròfega i amb la intenció d'insultar. Destaquen sobretot els referits a la dona, en ells es pot apreciar el caràcter masclista d'una societat influenciada pels homes, fent servir unes frases que a hores d'ara resten totalment ofensives.

Després d'alguns dubtes estètics, per ser fidel a la realitat he decidit citar també aquelles expressions que mostraven paraules malsonants o de connotació sexual i escatològica, exceptuant la blasfèmia (de la que

hi ha molts exemples), intentant així reflectir al màxim la rudesia del llenguatge col·loquial del carrer, transcrit de la mateixa manera com es pronunciava, utilitzant, per no ferir massa la vista, una normalització ortogràfica mínima. Per facilitar la lectura apareixen agrupades per matèries, afegint al costat, si cal, una breu explicació d'allò que considere el seu significat.

La font és inesgotable, per això aquesta relació no es pot considerar completa ni definitiva, restant la llista oberta a altres dites que desconec, hauré oblidat o s'han perdut en el temps. Tampoc és exclusiva de Silla, ja que probablement en molts pobles de la rodalia també els farien servir, sinó igual, de manera molt semblant. Tot açò ens obliga a retrobar el repertori, doncs representa un testimoni residual del comportament social dels nostres avantpassats que s'ha transmès de generació en generació. El seu interès etnogràfic i la percepció d'estar amenaçat per l'oblit, han sigut els motius que han motivat aquesta recopilació.

He seleccionat les expressions referides exclusivament en la nostra llengua, fugint de les traduccions literals del refranero castellano, no obstant això, atesa la singularitat casolana també s'han inclòs algunes frases en castellà que formaven part dels anuncis publicitaris, de cançonetes al·lusives o elements emblemàtics locals.

Respecte de les fotografies que apareixen il·lustrant el text, la majoria estan situades sense cap vinculació directa amb el contingut, només són imatges que al seu dia foren protagonistes de la vida quotidiana.

RESSENYES DE POBLACIONS

El satíric escriptor suecà, Bernat i Baldoví, llençava aquesta endevinalla sobre el nom del nostre poble:

*¿Quin és el poble, i no és cuento,
de l'Albufera en la costa,
que pareix criat a posta
per a prendre un home asiento?*

De Silla, ni mare ni filla. Això deien de nosaltres desqualificant totes les dones.

Sillera, manifassera. Atorgant-los despectivament un caràcter groller i mal educat.

Però no tot foren crítiques, només cal mirar els referents literaris a l'obra de Jaume Roig, *L'espill o Llibre*

de les dones, en què exalta en un vers la bona qualitat de les filadores de Silla al segle XV.

*Una alamanya
jo sé, tendera
gran filanera
com les de Çilla.*

D'una albada del finals dels segle XIX exaltant la qualitat de la vestimenta:

*Les xiques d'ací de Silla
porten mantellina i randa,
un clavell a les orelles
i un penjoll a cada banda,
polissó de dos pessetes
i botins de mitjan canya.*

En referència a l'obra de teatre «La molinera de Silla» (1915):

*La molinera de Silla
ni fa pols ni remolí,
perquè garbella farina
amb el sedàs més refi.*

De la Murga (any 1916)

*Son les xiques d'este poble
d'una bellesa ideal
per lo fines i boniques
i sa forma escultural;
pareix que al fundar a Silla
Déu tirá la bendició
pa que tinguerem em xiques
lo millor de la nació.*

*Ja que vore lo elegants
que ixen a passejar,
pareixen blanques palomes
en ales per a volar;*

*son la alegria completa
d'ací i de tots els veïns,
puig donen somnis alegres
a tots els xics fadrins.*

*Xiques com les de Silla
en ningun poble ni ha,
i la prova més palpable
bé la estem tots mirant.*

*Aní a Sollana i no me han agradat,
també les vaig vore en Alcasser
renyides en San Josep,
jo les veig en Silla
blanques com la neu
y totes tenen cara... de Mare de Déu,
puig estem molt orgullosos,
ningú ens ho llevarà,
que xiques com les de Silla
en ningun poble n'hi ha.*

*I el que tot açò no crega
i no s'ho prenga formal
li donem temps pa que ho veja
els dies de Carnaval.*

D'un Llibret de la Falla de 1958 (possiblement de Vicent Martínez Mengual):

*Si vols ser feliç casat
busca enseguida una filla
d'este poble tan honrat,
perquè la dona de Silla
és guapa i de qualitat.*

*Quatre camins a l'entrar
mostra Silla al foraster,
però no hi ha que dubtar:
si vols viure bé i gojar
el del poble és el primer.*

D'Alcàsser, barrugos. «Barrugo» s'entenia com a persona bròfega.

Alcassero, pendenciero. També els consideraven propensos a la discussió.

Alcassera?... ni foradà ni sencera. Sentència masculista on de cap manera es podia acceptar una dona d'aquella població.

La negació total de dos pobles veïns, que podríem entendre com un símptoma de revenja, arranca d'un fet verídic, quan a les darreries del segle XIX, conseqüència d'un robatori al nostre temple, es cantava una coqueta relacionant-los amb la malifeta:

*Tot és gent de creïlla
que vingueren a furtar*

*el Santo Cristo de Silla.
Alcàsser i Picassent,
bona terra i mala gent.*

Catarroja, l'aigua roja. Potser una simple rima sense significat o en al·lusió al color de l'aigua del barranc després d'unes pluges torrencials.

De Catarroja, ni peix ni fotja. La rima aprofitava per menysprear dos productes de l'Albufera molt famosos en aquella població. De la mateixa manera ignoraven les seues dones:

*Catarroja descoberta,
i Albal sense fonament,
si voleu xiques ben guapes
Alcàsser i Picassent.*

De Beniparrell, ni carn ni pell. En referència a la poca rellevància demogràfica que antigament tenia aquesta població.

En Beniparrell, cada u pa d'ell. A més d'aconseguir la rima, criticaven que al poble veí no havia vida col·lectiva.

De Torrent, graneres. Perquè d'allí venien els graners a vendre-les.

Del Romaní, ni haca ni rossí. Conten, que en aquella població havia antigament un criador de cavalls, el qual va estafar en alguns tractes a la gent de la rodalia, suficient motiu per a desconfiar.

De Montroi, vi en un bocoi. En clara referència als vinaters que acudien a Silla subministrant el vi en cuirs de pell.

Sollanera, granotera. Antigament, la recollida de granotes a la marjal fou una activitat que duïen a terme els xiquets; després, les mares les netejaven, les pelaven i les venien als casinos. Veiem també una altra lletreta amb segona intenció:

*Un sabater de Sollana,
volgué posar-se torero,
pa torejar una vaca
d'eixes que no tenen cuernos.*

*Al passar-li la muleta
i tirar-li l'estocà,
li s'afluixà la coleta
i allò fou una empastrà.*

D'Albal, merderos. En referència a l'antiga ocupació de buidar els pous cegos per les cases, un treball on s'havien especialitzat algunes persones d'aquella població. També recollien amb una paleta de ferro, els excrements del carrer, tant de gos com de les cavalleries. Per això circulava aquella cançoneta farcida d'ironia:

*Els «caguereros» d'Albal
li pregunten a Sant Antoni
que no s'acabe la merda
mes que la cague el dimoni.*

La tia Maria de Benifaió, es menja les figues i tira el pessó. Suggereix una dona molt espavilada. I ara una del Molí de les Xiques:

*Ací en la fàbrica
on treballe jo,
venen unes xiques de Benifaió.*

*No són massa guapes
i s'ho pensen ser,
no guanyen pa polvos
ni pa colorets.*

Sant Antoni de Gavarda feu un miracle en Antella, caigué un cego dins la sèquia i si no el trauen s'ofega. Una evidència irònica basada en un fet real. Amb la intenció de ridiculitzar, la gent de Silla recitava:

*Alfagar i Benetússer
Poble Nou i Sedaví,
s'ajuntaren quatre pobles
pa matar un ratolí.*

*De les ales d'un mosquit
feren Beniparrell,
i de les retallaures
Alcàsser i Picassent.*

Una advertència abans de viatjar a la capital:

*A València no vages
si no tens dinés
que voràs moltes coses
i no compraràs res.*

En referència a l'increment sobtat del lloguer de les terres:

*A València me'n aní
a pagar-li al senyoret,
em faltaren quatre duros
dos pessetes i un quinzet.*

Dedicada a les criades de la capital:

*Les fadrines de València
van a comprar al mercat,
porten toqueta, cistella,
i els bragons arromangats,
els faldons a rant de terra
i els diners ben amagats.*

Qui se'n va a Alzira perd la cadira. Semblant al castellà: «Quien va a Sevilla pierde la Silla».

DE L'ORATGE I EL CALENDARI

De l'aigua de gener, ni una gota es fa malbé. La terra s'adobava i els guarets es preparaven per a la collita de primavera.

El vent de gener s'emporta el paller. A Silla, ho ha documentades fortes ventades al voltant de la festa de Sant Antoni i Sebastià (18 i 20 de gener).

Pel Reis, de dia en dia li creix. En referència a la durada de les hores de sol.

A Sant Vicent de la Roda el dia creix una hora. (Ídem).

Per Sant Antoni un pas de dimoni. (Ídem).

A Santa Llúcia un pas de pusa, i a Nadal un pas de pardal. (Ídem).

En febrer, flor deu d'haver, sinó de morera, d'ametller. Els primers esclats de la primavera.

En febrer t'espere i en març desespera. En al·lusió a la pluja.

Si la Candelària plora, l'hivern fora. Si plovia durant aquesta festivitat, celebrada el dia 2 de febrer, era senyal que millorava l'oratge.

Si la Candelària riu, ja ve l'estiu. I també si feia sol...

Per Carnestoltes, les filles soltes. En al·lusió a la permissivitat d'aquella festa, una de les poques on les xiques fadrines podien gaudir de certa llibertat d'horari.

Per Carnaval tot l'hi val. (Ídem).

Marso marsero, carasero. Per la inestabilitat de l'oratge en arribar primavera.

La primavera, la sang altera. El canvi d'estació i la major durada del dia comportava una certa hiperactivitat, sobretot en els joves.

En abril cada gota val per mil. Perquè regava les collites que havia sembrades, especialment el blat, les creïlles i les cebes.

En abril, no et lleves ni un fil. No és temps encara d'alleugerir-se de roba. És l'equivalència de la dita castellana: «Hasta el 30 de Mayo no te quites el sayo».

Abril plujós, any profitós. (Ídem).

Diumenge de Rams, qui no estrena no té mans.

Pel costum que havia d'estrenar vestit o una peça de roba, que com antigament es feia a ma, indicava l'habilitat i el bon gust de la mestressa de casa.

A Sant Joan bacoress. Quan alguna cosa era segura i irremeiable.

Per juliol, la corbella al vol. Perquè era el temps de segar el blat, una collita molt important a Silla.

Pel juliol, ni anguila, ni rata, ni caragol. Menjars molt condimentats de picant, que es reservaven per a l'hivern.

La pluja de juliol ompli el cossiòl. El recipient d'obra que recollia l'oli de la premsa de l'almàssera, conseqüència de la bona collita que hauria a la tardor.

A l'estiu tot lo món viu. Per la durada del dia, la climatologia i les festes majors.

Lluna tapà, brossa arruixà. Perquè la lluna fosca provoca la rosada de matinada.

A l'agost, penja la dalla i a fer el gos. No hi havia collita fins a setembre.

Figues en agost. A més d'una constatació, significava que ja s'havia produït un fet esperat i desitjat.

En setembre, qui tinga raïm que el vereme. Abans que arriben les pluges.

Qui no ha sembrat a novembre, més val que no sembre. Pel perill del fred que destrossava les fulles tendres de la collita.

A primers de novembre, el foc pots encendre. (Ídem).

Per Tots Sants, guarda el palmito i trau els guants. (Ídem).

Per Sant Martí, obri la bota i tasta el vi. Quan ja estava la verema premsada i començant la fermentació.

Per Nadal cada ovella al seu corral. Podria ser allò de: «cadascú a sa casa» per celebrar la festa amb família i intimitat.

Cel a borreguets, aigua a canterets. La forma atapeïda dels núvols blanquinosos que assenyalaven pluja.

Si faves vols menjar, planta-les pel Pilar. A començament d'octubre.

Judies en l'horta, tanca la porta. Deien que aquest ocell assenyalava la pluja.

ELS DIES DE LA SETMANA

Dilluns, per als difunts

Dimarts, per als desgraciats

Dimecres, a vendre nespres

Dijous, a vendre ous

Divendres, faves tendres

Dissabte, tot ho capte

Diumenge, tot m'ho menge

DE SEXE I ESCATOLOGIA

Tira més un pel de figa que una maroma de barco. Per la influència que tenia la dona en la voluntat i les decisions masculines.

Quan més cosins, més entra dins. Al voltant de les relacions amoroses entre familiars.

Quan més parenta, més li entra. (Ídem).

En referència al cabaret més famós que havia a la capital:

*Les artistes del «Negresco»
porten plomes dalt del del cap,
dos botons a les mamelles
i el parrús mig destapat.*

Fa un ventorro que talla el pixorro. Resposta vulgar a l'expressió castellana: «Hace un viento que corta el alma».

Consell pràctic que un home major li donava a un jove:
Guarda't els diners pa la vellea, però el piu gasta'l... que no t'aprofitarà.

On n'hi ha pèl, n'hi ha alegria. La connotació era clarament sexual, en referència a la zona púbica de les dones. Però també dels homes: **Pelut per fora i lluent per dins, alça la cama i te'l posaré dins...**

Unes cançonetes molt il·lustratives de la dècada dels anys vint:

*Maria Rosa que bona estàs
tens una figa com un cabàs,
unes mamelles com dos melons,
tu te mereixes els meus collons.*

*Les fadrines renten roba
en la sèquia d'aigua bruta,
per això totes les nits
els pica tant la parrusa.*

*Remorejava la gent
que una treballadora de l'almasent
assentà en la palla, palla d'arròs
li apujà una rata i li pegà un mos.
I ella pensava de l'animal:
¿perquè una rata i no un pardal?...*

*Aparteu les cortinetes
i voreu qui està ací dins,
Pepiqueta l'Alcassera
en tot el cul ajupit.
¿I sabeu qui està furgant-li
tant fogós i entusiasmat?
Abelardito Gimeno
amb el sable de soldat.*

*Les xiques del nostre poble
casi totes tenen fam,
no demanen molta mescla,
però el plàtano... da pam !!*

*Una xica d'este poble
mos ha dit molt clar i nét,
que ella guarda una gabieta
pa ficar un pardalet.*

Un descobriment bastant descrismat:

*Ai mare que em torne burra,
m'han eixit pels en la panxa
i un poquet més cap avall
me se torna una rotllantxa.*

L'espavilat preguntava a una hora determinada: **Quina hora és...** i quan l'altre responia: **son les cinc...** contestava posant la mà a la bragueta: **En la mà el tinc !!**

Sempre, amb segona intenció:

*Un llaurador d'este poble
li digué a una verdulera,
qué és lo que més t'assesia:
el pimentó o la pebrera.*

*- Mira quin descobriment -
li contesta molt airosa,
m'agrada la safanòria
que fa la boca melosa.*

Quan algú li deia a un altre: **A tu res t'importa !!...** solien contestar-li posant-se una mà a la bragueta: **Tinc porta, tinc corral i tinc pardal.**

Els diners i els collons, pa les ocasions. Justificava les despeses extraordinàries davant de qualsevol necessitat, ocasió o oferta de compra.

Les il·lusions... es tornen cagallons. Una frase que denotava un fort desengany personal.

Menja bé, caga fort i no tingues por a la mort. Pura filosofia de la sobrealimentació.

Qui no caga rebenta. Per les conseqüències de l'estrenyiment.

Caguen i pixen pel mateix forat. Quan dos o més persones sempre anaven juntes.

Una agüela dalt d'un banc, pixa pixa i no fa fang. Una simple fase rimada en al·lusió a les carències de la vellea.

Fas com «la delicà de Gandia», que no cagava ningun dia. Era la protagonista d'un sainet dels anys vint, tan fina i melindrosa, que mai visitava el retrete. La dita s'utilitzava per qüestionar els casos d'hipocresia femenina.

Torcar-se-la amb paper de fumar. Sinònim de prepotència, orgull i cursileria.

Cagar per mig cul. Intentar aparentar allò que no corresponia a la realitat.

Ojos que no ven... cagerà que xafes. Adaptació bròfega de la dita castellana: «Ojos que no ven, corazón que no siente». Tota una advertència a les persones despreocupades que van absents pel món.

La merda, quan més es remou, més pudor fa. Aconsellava que els temes delicats i desagradables mai s'havien de tractar.

Fots més que un gra en el cul. En referència a la persona insistent, impertinent i fastigosa.

Qui és desgraciat, amb els collons entropessa.

Una lamentació de la mala sort reiterada.

Qui amb xiquets es gita, cagat s'alça. Una manera de qüestionar la confiança amb una persona jove, advertint d'un fracàs més que probable.

Ja t'has casat, ja t'has cagat. La negació absoluta del matrimoni.

L'has cagat pare retor. Frustració perquè alguna cosa havia eixit malament.

Mare !! mare !!... Quan els xiquets la cridaven amb insistència i sense motiu aparent, aquesta responia irònicament: **Què li penja al flare?**

De plata?... de la que caga la gata. Resposta qüestionant l'autenticitat d'una joia

D'or?... del que caga Meltxor. (Ídem).

De veres... com si menjares peres i les cagares senceres. Resposta qüestionant una informació.

Caguerà de bou quan plou s'arremulla, la de vaca no, perquè està més dura. Una frase rimada que es pronunciava en forma de cançoneta al so d'una retreta militar.

Cagues més que Basilio. No sabem qui era aquest home, però sempre es repetia el mateix nom.

Vaig que petege. Quan una persona caminava amb presa o ràpidament.

Vaig com cagalló per sèquia. Amunt i avall, de manera ràpida i descontrolada.

Què?! l'altre responia lacònicament: Cagallons de diuitè.

Què?... La resposta era: Empoma i jo cagaré. Però l'afectat replicava en última instància: **Empoma tu, que jo no sé.**

Es preguntava: **Qui és l'amo?...** I en respondre: **Jo,** li contestaven: **Cagalló malló.**

L'espavilat preguntava: **Endevina endevinalla, quin animal pon en la palla?.** I en contestar-li: **La gallina.** sentenciava amb un somriure de superioritat: **Merda pa qui ho endevina !!**

El mateix espavilat preguntava: **Cinc i cinc ?...** i quan l'altra persona contestava de bona fe: **deu...** aquest li amollava ràpidament: **Quan veges merda fica el peu !!**

¿Quatre i quatre ?... Si responien: **Huit,** l'altre replicava: Quan veges merda fica el dit.

La lluna porta galdufa !! asseverava l'espavilat, i quan l'altre preguntava: **- Què es galdufa ?** - li responia amb un somriure: **Tres pets i una bufa.**

DE DONES

Curiosament, la majoria d'aquestes expressions sempre resulten despectives:

A la dona, busca-la prima i neta, que grossa i bruta ja es farà. Caldria preguntar a l'autor de la frase: I l'home com es tornava?...

Dona i sardina, quant més menuda més fina. Una desconsideració amb les dones corpulentes.

Dona casà, desgracià. Sembla que aquesta asseveració provenia de la part femenina.

La que vullga marit, primer al llit. Es justificava així la pretensió de mantenir relacions prematrimonials.

Del mateix lloc, ni dona ni porc. En defensa de buscar parella fora de la família o del poble.

Qui té llenya té estelles i qui té dona, mamelles.

Expressant un sentit de possessió.

Dona jove i home vell, criatures a garbell. Aquesta situació, del tot certa, solia donar-se amb els viudos durant el segon matrimoni.

Tres dones i una ceba fan mercat. Per la facilitat femenina a fer «rogle».

Dona xerradora, mala penyora. Una dona com cal, havia de ser discreta i reservada, de poques paraules...

Dona sompa, ningú la compra. Precisament el cas contrari.

Dona que a la tenda va i ve, dos cases manté. La pròpia i la del botiguer.

La dona que vi pren, el seu cos ven. Relaciona directament la beguda amb la prostitució.

La dona ben casada, no té sogra ni cunyada. L'esposa cabal havia de mantenir-se distanciada d'aquestes parentes, així s'evitarien problemes.

Moixa moixeta, per baix les sinagües li va la rate-ta. Una insinuació de la hipocresia femenina, que sota una aparença virtuosa, permetia d'amagatall les relacions sexuals.

A la filla, mentre creix, dóna-li lo que mereix.

Aquesta frase tan comprensiva, en realitat significava la part negativa, el control i la submissió a l'autoritat paterna.

Els manaments de la dona son cinc:

El primer: Faena no en volen fer.

El segon: Se'n van a xarrar al forn.

El tercer: Mai agranen el carrer.

El quart: Tracten a l'home com un drap.

I el quint: El se'n dones u i en volen vint.

Quan es volia insultar col·loquialment a les dones apocades i sense gràcia, sempre es feia referència al nom vulgar del sexe femení: **Mitja figa, Figa molla, Tia figa, Mala follà...**

Estàs «**cloc i piu**», que tenia el mateix significat que fer-se la locca, és a dir, mostrar passivitat i falta de reacció davant un problema.

Quan alguna dona tenia un comportament inadequat: **Mala pècora, Ravalera, Pendó...**

A les exaltades: **Pareixes la loca dels paperets...** (en al·lusion a una xica dement que s'entretenia fent a trossets els papers que tenia a l'abast).

Pareixes Gostina... Açò es deia a Silla quan alguna dona feia coses sense trellat. Possiblement, la tal Gostina fora alguna dement del poble.

D'HOMES

Els enemics de l'home són tres: aixà, lligó i fes.

És a dir: el treball.

Els amics de l'home són tres: dinés, dinés i dinés. Un cant al materialisme.

Home pelut, home volgut. Un elogi de la masculinitat representada per un cos amb pèl abundant.

Home casat, home capat. Una altra negació, en clau masclista, del matrimoni.

Home treballador, dona gastaora. Una virtut masculina associada a un defecte femení.

L'home que lluny va a casar-se, va enganyar o enganyar-se. Està en total contradicció amb l'anterior que aconsellava buscar parella fora de l'entorn.

És més fort que un garrot. Tot un elogi a la potència masculina.

Home roig i poc pelut, primer mort que conegut.
Una mostra de la tradicional animadversió per les persones de pèl-roig.

Als apocats i conformistes els deien: **Catxoxes, Carcanyol, Pare ous, Pardal bobo, Boca oberta, Poca espenta, Poca xixa, Bocamoll...**

Als que tenien un caràcter ignorant, bròfec i conflictiu: **Trompello, Tarròs, Cap de suro, Descrismat, Tros d'haca, Burro cap i tot, Trapatroles, Poca crisma, Peal, Socó de canya...**

I el més ocurrent de tots els qualificatius: **Eres més bast que un solc d'herba.**

Als exagerats en fer-se publicitat de la feina: **Tot una, Mentirola, Set jornals, Trenca mànecs...**

Als que no treballaven massa: **Gosarra, Baldraga, Manta, Gos de roll...**

Als influenciats per la parella: **Sinagües, Llepafigues, faldó...** Però tot es resumia en: **estar enfigat...**

Als despreocupats: **Tio vaina, Meninfot, Taperot...**

Als que prodigaven excessives adulacions: **Mamó, Llepanda, Llepaculs...**

Als que eren massa curiosos: **Dotors, Escura panxes, Furoneros...**

Als que s'acovardaven: **Cagarri, Mare em cague...**

I un insult molt valencià: **Bayarri pudent !!** (Sinònim d'animal mort).

Cada olleta vol la tapaueta. Es deia amb doble intenció, relacionada amb la necessitat de tindre parella.

D'ANIMALS

Gallina vella fa bon caldo. A més de l'asseveració culinària, s'utilitzava amb connotacions femenines quan un xic jove pretenia una dona major.

I com que n'eren pocs, va parir la burra... Quan a una reunió molt nombrosa acudia algú no previst.

Si nomenes el gos, prepara el bastó. S'utilitza per explicar la casualitat de què quan penses o parles d'alguna persona, sempre sol aparèixer.

Filla de gata, gateta. Per la semblança amb els fets i el comportament de sa mare.

Borinot negre, notícia alegre. A manera de premonició positiva.

Saps més que les rates. Uns animals considerats molt intel·ligents, per això s'utilitzen per a experiments de laboratori.

Borinot roig, mala sort. A manera de premonició negativa.

A l'olor del dot, acudeix el borinot. En referència al jove que anava darrere d'una xica rica.

Si diuen bou, per lo manco vaca. Es deia quan criticaven a alguna persona per un fet concret que no es podia afirmar del tot.

Del porc, hasta el rabo. Una proclama de l'aprofitament de la seua carn.

Alenes més que un porc. Una comparació en referència a les persones amargades que renegaven i protestaven de tot.

Fas més mal que un porc solt. Es deia als xiquets desimbolts que tot ho tocaven.

Criar un porc a mitges. Es deia de manera figurada quan dos persones tenien molta «botifarra» o complicitat.

Eres més roïn que un pet de gos. Per la pestilència tan desagradable dels gasos expulsats per aquest animal de companyia.

Gos que lladra, no mossega. Quan una persona parla, critica, amenaça o es queixa en demesia, normalment no emprèn cap acció per a solventar el tema.

Més burro que un carro bolcat. Entre els homes del camp, l'acció de fer bolcar una carro era una mostra d'imperícia i poca habilitat, una «burreria».

Més burro que «Tacó». Possiblement es tractara d'una persona molt famosa pel seu comportament.

A burro barra. Expressió que significava fer un treball o una acció de manera desordenada i sense control.

No en veig tres dalt d'un burro. Quan havia problemes mèdics de visió o les condicions ambientals no permetien la visibilitat.

Com el burro Victòria, sense pena i sense glòria. Ho deien de qui vivia de manera feliç i despreocupada dels problemes.

Mare, què menja?... lo que al burro li penja. Responien les mares al xiquets per a burlar-se irònicament.

Què hi ha pa dinar?... preguntava el xiquet, i la mare responia: calandruixes. Mare, què són calandruixes?... i rematava la frase: Lo que té el burro entre cuixes !!

Me'n donà pal porc i pa la burra. En referència a una persona molesta o una impertinència.

Val més callar que en un burro pledejar. No cal discutir amb una persona que no s'atén a raons.

Arrancà de rossí i parà de matxo. Quan una persona es precipitava en una acció espontània que després havia de considerar.

És més lleig que un cul de mona. Posant com a exemple de cosa lletja la zona genital d'aquest animal.

La gallina de dalt, caga a la de baix. En referència a la veterania, la posició social o la situació en relació amb altres llocs o persones.

Ser més gos que un pont. Perquè sempre està tomat, en posició horitzontal.

Ser més gos que la jaqueta d'un guarda. En referència al treball de la guarderia del terme, al que consideraven molt descansat en comparació als jornalers del camp.

Pagar el pato. Significava rebre, sense causa justificada, les culpes d'una mala acció.

Pues sí... venguí l'haca i comprí el rossí. És una mena de comparació que es feia servir quan es prenia una decisió, però tot continuava de la mateixa manera.

La carn de burro no transparenta. Es solia dir quan algú tapava la visió d'allò que estaven mirant, i les persones al·ludides solien respondre: Però alimenta !!.

A les quatre, aparella les mules i a batre. A més d'aconseguir una bona rima, la frase indicava l'hora de reprendre la feina a les eres.

SOBRE LA RELIGIÓ

El capellà canta, per vint, trenta o quaranta. Els diners que havia que pagar-li al retor per fer una missa.

Debaes, ningun flare pega cabotaes. (Ídem).

A l'home de sotana, ni dona, ni filla ni germana. Desconfiança i recel de la relació del retor amb les dones de la família.

Dels pecats del piú, el Nostre Senyor es riu. Vatinant que el sisè manament no era pecat.

Cada u en sa casa. Se li deia a d'aquell que es posava on no el cridaven. I l'al·ludit responia descaradament: **I Déu en la de tots !!**

La beata Rus, amaga la cara i ensenya el parrús. Ho deien de la dona hipòcrita, la que es feia l'estreta en

algun comportament especial, però en altres aspectes era massa lleugera.

Que bones xiques són les beates, baix de la mantellina pelen les rates. Com hem vist en altra dita semblant amb connotacions sexuals, en aquest cas afecta a la hipocresia de les parroquianes.

Un retor molt gros, es tira un pet i cau de tos. Una desconsideració anticlerical.

Un retor, apuja dalt la trona, es tira un pet i mata la dona. (Ídem)

Mamelleta de monja. Es diu quan una cosa és dolça i delicada, que té bon gust.

Eres més lleig que un pecat. La fealdat absoluta, la més horrible.

Fer com fan no és pecat. La frase indica que un comportament massiu davant de qualsevol acció, justifica la seua finalitat, siga quina siga.

Los mandamientos se resumen en dos: bajoqueta tendra i arròs caldós. Era una manera d'ironitzar anteposant les necessitats alimentàries als consells espirituals.

Què és blasfemar?, preguntava la catequista... I en veu baixa, el més desimbolt de la classe contestava

per fer gràcia: **Blasfemar és tirar-se un pet, una bufa i olorar.**

En aquesta antiga cançoneta, descobrirem l'origen d'una expressió molt popular al nostre poble, que tothom interpretava amb una altra connotació:

*En l'ermita del meu poble
dalt d'una capella hi ha
un Sant Roc de fusta vella
que li falta un tros de ma.
Els devots i les devotes
en ajuda li han fet poc
i ha eixit una arplega
pa fer-li la mà a Sant Roc*

Arrere, que ve Sant Pere. Era una simple expressió rimada, sense cap connotació.

Avant, que ve Sant Joan. (Ídem).

Amb un rerefons molt rebuscat :

*El retor té una cabreta,
la cabreta té un xotet,
i les beates del poble
li munyen tota la llet*

Una rima bastant asèptica:

*Què mengen les monges?...
pa i taronges !!
I les caputxines?
mandarines !!*

DEL CAMP I EL TREBALL

Llaura fondo, escampa el fem, i deixa passar el temps. Un consell que millorarà la següent collita.

Uns llauren i seguen... i altres compren i venen. Una crítica a la figura del comerciant que guanya els diners sense treballar.

El llaurador l'erra si lleva els ulls de la terra. Mai es pot abandonar la collita, cal fer a cada moment el treball que li pertoca.

Pescador de canya, ni perd ni guanya. Perquè es considera un entreteniment on no s'arrisca res.

Pescador de mornell, tot pa d'ell. En referència als pescadors professionals que exigien els drets legals sobre la pesquera.

Qui no pot collir, espigola. Un consell sobre la realitat de les aspiracions personals, on no s'ha de demanar més del degut.

El bon segador no li té por al sol. Perquè es cobria tot el cos amb roba ampla, amb un barret gran de palla.

Encà que la sèquia estiga torta, aigua porta. Per mínim que siga l'esforç, sempre hi haurà algun profit.

A la vora del riu no fases mai el niu. Un consell que ningú va fer cas, la prova la veiem a les recents avingudes per barrancs i rierols.

Suat i cansat, però no estigues mai parat. Era la condemna diària dels homes del camp, que si no treballaven no guanyaven per menjar.

Qui de jove no treballa, de vell dormirà en la palla. Un consell previsor, doncs el jove ha de treballar per poder tindre una casa.

Si vols tindre bon paller, de fang l'has de fer. Els pallers de blat es cobrien de fang pastat per evitar que el vent se l'enduguera.

Treball fuig, menjar acostat. L'antítesi irònica de les reflexions anteriors.

Si vols estar bo i sa, la faena de hui pa demà. (Ídem).

A qui no té faena, Déu li'n dóna. Critica a les persones que s'ocupen d'allò que no els correspon.

Qui no menja després de fart, no treballa després de cansat. Sembla una recomanació per carregar-se d'energies mitjançant la sobrealimentació.

La millor loteria es treballar cada dia. Una gran veritat, però no deixa de ser el conformisme de les classes baixes davant d'aquells que viuen de renda i sense treballar.

Plou, plou... que dacseta tinc. A diferència de l'arròs i d'altres collites, les panolles de dacsa no s'afectaven per l'excés d'humitat.

La ferraure i l'assot, fan la palla menuda i porten el rossí al trot. Una reflexió que es manifestava a les eres durant la trilla de l'arròs i el blat.

La feina del matalafer... fer i desfer. Quan havia que repetir algun treball que s'havia fet malament.

Entre col i col, lletuga. Una manera de justificar l'atermància entre aspectes positius i negatius.

Faves tornades... Es deia afirmant la reciprocitat d'una actuació, quan algú rebia un regal o un obsequi, o també una mala passada que calia tornar.

Estar com a «pera en el tabac»... Implicava estar agust, ampla i confortable, mimada.

Fotografia de Eduardo Peris.

CONSELLS, SENTÈNCIES I FRASES CONVENCIONALS

Tota pedra fa paret. Qualsevol esforç o ajuda, per xicoteta que fora, estava ben acceptada.

«U» no és ningú. Es deia en èpoques passades quan la mortalitat infantil era molt elevada.

«U» no és ningú, dos és algú, i en tres, se sap la dona qui és. Sobre les obligacions que comporten els fills del matrimoni.

A la de tres... mort o pres. Per aquells que temptaven la sort o intentaven reiteradament aconseguir un objectiu.

Amb diners, torrons. L'evidència màxima del consumisme.

Fer com fan no és pecat. Justifica les conductes alienes, encara que siguen inadequades.

Qui estiga bé que no es menege. Destinat a les persones desinquietes que no saben quina decisió prendre.

La cosa ha quedat cap per mans. Quasi equilibrada, però no del tot.

Tot explota, sinó pel cap, per la pota. En referència a que les situacions extremes tenen un límit.

Estar com oli en un cresol. Haver encertat la solució per a un problema.

Estar com una bassa d'oli. Sinònim de tranquil·litat i equilibri emocional.

Estar més verd que una ceba (també s'utilitzava cebollet). No tindre idea d'un tema, ni capacitat per assumir o realitzar un treball.

Ser un bleada. Es deia per acusar algú de feblesa o caràcter apocat.

Fer cara de pomes agres. Mostrar un gest cendrós o posar mala cara.

De forment, ni un gra. Quan una persona no aporta-va res positiu i tot eren excuses.

La cosa ha eixit punt per agulla. De manera meticulosa, que ha quedat perfecta.

De dia en dia li creix a Maria. Quan alguna cosa, compromesa a un termini, s'anava ajornant de manera injustificada, complicant-se i sense posar solució.

Més val perdre que més perdre. Una mostra clara del pragmatisme popular davant els negocis.

De la festa, la vespra. Era millor i més valorat el dia anterior, perquè l'endemà no havia que treballar.

El metge vell, i el barber jove. El primer per l'experiència acumulada, i el segon per no tremolar-se.

És més llarg que un dia de fam. Quan un problema es feia llarg i difícil de solucionar.

On va la corda, va el poal. En al·lusió al comportament d'una parella que sempre han d'anar junts. La filosofia era: La dona, sempre darrere de l'home, per si de cas.

El que té corral, té el paradís terrenal. Per la possibilitat de tindre plantes i criar animals.

El que té llimera al corral, te remei per a tot mal. Una lloança a les propietats medicinals de la llima.

Més val hort que jardí i pollastre que teulaí. Una encertada comparança.

No deixes les sendes velles per les novelles. Un consell bastant conservador, que adverteix del perill dels nous canvis.

Més val caure en gràcia que ser graciós. Quan una persona incompetent, però molt adolorada, estava millor considerada (i retribuïda) que una altra més efectiva, que no li agradaven els romanços.

Ací qui mana?... I l'altre responia: **El que fa lo que li dona la gana.** Una exaltació referida a què la voluntat està per damunt de l'autoritat.

Qui s'ajunta amb un coixo, a l'any i mig, coixo i mig. En referència a la facilitat amb què es contagien els hàbits en una relació.

Cau més prompte un mentirós que un coixo. Si no té molta memòria, el mentider sempre acaba descobrint-se.

Amic que no deixa i gavinet que no talla... a la falla. En el sentit de prescindir d'ells per sempre.

A gent jove, pa blanet. Per la poca capacitat de sacrifici amb què s'associava a la joventut.

Déu dona xulles, a qui no té queixals. Quan una persona rep allò que ja no necessita o no pot gaudir.

Qui tinga cucs, que pele fulla. Vol dir que cadascú es responsabilitza de les seues circumstàncies personals, d'allò que ha fet o a assumit.

Qui no vullga pols, que no vaja a l'era. En referència als qui es posen en problemes aliens i després es queixen.

Qui guarda quan té, menja quan vol. Pura filosofia de l'estalvi la planificació econòmica.

Qui té fam ensomnia rotllos. Desitjar amb insistència alguna cosa que no es posseeix.

Tot això és fum de botxa. Que no té cap importància i no aprofita. Una utopia impossible.

Tant et vullic, que et trac un ull. Aquest contrasentit explica alguns comportaments hipòcrites de qui presumeix d'estimar la gent més apropada, però no dubten en fer-los mal. És l'equivalència de la dita aragonesa: «Tanto te quiero que te apuñego»...

Qui paga descansa... I l'interlocutor responia: **Però el que cobra, més.**

Al preguntador, mentires. Justificava una mala resposta o la desconsideració davant la gent que intentava treure informació d'algun tema que no li afectava.

La vergonya cria ronya. Frase que animava a no ser introvertit i relacionar-se amb la gent, doncs quan algú patia d'aquesta malaltia cutània i infecciosa no eixia mai de casa.

Rodes per on rodes, a parar al campanar. La versió casolana de: «Todos los caminos conducen a Roma».

Cria fama i gita't a dormir. Era una bona estratègia de comportament social, que avui resulta difícil d'aconseguir.

Qui no s'aconforma és perquè no vol. Es deia quan algú acceptava un fet de manera resignada, utilitzant una excusa o raó impossible de justificar.

Tal com sembres, colliràs. Aqueta connotació agrícola aprofitava per comparar el comportament humà davant la societat.

Pa fer patir, val més morir. És una conclusió molt utilitzada per la gent major, les persones impedides o les que depenen d'un altre.

Qui fa servir el bastó, senyal que no té raó. La negació de la violència.

Forasters vindran que de casa ens trauran. A més de la connotació familiar i localista, quant no racista, aquesta expressió es feia servir si algú intentava ocupar l'espai o les funcions d'altre.

Si vols saber u qui és, dóna-li mando i dinés. En al·lusió a la transformació que manifesten la majoria de persones quan adquireixen una millor situació social i econòmica.

Quants en manté la farina !! I ella... fina que fina... Frase que dedicaven als forners i el cost abusiu del pa en relació al preu del blat. També es va utilitzar amb connotacions femenines per un famós embolic d'un forner amb una parroquiana.

Qui vol lluir, ha de patir. S'aplicava a les dones que per «lluir tipo» utilitzaven calcer, corpinysos o roba molt incòmoda.

Darrere del taulell val més el jove que el vell. En les botigues, tavernes, forns i comerços era aconsellable la presència d'una persona atenta i espavilada, qualitats que s'atribuïen a la gent jove.

A la taula i al llit, al primer crit. No hi havia dubte.

El bon barber, arremulla primer. L'arremullà de cara era tot un ritual a les barberies, on es valorava molt el tipus de sabó com l'habilitat del barber.

Hi ha roba estesa. Quan hi ha xiquets prop i no deuen escoltar allò que es parla. Es diu per avisar i que canvien de tema.

El soldat a la guerra, i son pare a la terra. Era el destí inexorable de molta gent major que emmalaltia del disgust i per l'excés de treball.

El que diu que ja sap prou, té el cap com un bou. Sinònim de prepotent, ignorant, orgullós i irresponsable.

El que diu lo que vol, escolta lo que no vol. Dedicat a les persones de llengua llarga i els maledicents.

L'infant i l'orat, diuen la veritat. «Orat» era la forma antiga d'anomenar les persones que no regien del cap, els bojós.

Lo que el metge erra, ho colguen en terra. Els morts per negligència mèdica.

Lo que no t'ha de aprofitar, deixa-ho anar. Seria l'equivalència del castellà: «agua que no has de beber, déjala correr».

Tot lo barato ix car. Una constatació molt evident a hores d'ara quan adquirim còpies i productes falsificats.

La practica trau mestres. L'experiència en la vida i en el treball és un valor afegit.

Contra el comú, mai guanyaràs tu. Aconsellava no pledejar contra les institucions públiques.

Segons el pardal s'arregla la gàbia. Acomodar-se en funció de cada situació.

Conforme faràs, trobaràs. Una màxima inexorable sobre el comportament humà en la societat.

On no hi ha sang no es fan botifarres. Significa, que si existeixen vincles familiars, la predisposició a afavorir i relacionar-se es major.

Consell que no vols pa tu, no el dones à ningú. És l'equivalència de: Allò que no vulgues per a tu no ho desitges als demés.

Al dir-se les veritats, es perden les amistats. Una gran realitat...

Als criats no els degues massa, perquè te trauran de casa. Una dita que feia servir la gent rica per por a la reacció negativa de la servitud descontenta.

Allò que t'importa à tu, no ho deixes fer à ningú. Expressa el recel i la desconfiança amb els demés.

A falta de bons, mon pare es alcalde. Quan oferien alguna cosa després d'haver-la rebutjat altres.

Filar prim. Ser detallista i sofisticat en la conducta personal i en les observacions.

Anar a per llana i eixir trasquilat. Quan algú es decidia fer alguna cosa o mitjançava en un conflicte i li sortia mal.

Plouen duros. Quan fa temps que no ha plogut, l'aigua és molt valuosa.

Fer el compte de la vella. Fer càlculs senzills per evitar equivocar-se.

Fallar més que una escopeta de guarda. Per la mala qualitat, la imprecisió i imperícia que aquests homes tenien en l'ús de les armes.

Fer la creu. Fins ací hem arribat. Expressió final, de decisió definitiva... Trencament amb una persona o situació.

Partir palletes. (Ídem). La frase deriva de preparar palletes de distint tamany; amagades a la ma, perdia aquell que treia la més curta.

Eres més bord que la tinya. En referència a aquesta malaltia que abans s'arrelava a la pell de les persones.

Pareix que tinga l'hasienda del Pasiago. Al·ludint un afamat terratinent arrosser del segle XIX amb moltes propietats a Silla.

Passar més fam que un mestre d'escola. Els mestres d'abans tenien un sou insignificant, fins la reforma educativa de la República en 1932, quan els va augmentar de manera digna.

Fartar més que «Garró». Algun personatge que aleshores seria famós pel bon apetit.

Ho sabia de «pe» a «pa». Saber les coses de memòria, ben exposades i raonades.

En caigueren més que en Safra. Tal vegada en referència a una batalla, potser la del castell de Zafra (Guadalajara) o possiblement durant la guerra civil quan les tropes franquistes arrabassaren la població de Zafra en Extremadura.

Anar a xafar l'orella. Si algú deia això, és que se'n anava a dormir.

Per un dia que filava, tot el carrer s'enterava. Una persona discreta que es fa de notar casualment per alguna cosa puntual.

Ho deixà més net que una patena. Perquè va netejar amb cura i intensitat.

Més val fer-li un tratje que convidar-lo a dinar. Es diu d'aquells que tenen molt bona gana.

Recordar-se de Santa Bàrbara quan trona. Pensar en una cosa només quan la necessites.

On hi ha foc ix fum. Quan existeix algun problema o desavinença entre persones, sempre apareixen reaccions que es fan de notar.

On hi hagué foc queden brasilaes. En referència a les enveges, odis o enamoraments passats.

Tindre el cor com un cabàs. Sinònim de persona caritativa, amable i generosa.

Estar com a figues en cofí. Senyal d'estar constrenyit, aposentat de manera incòmoda, tal i com estarien les figues collides en la cistella plana d'espart (el cofí).

D'on no hi ha, no es pot traure. Quan alguna cosa és lògica i evident.

Córrer Ceca i Meca i la vall d'Andola. Quan alguna persona era hiperactiva o «correntona».

Acabar com el ball de Torrent. De mala manera, a bufetades, tal i com va succeir en una de les actuacions del quadre de danses que interpretava aquesta especialitat.

Acabar com el Rosari de l'Aurora. També en sentit negatiu, perquè durant la Dictadura de Primo de Rivera, quan es va revifar aquesta practica nocturna pels carrers, moltes vegades acabava malament per les picabaralles amb els republicans.

Treure el lleu per la boca. Sinònim d'esforç molt intens i reiteratiu.

Va ser com el casament de Servera, que ni faltà, ni sobrà, ni n'hi hagué prou. La mesura exacta d'allò just i adequat.

Allà on vages fes lo mateix. Una simple traducció de la dita castellana: «Donde fueres haz lo que vieres».

No és ni carn ni peix. Indefinició. Quan algú no es manifestava ni tenia opinió sobre un tema concret.

Ni té ni xixa ni llimonà. Quan una persona tenia poca gràcia o no mostrava interès. Sense personalitat ni capacitat de reaccionar.

No canvieu de senyor, perquè el nou serà pitjor.

Frase antiga i molt corrent en el món dels criats.

D'amo canviaràs, però de pobre no eixiràs.

(ídem).

El dinar reposat i el sopar passejat. Un bon consell mèdic per facilitar les digestions

De cantó i de mandró. Quan es feia un treball mal acabat, de forma irregular o havia un comportament inestable.

Ni a l'endret ni al biaix queda res al calaix. Una constatació de la penúria i la manca de recursos.

De got i gabinet. Sinònim de persona violenta i perillosa.

A foc i flama. Estar exasperat, enfadat, de «mala llet». Actuar de manera agressiva.

Estar més sord que una rella. Era el màxim de sordera.

Pelé, Melé i el xiquet de la bengalé. Era sinònim d'haver massa gent, un excés d'acompanyament.

Abans de ser rot, ja és agre. Es deia quan algú s'anticipava als fets queixant-se o intentant justificar-los.

EXPRESSION POPULARS

Uei !! ... És exclusiva de Silla, utilitzada espontàniament per demostrar admiració o sorpresa. A la rodalia érem coneguts com el poble del «ueeeiiii».

Uei... bueno !! Significa el mateix, però afegint un to d'impotència i resignació.

Uei que acció !! (Ídem).

Encà diuen ?... (Ídem).

Mou, ves corre !! La manera de finalitzar una conversa o despatxar a algú.

Xiquia... !! Una manera de criar a la veïna amb una deformació verbal de «xica».

Ausaes mi vida !! Expressió que intenta reprotxar una acció o conducta determinada.

Mare de Déu Sinyor !! En senyal de sorpresa, frustració o admiració davant un fet determinat.

Veges tu !! (Ídem).

Redell !! (Ídem).

Redéu que vaina !! El mateix significat però amb connotacions negatives.

Pos si senyor !! Protestant un fet, una acció o una ordre.

Pos si que estem bons !! (Ídem).

Xé, quina Murga !!... Protestant per un escàndol, una parlata o un soroll continuat.

A quin sant !! Negació absoluta.

Refotre !! Expressió espontània d'indignació o sorpresa.

Vas més que Meló. Diuen que era un corredor de bicicleta dels anys vint, molt ràpid.

Xano, xano. Anar poc a poc, «a la marxeta» i sense preocupacions.

Estic pa pernoïar. Ho deia la persona esgotada quan ja no podia més i en referència a l'acte de l'extremunció que antigament s'impartia als malalts greus.

Estic pa entregar l'ànima a Déu. (Ídem).

Açò està tot a un cap. En situació extrema, al límit de la paciència.

Em tragué a una vora. Quan una acció va facilitar la solució al problema.

Torna-li, la trompa al xic. S'utilitzava davant la reiteració d'una petició o un fet.

Altra volta dacsà?... (Ídem).

Angelets al cel. Quan no passava res important i s'havia acabat l'incident.

Gori gori cementeri. Es deia a algú fent la senyal de la creu amb la mà, i significava una advertència o premonició de perill, si continuava amb la seua actitud.

També es solia dir: **D'ací quatre dies, al garroferal de Mina**, que era el camp on havien edificat el nou cementiri en 1914.

Yeee...!! Era la manera de cridar algú, i l'altre responia: **T'afaite o què?**

Yeee...!! i l'altre responia: **Ye'l mambo.** Era l'estrofa d'una cançó de moda als anys 50, de Marino Marini, que s'anomenava «Mambo italiano».

Fuig que et xafe !! Es deia per a què s'apartaren i deixaren el camí lliure.

Escolta, que açò no és xaixa... Quan algú es sobrepassava en les despeses o en la manera d'actuar.

Açò està dat i beneït. Que el tema ja estava resolt i tancat, sense possibilitat d'esmena.

Eixe sap el Cató i Beceroles. Eren els textos on els xiquets aprenien a llegir i escriure, i haver-los estudiat era tot un signe de sapiència.

Què fem?... I l'altre responia: **De la palla fem, i del fem ja vorem...**

Què contes?... pregunta com a fórmula de salutació, i l'altre responia amb una frase rimada: **Mig almud i quatre onces.**

Necessites una mona i un furó. Quan algú desitjava molt més del que es considerava normal.

Per una li entra i per l'altra li ix. Es diu d'aquells que es fan el sord i no fan cas de res.

Ser de la «M». La manera fina de referir-se a l'homosexualitat. També es deia: **De la mà al cul o Ser de la flor.**

Eixe es xupla el món per un forat. Referència al egoisme i l'avarícia.

Se'l xuplarà per un garró. Que guanyarà en el treball o en una competició.

A xopar-li l'orelleta !! Era un crit de desafiament, una afronta molt greu que calia respondre ben aviat.

Si en vols més, para el cabàs. Expressió d'indignació quan es sobrepassaven els límits de la normalitat, o una acció incorrecta reiterada.

Plogué més que quan soterraren a «Bigot». Algun avantpassat que tindria un enterrament molt plujós.

Damunt de cabró, a la presó. Quan una persona resultava, sense raó, doblement afectat.

Després de cuernos, penitència. Es deia quan no hi havia més remei que suportar un fet injust. Sinònim de resignació.

Qui no plora, no mama... i qui mama, no plora. Sobre les conseqüències positives i negatives de queixar-se o no queixar-se, de «fer la pilota» o adoptar una actitud rastrera davant d'un superior.

Qui no té padrins no el bategen. Amb un significat semblant a l'anterior, es justifica la necessitat d'ajuda quan es tracta d'aconseguir algun objectiu en competició amb altres persones.

Diu el mort al degollat, qui t'ha fet eixe forat ? Quan algú feia alguna crítica o observació, de la qual, ell no podia parlar perquè s'havia comportat de la mateixa manera.

Salut !!... i força al canut. Encara que la frase sempre es relaciona amb la potencia sexual masculina, antigament significava disposar de molts diners en «el canut» de canya que els homes portaven amagat a la faixa.

Que tinc monos en la cara ? Preguntava quan algú mirava a un altre de manera insistent i descarada.

Què passa?... I l'altre responia: **La processó per ma casa, que per ta casa no passa.**

Ha sigut anar-me'n jo i menjar a mos redó. Una protesta quan els demès no deixaven participar d'una cosa. Però després de marxar, ja es podia.

Estàs en el món pa que hi haja de tot. Frase despectiva, per intentar ridiculitzar a algú.

Crisma i coneiximent !!... Aconsellaven les mares als fills joves quan eixien de festa.

Duraràs més que un cul de morter. Sinònim de longevitat, doncs era la pesa més resistent, la que mai es trencava.

Xe, que açò no és gerreta d'olives. Advertiment de contenció en la despesa i que una situació no podia durar sempre.

Encara les vorem de més grosses. Una sentència que minimitza els fets preveient coses pitjors.

Vaig de retrotero. El retroter era l'animal que s'enganxava a la part trassera del carro, per la qual cosa sempre anava al ritme que marcava el principal.

Vaig de bòlit. Estar molt ocupat o anar molt apresada, tal i com volava la fusta amb la que jugaven a «pic i pala». Té el mateix significat que **Vaig de cap... Vaig que no ture... No pare en torreta... o De rapa i fuig.**

Vaig «ringo» «rango». Camejar poc a poc per una dolència física o per cansament.

Em traus de polleguera. Posar nerviosa a una persona. Seria l'equivalent del castellà: «Me sacas de mis casillas».

En una golà de sang m'has de matar !! Expressió molt violenta que les avies utilitzaven quan els donaven un disgust.

Em faràs eixir els cabells verds. Del patiment i l'estrés que li provocava.

Estic més marejà que un all i oli. De les voltes que calia donar-li en el morter.

Ves a pastar fang !! Utilitzat per a tallar sobtadament una conversa. Enviar a algú molt lluny per què et deixe tranquil, dit d'una manera asèptica.

Ves a fer la ma !! Significava el mateix, però amb altra connotació més grollera.

Ves a mamar !! (Ídem).

Tens la crisma als peus !! Sinònim de poc coneixement i conducta irracional.

Si em lleve l'espardenya !! La clàssica amenaça de les mares, que assenyalant-se el peu, feien menció de descalçar-se i pegar al xiquet.

Xocolate o al carrer !! Havia que elegir entre acceptar o rebutjar una proposició.

Tria... botifarra o cansalà ? (Ídem).

Ñas, coca !! Després d'haver pegat un carxot o donar una notícia curiosa.

T'ha tocat o t'ha fet aire ? Quan algú contava una novetat extraordinària i sabia de la sorpresa causada a l'interlocutor.

Per on cauen... per dalt o per baix?... Es dia a una persona quan està pensatiu, inactiu, indecís o adoptant una postura contemplativa.

Quedarem com Camot. No sabem d'aquesta persona, però deuria tindre molt mala reputació, doncs la frase s'utilitzava en sentit negatiu, de no fer les coses bé o fer el ridícul.

Vas més mudat que «Picasaries». Era el cas contrari, ja que el seu nom sempre va associada a un fet positiu d'elegància i pulcritud.

M'he quedat a mitjan requesta. A mitges, sense poder acabar una acció o sense assabentar-se massa d'allò que li estan contant.

Ai el meu Bai, en gloria estiga. Si no s'haguera mort, encà viuria. Lamentació en forma de vers que s'utilitzava en moments de desànim.

Pareixes l'amo del palleret. Es deia a tot aquell que s'atribuïa drets i prerrogatives sobres els demás. La frase derivava d'un joc infantil que es jugava a les eres.

Què vols?... I l'altre responia: **Cabé, copa, puro... i una xavala de a duro.** Eixa era l'aspiració màxima dels homes de la classe treballadora, poder imitar allò que els patrons i els comerciants rics podien gaudir als millors cabarets de la capital.

Pere, no em toques que jo et tocaré. Quan algú renegava o prohibia als altres una acció que ell estava fent amb total normalitat.

Arromangat el camal i voràs que polseguera. Recollida d'un sàinet valencià on el personatge repetia aquesta frase de manera tan reiterada, que va calar en l'argot popular.

T'ha tocat o t'ha fer aire ? Quan algú havia dit una veritat o una frase molt directa.

Acaba i digues: Panera !!... Una frase que s'utilitzava al camp entre les colidores de cacau.

Les dotze i mitja i sense aigua en la botija... Poc apretarà el que apitxa. Era una mena de travallengües que es deia entre els homes del camp.

Ferrant ferrant, perdé l'ofici. Quan algú, al que se li suposava habilitat i experiència, feia malament un treball.

Em vaig quedar més ample que llarg. Molt agust i satisfet.

Fas més por que una tronà. Es deia quan algú era molt desimbolt i donava sensació de perill, ja que les tronades solien causar molts danys a les collites.

Açò és la Caraba. Referit a alguna cosa divertida, informal o sense massa trellat. Als anys 40, a Silla havia una penya d'amics amb aquest nom.

Açò no té ni peus ni cap. Quan una actuació no es podia explicar ni admetia raonament.

M'he fet el darrer compte. No posar-se nerviós i prendre's les coses amb paciència i filosofia.

Igual va que torna. Destinat a les persones inestables que prenen postures i decisions canviant.

Uixe mosques !! Era la manera de despatxar a algú o desfer una reunió que no interessava.

Açò està mort i pelat. Quan una cosa resta acabada i a punt.

Tots pal sac i el sac en terra. Moltes persones encarregades de fer una gestió que no es solucionava mai.

Uns per altres i la casa sense agranar. (Ídem).

Menja més que una llima nova. Una llima de fuster. A manera de travallengües:

Diu la guatla: Que fas, blat?

Que fas guatla? diu el blat.

Bota pinfota, pinfotin de bota.

Qui no diga trenta voltes:

Bota pinfota, pinfotin de bota,

d'esta bota no beurà ni una gota.

*Setge jutges d'un jutjat,
mengen fetge d'un penjat
I si el penjat no es denpenja
cap dels serge jutges en menja.*

*Plou poc,
però pa lo poc que plou,
prou plou...*

I un altra que movia a la desesperació:

- *¿Vols que et conte el cuento de Maria Salamiento, tres cagarritas en un convento?*

- *SI -*

- *Jo no t'he dit que sí, sinó que si vols que et conte el cuento de Maria Salamiento...*

- *NO -*

- *Jo no t'he dit que no, sinó que si vols que et conte el cuento de Maria Salamiento...*

Així continuava fins que l'altra persona li amollava un:
Xe ves a fer la mà !!

Una cançoneta molt popular quan es recitava l'abecedari: ***A, e, i, o, u... la basseta del comú.***

Estic que talle claus. Extremadament contrariat, a punt d'explotar d'ira i malícia.

Estar sarpà a la grenya. Es deia quan dos persones discutien molt sovint.

Me vingué sarpes. Que va arribar en el últim moment, en el temps justet.

Posar el cap baix l'ala. Inhibir-se i deixar de costat les obligacions.

Ves a fer punyetes !!... Les punyetes, teixides amb randa fina, era la pesa més delicada dels vestits antics, i la més entretinguda d'elaborar.

D'on vens?.. Per no dir la veritat, que a ningú li importava, l'interlocutor responia somrient: ***Del cirerer de Llorens.***

On vas?... (Ídem). ***Al cirerer de Tomàs.***

Allí estan tots, parents i nebots. Quan es volia fer un símil de multitud improcedent.

Estic més calent que el tio de la tela. En referència a un venedor ambulat de teixits, que sempre estava discutint amb les indecises clientes.

És més roin que la tenca en suc. Despreciant un plat tradicional, molt habitual antigament a les cases pobres.

És més lleig que pegar-li a un pare. Estava considerat el pitjor dels pecats.

Li tragué les nacorettes. El va deixar rònc, li ho va treure tot...

Fotografia de Paco Gimeno.

CANÇONETES I COMPOSICIONS

Del repertori popular:

*A la vora del riu mare
m'he deixat les espadenyas,
mare no li ho diga al pare,
que jo tornaré a per elles.*

*L'agüela Taina ha mort un poll
i en tomateta l'ha dut al forn,
l'agüelo Taino no n'ha volgut,
l'agüela Taina se l'ha fotut.
Ja ve Sento de ca la novia,
ja ve Sento malhumorat,
ja ve Sento de cap i volta,
carabassa li hauran donat...*

*M'agüela tenia un porc que pesava trenta arroves,
pa haver-lo de matar precisaren tres pistoles,*

*les pistoles eren de canya i les bales de cartró,
agarreu a la tia Maria que te cara de pendó.*

*Marianet, si vas a l'hort
porta figues, porta figues,
Marianet, si vas a l'hort
porta figues i albercocs.*

*Dolores tenia un novio
que per Nadal li va regalar
un pollastre blanc i negre
que sis pessetes li va costar.
Dolores, de la malícia,
agarrà el pollastre cul per amunt,
si vols menjar-te el pollastre
«cariño mio» mata-lo tú.*

I en al·lusió a la fam que es passava per la manca de recursos, havia una cançoneta que ho explicava perfectament:

*Moniato pel matí,
moniato per l'esprà,
moniato per la nit
i a l'endemà.*

Escrit per Rosa Morant Alaver a «Don Ricardo» (1914-1990), un dels metges de capçalera més estimats i carismàtics que ha tingut Silla. Baix d'aquell caràcter respectuós i d'aparença immutable, havia tanta sapiència mèdica, que tothom afirmava d'ell: - amb una mirà en té prou -...

*Don Ricardo García Persiva
que nadie sabe si viene o si va,
cuando vas a la consulta
ni te mira ni te hace nà...
però te da una receta
i seguro que te curarà.*

Escrits per Manolo Valero Roselló, el tio Coqui. Any 1915:

*Jo per al meu amo
només que valc un jornal,
treballe catorze hores
i sempre menje a d'estall.*

D'una albada que cantaven els enamorats de Silla:

*En l'horta tinc una barraca
i en la barraca un roser,
i al roser hi ha una rosa
que com tu volguera ser.*

Imitant al «responso» que cantaven al soterrar:

*Ara que venen les figues, ja t'has mort
Cochino porc, cochino porc...*

El «Donyet del Barrasí», redactor de la revista local «La Alborada» (1915), dedicava aquesta quarteta a una xica aficionada al teatre:

*Comèdia, sarsuela o drama
són per a ella cosa feta,
puix no troba res difícil
Teresa la Momponeta.*

Dedicada a un amic albuferenc:

*Capitaneja per l'aigua
una flota de barquets
que portaven de pilot
al nostre amic «Canutet».*

*A la Mata de Sant Roc
ixqueren a buscar peix,
i pescaren sis anguiles,
una tenca, un fumatell,
una calça, una espardenya
i tretze samaruquets.*

A una xica molt desitjada del seu carrer:

*Una novençaneta
del Barrasí
passava per la plaça
hui de matí.
Tots la miraven...
i els ulls darrere d'ella
se'ls enanaven.*

Mencionant els barris del poble:

*Si et dona pena el soroll
no et mudes en el Toll.
Si t'agarrà malagana
mudat en la Barbacana.*

*Si t'agrada l'arròs en col
pots mudar-te en el Perol.
Si de mobles no estàs mal
mudat en el Moreral.*

*Si el geni tens infantil
mudat en el Fogueril.
Si busques el benestar
ves al barri de Castelar.*

*Si em vols tindre per veí
mudat en el Barrasí.
I si vols viure del tot quiet
a viure en el Barranquet.*

El nou mercat tampoc es va escapar de les crítiques:
*El minuscuro mercado que en el paseo de la Alameda
tuvo a bien colocarnos nuestro flamante Municipio,
está descabezándose antes de haber sido pagado.*

*¡Señor alcalde, señor Alcalde!
Muy bien portose aquel contratista,
hizo una cosa para que el viento
y el aire leve no se resista.*

Una simpàtica referència a un personatge molt popular
de començament del segle XX, el metge, Ricardo Gar-
cía Vilaplana, el pare del benvolgut Don Ricardo.

*Un señor joven, casadito,
que vive en San Roque, 2
i se llama Ricardito...*

La dedicada al moliner Mariano Magalló:

*Pregunté al Alcalde un día
si la calle arreglaría
de San Roque y contestó:*

*El día que Mariano
sepa se acueste temprano
la calle endoquino yo...*

A les amuntades de fem que treien del «corralot»
(actual carrer Ntra. Senyora dels Desemparats):

*En la calle de Luciano
hay materias olorosas
mientras el señor Alcalde
se baña en agua de rosas*

A una admirada dama del carrer de Mitja Galta:

*En la calle de los Huertos
no muy lejos de la esquina
conocemos a una joven
canela de la mas fina...*

De l'any 1911, facilitada per la tia Gumersinda Zارا-
gozá:

*Ja tenim llum en la cambra,
ja tenim un mataero,
estan fent-mos un mercat.
I un tramvia «xano» «xano»
ranquejant per la Fillola,
de València ens ha arribat.*

Dels treballadors de l'Estacioneta (1925):

*Tinc una fam que rebente,
em menjaria un borrego,
les pates de l'animal
i el bigotet de m'agüelo.*

*Tinc una fam que rebente,
i em menjaria un vagó,
al ferrocarril en peça
i al jefe de l'estació.*

*Caló era foguerer
i bevedor de mals vins,
però quan tenia fam
es menjava els ratolins.*

D'uns amics enginyosos:

*Manolo porta rellotge
creguent-se que és Cavaller,
i els gossos que van darrere
li diuen: Quina hora és?
Més burro que un solc d'herba
i orelles de matxo vell,
tres pepinos i una seba
tens en compte de cervell.*

Referides al camp:

*En la vida m'he rist més,
que un dia plegant garrofes.
quan vaig vore una rabosa
que ballava per les soques.*

*Tota la setmana al Mas
i el diumenge sóc sillera,
i el dilluns per de matí
ja torne a ser la masera.*

*L'ofici de llaurador
tot lo dia el llom doblat,
les espartenyas trencaes
i la butxaca escurà.*

*Xe, porta'm la corbella!
¿Quina, la nova o la vella?..
La vella, que la nova es rovella.*

*A picar arròs me'n vaig
a l'era del Satisfetxo,
porte un rossegó de pa
i una ganya d'abaexo.*

Els forasters vinguts de la Manxa o de Terol, sembla que no gosaven de massa bona fama:

*Xurro maleït,
taronja vinagrera,
sé que'l moriràs
en esta primavera.*

*Els xurros, com són tan xurros,
al cresol diuen «candil»,
a la finestra «ventana»
i al jolivert «perejil».*

D'una serenata de 1928:

*Abelardo no em despatxes,
jo te cante al natural,
tens una vaca a l'estable
i un borratxo en el corral.*

*Quanta cosa en lo món passa
pues anem com té que ser,
tens al retor dins de casa
i al teu novio en lo carrer.*

*Ja sé que tens dos xiquetes
Déu faça que siguen bones,
més valguera que tingueres
dos porcs de catorze arrobes.*

*La mare que tinga filles
les tindrà que guardar,
perquè són com les «pelailles»,
molt bones de menjar.*

*Són les xiques un dimoni
que han enganyat a Sant Pere,
li han cosit un pantaló
amb la bragueta darrere.*

D'una xica molt decidida:

*Mare, vaja-se'n a missa
que jo li faré el dinar,
sa mare, pa acontentar-la,
a l'església se'n va anar,
però quan tornà de missa
en casa no la trobà.*

*Preguntant a les veïnes
si l'havien vist passar,
aquelles li contestaren:*

*Se'n anat en un soldat!!
Sa mare arrancà a córrer
però no la va trobar,
i un parell d'hores després
la xiqueta va tornar.*

*Mare, mare... no em malogre,
que jo estic molt disgustà,
m'han pegat una tocata
que m'han deixat mig baldà.*

Un succés al mercat de Silla:

*L'atre dia en lo mercat
renyiren dos verduleres,
de lo agraviaes que estaven
mamprengueren vinga el bac,
trencaren setze cassoles,
cinquanta tasses i un plat.*

De les Festes. (el Riolero era Vicent Torres, alcalde de Silla als anys 40):

*Fan corregudes de conill
i «grupes» per la vesprà,
una bona despertà
i un castell sense perill.
I eixirà el Riolero con capa y sombrero
i un burro molt mal,
que el tio Benigani
s'endurà a l'hospital.*

De l'empleada de l'estanc:

*En lo carrer de València
han plantat una figuera,
que fa les figues tan grosses
com el cul de l'estanquera...
El rulo de l'estanquera
i el secall de la veïna,
un dumenche dematí
anaren a fer «quartilla»...*

Ho deia el tio Fernando «Tecla»:

*En tanta llum que fa el sol
i tan poca que en fa la lluna,
en conte de gitar-te a soles
¿Perquè no et gites en una?*

Del mateix estil sembla aquesta dedicada a un ric ex-alcalde i un famós agutzil:

*El la finca de Planells
han plantat una llimera
que fa les llimes més aspres
que la cara de Monyera.*

Dedicada a l'home que cuidava el Parc, en al·lusió a les parelles de festejants:

*Alfonset de Romanones
jardiner de professió,
que procura la floresta
del parque de l'estació.*

*Sense ajuda de ningú
el té més net que un espill,
un dia veu una rata
i un altre veu un conill.*

Amb una gran intencionalitat, també al·ludint el Parc:

*Si de nit eixiu al parque
trobareu moltes parelles,
que mentre van passejant
van fent-se les cosquerelles.
S'assenten en un banquet
a la vora d'un roser
i el xic li mostra orgullós
el punyal de brigadier.*

*Ai... mares que teniu filles
en edat de festejar,
com a bones assessores
un consell heu de donar:
Aneu espai amb els novios
que tots tenen pretensions,
comencen fent cosquerelles
i acaben a rebolcons.*

Dels caçadors de la «Penya Gatillo» al seu bon amic José Riera, perquè no tenia afició a l'escopeta:

*Si Pollarrós volguera
seria caçador de l'Albufera,
faria una empavesà en la Colomera,
si ell volguera...*

I la dedicada a Batiste Zaragoza i el seu cunyat «el Tarugo»:

*Mochilla que té una gossa que chilla
i té un cunyat «Taruguín»...
Taruguín, taruguinaes,
menja un plat de caullaes.
i se n'apuja per dalt les teulaes...*

*Dels caçadors brabucons
el més típic és Planells,
puix sol dir en ocasions:
- d'un tir matí vint piulons
i quaranta roncadells -*

*Li pregunta u a Blat
al tornar de la cacera:
¿Quantes peces has cobrat?
i ell contesta molt pagat:
Deixí neta l'Albufera !!*

Segons va contar el tio Jesús de Punta (Jesús Mas Zaragoza), abans de guerra havia una cançoneta a manera de burla i menyspreu. Estava dedicada als membres de la Penya la Maça, una societat cultural ubicada al casino de la Palma Vella, on acudien els artistes aficionats, la majoria gent d'ofici i del comerç:

*Els de la penya la Maça
són una gent molt formal,
que mengen sense cullera
i beuen sense barral.
Fan teatre i sarsueleta
i els diumenges fan concert,
més valdria que es llogaren
a cavar i a segar blat.*

La resposta no es va fer esperar, i com els al·ludits imaginaven que la composició provenia de la societat rival, ubicada justament enfront (al Teatre Victòria), van inventar una altra quarteta que qüestionava les ajudes econòmiques que rebien de l'ajuntament:

*Els de la penya Martínez
pedalen en bicicleta,
i torren xulles pa dinar
sense tindre una aguileta.
(moneda de cinc cèntims).*

*Van al cine i al teatro
«por la puerta de detrás»,
i quan arriben les festes
«quieren un poquito más»*

D'un sainet dels anys vint, que després li cantaven amb ironia a un famós homosexual que va intentar «lligar» en el cine de la Plaça:

*Una nit de fosca
una nit de vent
me n'entrí en el cine
per a estar calent.
S'escomença l'acte,
s'apaga la llum
i el tio cotxino
es tirà damunt.*

D'un amfitrió molt desagradable:

*Si vols sopar no te'n vages,
sardina pudenta tinc
escarabats en guisao
i un plat de fesols podrits.*

De les crítiques a una visita reial. Any 1909:

*Quan el rei entrà en València
lo primer que feu
és menjar-se un plat de callos
i un bon tros de lleu.*

Les xiques del magatzem KONICS, als Quatre Camins, cantaven aquesta cançó:

*Cap a munt i cap avall
sempre les voràs corrent
com si feren tard al ball
mira si tenen treball
les xiques de l'almasent.*

*Sentaetes en la palla
empaperen les taronges
tan boniques i tan grosses
tan boniques i tan bones
que se crien en España.*

*Són més dolces que la mel
collides en Carcaixent
les dones trauen la fel
sense poder vore el cel
tancades en l'almasent.*

*Mare, que bones xiques són les beates
per baix la mantellina cauen les rates,
això és aixina, casa par d'altra,
val més ser tarongera que ser beata.*

D'un diàleg entre el Modesto Mas i Paco Gomar, dos actors del teatre local als anys 30:

*Ai quina agonía!!
que torbat que estic,
ai quines punxades em pega el melic,
quina mala gana,
que mal m'ha posat...
Es que vols morir-te?
És que no he sopat !!...*

Era costum que els quintos eixiren el dia de Nadal a captar de casa en casa. Anaven en parella agafant un mocador de fardo on la gent dipositava les monedes, diners que aprofitaven per fer-se una paella en vespres de mobilitzar el primer reemplaç. Sempre els acompanyava una comparsa de quatre o cinc músics del poble, que interpretaven les notes de l'«u» i els dos. A ells els cantaven:

*A Nadal van i van i venen,
a Nadal tocarà el tabal,
a Nadal eixiran els quintos...
A Nadal, altres tornaran.*

*Els quintos quan se'n anaren
digueren adéu a Silla
i les xiques contestaren:
adéu quintos de Melilla.*

L'actor Pepe Beüt, recitava un xascarrillo que es va fer molt famós al nostre poble:

*Jo sóc de raça morisca
i musulmana es mi sangre,
tinc el genit albuferenc
i arrossero de coratge.*

*Que en tinc dos...,
pues en dos passe,
que en són quatre...
pues quatre.*

*Que no tinc res...
pues me'n sobra.
¿Què lo meu és d'algun altre?*

La primera estrofa del tango continuava de manera molt particular:

*Silencio en la noche...
m'agüela va en cotxe,
el que l'acompanya pareix una canya.
El que va davant pareix un gegant
i el que va darrere pareix un pelele.*

L'inoblidable Pepito Vallés Riera, advertia a les xiques de Silla (1933):

*En el joc de les pataes,
això que es diu «el futbol»,
s'han desplaçat a este poble
una banda de xicots.
I jo els dic a les fadrines
que juguen amb eixos xics,
tanqueu bé la porteria,
no xuten... i facen gol.*

ALS XIQUETS XICOTETS

Cançons de bressol:

*Nono xixet
ha caigut un baquet
s'ha trencat la cameta
i se quedarà coixet.*

*La meua xiqueta és l'ama
del corral i del carrer
del campanar de la plaça
i la flor del taronger.*

*La meua xiqueta
té careta de son
els morrets són de sucre
i el culet de perol.*

*La mare de Déu
quan era xiqueta
anava a costura
amb una cistelleta.
La mestra li deia:
quina randa fas?
la randa més fina
qui la cosirà?*

*L'agüelo Xim, Xim
es posa a ballar.*

*Tamboret, tamboret
si vas a França
i voràs i voràs a Pepa i Malia
com s'apanya, com s'apanya el mocador
mocador, mocador de sis pessetes
la franxà, la franxà de sis colors.*

.....

*Mare apuja dalt
i baixam la corbata
que vaig a ballar
amb una xica guapa.
Passa un senyoret
li tira una pesseta,
tira-me-la a mi
que soc la més pobreta.
Totes les pobretes
se'n van a dormir,
la camisa curta
i el cul ajupit... pit... pit... pit.*

*Allà dalt de les muntanyes
abaixava un borreguet
amb les patetes rogetes
i a la boca un clavellet.*

*Abaixaven tres Maries
totes plenes de fervor,
anaven de temple en temple
buscant al Nostre Senyor.*

*Allà dalt l'encontrareu
l'han clavat en una creu,
els peus li toquen a l'aigua
i les mans sobre la creu.*

*On està aquella poca aigua?
El borreguet se la beguda.
On està aquell borreguet?
A llaurar se'n haurà anat.
On està lo que ha llaurat?
La gallina ho ha escampat.
On està aquella gallina?
A pondre se'n haurà anat.
On està lo que pongut?
L'agüeleta s'ho ha endut.
On està aquella agüeleta?
A filar se'n haurà anat.
On està lo que ha filat?
A vendre-ho s'ho emportat.
On està lo que ha venut?
Pel camí ho haurà perdut...*

Es resava abans de dormir quan havia tronà:

*Santa Barbera va al camp
aclamant l'Esperit Sant;
l'Esperit Sant s'aclama a ella:
Santa Barbera donzella,
lliureu-mos del llam
i la mala centella.*

D'una cançó popular amb música:

*Pastoret d'on vens ?
de la muntanya de la muntanya.
Pastoret d'on vens ?
de la muntanya de vore el temps.
Quin temps fa ?
ploure, ploure, ploure, ploure.
Quin temps fa ?
Ploure, ploure i nevarà*

Es cantava amb les mans pessigant-los i doblant-los
suauament les orelletes, mentre arribava a la frase final,
que havia de coincidir amb un estiró més fort.

*Pis pisiganya
mata l'aranya
pus de canyeta
estira l'orelletaaaa !!*

*Mixinetes...
xicotetes...
el meu xiquet menjarà sopetes...
t'arranque el naset
i em menge les orelletes !!*

Per a què imitara els moviments de la mà:

*Bernat, Bernat
pegat al cap...
amb un coixí
sobredorat.*

Ho cantaven amb la criatura sobre els genolls i de cara, amb les mans agafades. Al compàs de la lletra es feia moure el xiquet acompassadament avant i enrere, i al final es feia com si el deixarem caure d'esquena.

*Serra, serra, serraor
que ton pare es llaurador,
serra o no serra
la collita li erra,
Que caiga Marta en terra... !!*

Quan la criatura es movia, calia anar darrere d'ell cantant-li aquesta estrofa, que sempre acabava fent menció de pessigar-li la xufeta.

Uxe pardalet, que t'agarre del rabet.

Estirant un per un els dits de la mà, començant pel dit gros, es donava la següent explicació:

*Este és el pare,
este la mare,
este demana pa
este diu que no n'hi ha
i este diu: Corrin xin xet, en el calaixet n'hi
ha un trosset.*

Quan la mare deixava el xiquet gitat al llit:

*Bona nit cresol
que la llum s'apaga
ací està el pobre
que jo buscava.*

Mentre li donaven el menjar:

*Si vols arròs, pegat al tos.
Si vols blat, pegat al cap.
Si tens fred, arrimat a la paret.
Si tens calor, arrimat al ponedor.
Si tens fam, pega un bram.
Si tens pixera, ix a la figuera.
I si tens sanglot... pa la padrina tot !!*

Torcant-li les babes:

*Coliu, Colau,
la baba li cau,
el gat se la menja
i a mi no me'n deixa.*

Canviant-li els bolquers:

*Pepe, l'ou
el cul li cou...*

Tocant-li el nasset amb el dit, començava el recorregut corporal:

*Cabet,
nasset,
boqueta i collet.
Maneta,*

*panxeta,
cuixeta i peuet.*

*Mon pare no té nas
mon pare no té nas
ma mare és xata,
i un germanet que tinc,
el braç li falta.*

Una promesa que poques vegades es podia complir:

*Si s'adorm el meu xiquet,
sa mare li comprarà
unes sabatetes noves
que el diumenge estrenarà.*

Quan apareixia un insecte dels que havia als corrals:

*Marieta, Marieta,
obri les portes del cel
i ves-te'n a misseta.*

Tapant-se el rostre amb les mans, s'obrien dient-li al xiquet:

Cuc, cuc...

Quan s'adormien les extremitats:

*Desperta peu
anirem a la Seu.
Desperta cameta
anirem a misseta.
Desperta bracet
que li pegue un beset.*

El diumenge que havia batejos, a la porta de l'església es concentrava la xicalla esperant el moment de l'eixida. Aleshores, els padrins solien llençar-los grapats de peladilles, caramels i alguna que altra moneda. Si no ho feien, els cantaven una lletreta amb bastant mala baba:

*Padrí pollós,
ni «u» ni dos.
La padrina picolina,
el padrí picoli.
Si no tiren confitura
morirà la criatura.*

En un intent de fer-li por:

*Demà diumenge
el rei que te penge
vindrà la granota
farà una fossota,
vindrà el capellà
amb la creu en la mà
i s'endurà a tu i el teu germà...*

Tocant-li les palmes:

*Palmetes, palmetes
que són xicotetes,
besets, besets
que ja fa pinets.*

Una lletra personalitzada amb el nom del xiquet:

*Roda roda Sant Miquel,
tots els àngels van al cel,
carregats en un bau,
que caiga Marta de cul...*

DE JOCS INFANTILS

Els primers xiquets que eixien a jugar al carrer, si encara no havia ningú, cantaven convidant els demès a incorporar-se:

*Eixiu, eixiu,
ratetes del niu,
el que no eixirà
no jugarà.*

En corro i asseguts al terra, tocant-se les puntes de les sabates i amb la intenció d'anar amagant els peus, les xiques cantaven:

*Peu regató,
de Maria «la Cotó»,
la comare Malaena
s'ha tancat dins l'alcena.
Clix, claix
que s'amague este calaix.*

Quan es cansaven de jugar, acabaven arrecerats a qualsevol raconet, on xerraven, reien i contaven picardies; fins que l'ama de la casa, quan ja cridaven massa o volia gitar-se a dormir, eixia a la porta i donant palmes els deia:

*Va xiquets...
el conte de la carabassa: cada ú a sa casa !!*

Amb la intenció d'embotinar:

*Mellà de coques
no té mamelles,
sa mare li posa
dos escudelles.*

*Paco repaco
fuma tabaco,
corre les xiques
amb un gaiato.*

*Sento mama
cul baixet,
s'alça la cama
i es tira un pet...!!*

*Sento cul cagat
taronja vinagrera
no tens un gallet
pa fer ballar la pera.*

*Ha vingut un barco de cacau fallat
i al pobre Manolo l'han deixat pelat,*

*li diu a sa mare que no l'han volgut
perquè té la cara com un migalmut.*

Andrés, menja pa i torna a per més.

Miquel?... la burra té pel?

Quan entre un xic i una xica de la quadrilla havia una certa complicitat o simpatia, els cantaven de manera irònica:

*El novio i la novia
se volen casar,
tanquen la porta
pa no convidar.*

Una petició:

*Ai pare, ai mare,
camiseta vullc,
ampleta, llargueta
que me tape el cul...*

A condir

Es condia quan s'havia d'elegir un dels participants per a «pagar» o encarregar-se d'allò més pesat. Aleshores es feia rotgla, i el més decidit, que sempre portava la veu cantant, deia: **al qui l'íxca l'ou !!**. Acte seguit mo-
via la ma alçada començant a contar i assenyalant a tothom: *u, dos, tres, quatre, cinc... vint-i-set, vint-i-vuit, vint-i-nou, trenta i l'ou*. També hi havia una fórmula més curta i efectiva: **un potet d'arròs, clix, cloix...**

No cal dir, que l'espavilat que comptava, podia fer pagar a qui ell volguera, tot era qüestió de calcular les darreres manotades. Una altra variant consistia en anar assenyalant mentre pronunciava de manera pausada:

*Dalt de la teulà
hi ha un sabater
que fa sabates de paper.
Quin nu-me-ro vol vostè?*

La persona elegida havia d'elegir un número, per exemple: el quatre, i a partir d'ell, el situat en quart lloc era qui pagava pinyora.

En el joc de baralla

Es repartien les cartes del muntó, i quan apareixia l'as d'espases s'assenyalava amb el dit, imitant que s'estava punxant al jugador del costat. Si era l'as de bastos es pegava una palmada a l'esquena. Quan eixia «la copota» es feia el gest d'estar bevent, i si era l'orot es friccionaven les gemes dels dits representat els diners. La part cantada era quan apareixien els números 10, 11 i 12.

*Sota, resota, punxa-li el rabo i voràs com bota.
Caballito donde vas, a Toledo me duràs, per
allà on t'hi voràs, cadeneta arrastraràs i a pre-
sidi pararàs.
Rei, rei, vestit de budell, la capa negra i el
sombbrero vell.*

A cavall, també es deia «a fava» (amb una barreja de castellà i valencià).

Primer es formava el cavall amb un xiquet dret i recolzat sobre una paret fent de «piló». Davant s'ajupien altres tres amb el cap introduït entre les cames del de davant. Després d'un gran salt per aconseguir una caiguda contundent, per damunt d'ells anaven situant-se tots els que podien cabre a les esquenes, fins que el cavall doblava les cames i queien tots a terra. En el moment del salt s'havia de dir a tota veu:

*Fava,
el burro que s'esplana no vale nada
i el que s'encreulle paga...*

Però si el cavall resistia el pes, el piló s'havia de tocar el braç en un punt concret, alhora que cantava a manera de pregunta:

*Xurro,
media manga o mangotero...
endevina lo que és...*

El primer de baix havia de respondre i endevinar on tenia la mà situada, i mentre no ho encertara, el cavall no es podia desfer.

A tocar

Al rotgle, el del mig començava a cantar números: *u, dos, tres, quatre, cinc...* fins que alguna veu diguera:

basta!!. I començava el compte recitant una cançoneta, que en realitat era una pregunta que calia contestar:

*Ferro, fusta, metall o canal...
dentetes de la mar o fil de Palomar.
Cel o terra?*

El participant assenyalat responia amb el nom de qual-sevol dels elements citats, i si per exemple triava «metall», tothom havia de córrer a tocar una reixa de finestra, una anella, u altre objecte metàl·lic dels que tenien a l'abast. L'últim en tocar, pagava.

Als anys cinquanta estava de moda jugar a «la una, la mula», amés del futbol, era el joc recomanat pel mestre D.Fernando Soto a l'hora del recreo.

Es posava un xic de través, doblat de cintura i descansant els colzes sobre els genolls, i començaven a

saltar sobre ell recitant una curiosa lletania que calia anar aplicant a la víctima. Es cantava en castellà, però l'he recollit per la seua originalitat:

A la una, la mula.

A las dos, la coz

(i li solaven una ataconada).

A las tres, la culà de San Andrés

(es descarregaven sobre ell).

A las cuatro, marramamiau gato

(li arrapaven l'esquena).

A las cinco, el mayor brinco.

A las seis, hacer lo que quereis

(cadascú feia una acció lliure).

*A las siete, salto y dejo mi lindo caperuxete
es deixava el mocador).*

A las ocho, salto y lo recojo.

Allà arribica arribica.

Havia una muntañica.

En la muntañica un pino.

En el pino una rama.

En la rama un nido.

En el nido cuatro huevos.

Rojo, colorado, blanco y negro.

Al coger el rojo me quedé cojo

(havia que saltar amb un peu).

Al coger el colorado me quedé escalabrado.

Al coger el blanco me quedé manco

(havia que saltar amb una mà).

Y al coger el negro, me quedé sano y bueno.

Els jocs de xiques eren més moderats, procurant que no foren indecorosos, com separar les cames, arremangar-se, colpejar-se, o fer forcejades. La majoria anaven acompanyats de frases fetes acompanyades de moviments rítmics, a l'estil de: **Rum rum, cabasset de fum** mentre els braços voltaven l'u per damunt de l'altre.

També s'entretenien jugant al corro agafades de la mà i cantant cançons introduïdes per les mestres o les monges al temps de «recreo», per la qual cosa sempre es cantaven en castellà. En valencià només existia el famós:

Roda la bola

de xin xirimbola,

tronxo marulo

que caiga de culo !!

Les més majorettes s'entretenien jugant a «levanto la piedra», una castellanització del tradicional «amagatal·la», i també al Sambori, fent avançar el tello a la pata coixa dins d'un encreuat mentre recitaven: «U», «dos», «tres», «tocaté», *la M, la A i la E...* Al cap del circuit donaven la volta i recitaven al revés. Però açò era un joc de carrer, ja que les mestres no veien amb massa bons ulls l'obertura de cames que calia fer en els quadres centrals, ni tampoc allò del «tocaté».

Els xics jugàvem a conill, a «parao», a «capítule», al piqui o a la trompa, jocs on no es cantava ni es pronunciava cap frase interessant.

Era molt popular el «**s'han cagat en l'escaleta**»... on el que pagava havia de córrer entre dues fileres de xics disposats a cardar de valent. Si cridava Sant Vicent !!... passava lentament i no el podien tocar, però si deia allò de «s'han cagat...», havia de creuar ràpidament i amb les mans protegint-se el cap, perquè rebia manotades de tothom.

Els cromets de futbolistes se'ls jugàvem amb el taco a «mort i pam» o endevinant el: *Mambruño, levanta el puño...* Els xavos els perdíem tirant a «**la pareteta**»; i també les birles apostant a fer birla, pares o nones... mentre els bolos de ferro que portaven els majorots rebentaven les nostres boletes de fang cuit, adquirides a cal Fusteret.

Els majorots acudien a les eres on es jugava a **d'ai d'ai** amb la pilota de baqueta... o **fer harca** a pedrades entre els tolleros, patineros i peroleros..., on fins i tot es donaren casos d'utilitzar rifles de balins. També a «**l'amo del palleret**», que consistia en intentar pujar dalt d'un paller enfrontant-se al que estava dalt armat amb una canya a les mans. Aquell que ho aconseguia, es convertia en l'amo i agafava la canya.

Els més forçuts jugaven «a tombar-se», i sempre acabaven renyint de veritat... Tiraven a corda, a garrot, a maneta i al ditet... En tota mena de jocs, si algú intentava abandonar-lo quan perdia, hauria de patir el càstig de rebre «**la dotzeneta**», és a dir, suportar que li pegaren dotze palmades fortes a l'esquena.

Als anys 40 i 50, els xiquets de les Escoles Velles (actual Verge Desemparats) li cantaven al conserge:

*El tio Simeón
tres cornetes, tres cornetes...
El tio Simeón
tres cornetes i un tambor.*

En el dia de les maces

Consistia que Dijous Sant, el rector acompanyat del vicari i el sagristà, anaven de casa en casa amb l'*ísopo* d'aigua beneïda a la mà, saludant i obsequiant al veïnat amb un grapat de sal, al temps que arreplegaven els ous que la mestressa agenollada ofería en una cistella a la porta.

En aquest acte multitudinari hi havia una cançó amb certa dosi de destrellat, que Don Ubaldo, el rector preconciliar, l'escoltava frunzint el sunyo, doncs l'entenia com una blasfèmia. Tot el contrari succeïa amb el vicari Don Vicent i Antonio el sagristà, que amb un somriure de complicitat acceptaven estoicament l'embotinada de la morralla per tal de contribuir al guió establert:

*Maceta, maceta
de bili bilón...
quinze n'eren
quinze en són.*

*Ous, ous a la pallissa
bastonades a Lluïsa.*

*Ous, ous a l'armari
bastonades al vicari.*

*Ous ous al ponedor
bastonades al retor...*

De les fogueres

El costum consistia en traure al carrer unes garbes de canyots que tradicionalment s'amuntegaven a la porta de les cases dels llauradors. Aquest ritual sacralitzat calia practicar-lo per lliurar de la desgràcia a tot el bestiar present als estables, que per l'elevat valor econòmic i per l'ajut que proporcionaven als treballs agrícoles, quasi formaven part de la família en requerir tota mena d'atencions personals i protecció divina.

En fer-se fosc, les colles de xiquets anaven desfilant protegits amb mocadors al cap i armats de canyes llargues per poder saltar damunt del foc, al compàs d'un himne desafiator:

*Trampes i trampes
a botar anem
i el que no mos deixe
li l'escamparem...*

*Que unfle,
que unfle el baló,
el fill del comadró
que sap millor que jo.*

Després d'unes perilloses exhibicions de salt amb perxa sobre flama, al crit sobtat de: ja dura massa !! els més eixerits escampaven les brases a canyotades per tot arreu del carrer davant la disconformitat manifesta de la mestressa, que rés podia fer contra un escamot de valents profiant al foc. Era el moment precís en què la xicalla trafegava per damunt les espurnes, mentre repetien: **Polls i puces !... polls i puces !...**

De les llanternes

Arribat el mes de juliol i la primera collita dels melons d'Alger, se'n reservava un per als xiquets de la casa. Es tallava un bon tros del pessó, es buidava el contingut amb una cullera i després es practicaven unes raspadures en la corfa amb dibuixos d'estels i mitges llunes. A l'interior es col·locava un ciri encès i ja estava fabricada la llanterna artesanal. En arribar la nit eixien al carrer cantant:

El sereno i la serena
se'n anaren a peixcar,
agarraren una anguila
i se la feren pa sopar.
Ama, sereno
li cau la moquita
dins del caldero.
El sereno ha mort un gos,
se l'andut a l'hospitat,
les xiquetes de costura
menjaran pa i oli sal.

DELS COMERCIANTS I VENEDORS AMBULANTS

Alguns comerços s'anunciaven al llibret de festes o el de la falla, i encara que la norma habitual (per obligada) era redactar el text en castellà, també havia algun exemple en la nostra llengua:

*Si compres la bicicleta
en la casa d'Estornell,
en dos pedalades i mitja
arribaràs a Beniparrell.*

Vicent Peris Vila, el tio tauter, també es va atrevir Llibret de Festes de 1944:

*Per sentirme complasient
i atent en el personal,*

*el que vullga assegurar-se
en el seguro de la mort,
que se dirixisca a «la Soledad»,
que està en el carrer de San Roc.*

Alberto Navarro Plasent, el Nene, s'anunciava d'aquesta al Llibret de Festes de 1945

*El vi de casa el Nene
ya sa fet molt popular,
perquè de micha provincia
denit van allí a sopar.*

*Ell ven caragols i fabes
i tot lo que li demanen,
i tots sen fan mich litret
sense tindre moltes ganes.*

De la mateixa manera ho feia el moblista Vicent Carbonell, al carrer de Sant Vicent:

*Novios que es volen casar
i vullguen mobles en sombra,
aneu a casa Cabota
i els tindreu a preu de bomba.*

*Si els teus mobles vols que duren
i estar content i satisfet,
que tels fasa Visantico
el fill del tio Coixet.*

Felipe Pla Cremades, conegut com a «el Sigonero», va ser un dels veïns més prolífics a l'hora de compondre

cançonetes i reclams publicitaris. Tant als bars que va regentar, com al mercat o en la venda ambulant, sempre hi havia algun cartell:

*Para Navidad advierte
y tambien al año nuevo,
que si habeis de comprar fruta
visiteis al Sigronero.
Castañas, nueces y frutas
de todas clases tendrá
visitando al Sigronero
allí se convencerá.*

*- Ay que tio, hay que tio...
vaya fruta que ha traio-*

*Me despido y les felicito
para año nuevo y Navidad,
pues comprando frutas mias
nunca se arrepentirá.*

El 1954 va ocupar l'antiga taverna del carrer de Sant Roc núm. 1, que a partir d'aleshores serà coneguda popularment com «ca'l Sigronero», especialitzant-se en fer dinars i sopars amb un menú de la casa que costava 7 pessetes, consistia en un plat de potatge o de fesols, i de segon dos ous amb creïlles, un barralet de vi i el pa. Recorde que havia un separador de fusta enreixada, pintat de verd, i un cartell on es podia llegir:

*Si padeces del hígado o del corazón,
tómame un limón.
Vías respiratória con inflamación,*

tómame otro limón.

*Pero si no tienes dinero, no lo tomes,
te lo aconseja «el Sigronero».*

El venedor de furgadents, cantava:

*I el palillero i el palillero,
traigo palillos finos para el sombrero
para el sombrero.*

El castanyero es passejava el poble amb el sac al llom i un fogueret a la mà:

*Castanyes torrades,
calentes i bones...
Yeeel castanyero !!*

Però la picaresca popular aprofitava per divertir-se, i a la primera estrofa, quan el venedor deia: Castanyes torrades... els xiquets preguntaven ràpidament a tota veu: Com estan les teues germanes?... i de manera inexorable havia de contestar: Calentes i bones. Aquell home girava el cantó entre les rialles de la xicalla, que en senyal de triomf l'acomiadava dient-li: El castanyero que se'n va, en les castanyes en la mà.

La pescatera

Algunes dones dels pescadors solien eixir al carrer a vendre la pesquera. A la memòria d'una d'elles, pre-

cisament la meua avia Dolorettes la Pequeña (Dolores Alfonso Valero, 1892–1975), el poeta de Silla, Armando Lemos Marí li va dedicar aquest poema:

*De bon matí, la tia Dolores,
dona del tio Serenya,
eixia al carrer cantant
i amb una veu zalamera
peix anava pregonant:*

*Compreu anguil !!
Porte peix de l'Albufera !!
Xiquetes, gamba viveta !!
Madrilla del port de Silla !!
Xiquetes, que maravilla !!*

D'altres, com la tia Ganxa o Sunsion la Grillona, també entonaven:

*Xiquetes, el porte vivet !!
El porte botant !!*

El peller

Com que a la majoria de cases es criaven animals de corral, principalment gallines i conills, de quan en quan es passejava pel poble un home que anunciava un intercanvi de productes, que finalment eren agulles d'estendre:

*Yeeel.... peller !!
Pell de conill barata mistos...*

El pardalero

Conten els vells, que a començament del segle XX es passejava pel poble un home amb una canya india a les mans, sobre la qual havia cinc o sis pardals de colors vius que per aquest terreny no es criaven. Eren periquitos per amestrar, i els anunciava d'aquesta manera:

*Tres pardalets, una aguileta,
d'eixos que van en bicicleta,
xiquets ploreu... que pardalets tindreu
leeeel pardalero !!*

Posteriorment, els va canviar per xiulets de fang amb la figura del pardalet pintats de colors.

De la mateixa època acudia **el tio de la beta**. Aquest home portava una canya d'on li penjaven unes quantes tires de diverses formes i colors. El seu crit era:

*Va xiqueta... !!
tres metros i mig, una pesseta.*

Alguns forners arribaren a eixir al carrer a vendre pa, al crit de:

Pa blanet... !!

Dos rollos un xinzet.

El llanterner

Deien que venia en tren des de Gandia i portava un catre, una bossa de cuir i un foguer. Es situava en un cantó qualsevol i encenia les brases per escalfar el soldador d'estany, mentre cridava:

Llanterner... !!

ferraes, paelles, gerres i llibrells.

Apanye paraaaigues !!

Els llibrells solien trencar-se amb molta facilitat, però aquest home ho solucionava ràpid. Amb una barrina manual feia uns foradets als costats del badall i posava unes grapes de ferro recobertes amb ciment blanc.

El terrero baixava de Picassent un carret mitjanet arrossegat per un matxo:

Dones... !!

Fregalls, terreta i areneta d'escurar.

¿Què no em sentiu?...

El segoner. Era un home que venia d'Alcàsser amb un carro gran; li deien Paco Navarro i cantava allò de:

Segó, dacsá, morret i salindre !!

L'esmolador

Recorde un home amb boina empentant un estrany carret de forma triangular i acabat en punta, portava acoblat un aparell mogut a pedal, i a cop de peu feia girar la pedra de rodono d'on sortien les espurnes. El senyal convingut era la melodia harmoniosa d'un xiulet metàl·lic, i després cridava:

Esmolaooor !!

Tisores i gavinets.

L'arroper

Venia de Montserrat, vestia faixa i jupetí i portava un matxo amb sària a cada costat on guardava unes gerretes, i anava cantant:

Dones !!...

Confitura...

Porte mel, arrop i tallaetes...

El tarongerero

Quan al nostre terme ja s'havien collit les taronges, al mes d'abril solia arribar un carro amb sorra i vela, ben carregat de caixons. S'aturava en un cantó i cridava:

*Tarongerero!!
De sang,
de Corbera i dolces.*

L'allero

A poqueta nit, amb un garbó d'allis al llom, envoltats amb un sac, el tio Rafel Primo recorria tots els carrers cridant:

*leee... l'allero !!
allis tendres i bons !!*

El draper.

Donava caixetes de mistos a canvi:

*Barate draps i espartenyeeees!! ...
leeeel drapero !!*

El ferroveller

Venia amb un carro on s'amuntegaven reixes de finestra, tubs de plom, planxes de zinc i algunes eines del camp gastades... Recorde el seu crit:

*Dones...
Ferro vell...
Qui te pa vendre...?*

El faixer

La faixa era una pesa fonamental en la vestimenta masculina, tant per protegir les vertebres lumbars a les feines pesades del camp, com per a l'abillament dels diumenges. A Silla venia un home en bicicleta carregat amb un caixó de grans dimensions, i cridava:

*leeeel faixereeeeeooooo...
Porte faixes, gorres, boines...
Faixero faixes!!*

La tramussera

Dolorettes Casamajor, a més de la paraeta de la plaça també passejava pels carrers al crit:

*Xiquets, xiquetes...
una pesseta
dos mesureeeetes.*

El tio Cole

A les vesprades d'estiu i empentant un carret de mà, José Salvador Baixauli passejava tot el poble venent orxata per a berenar. Tocava de manera insistent la campaneta, al temps que cridava:

*Va xiquetes... !!
Agua limón...
Orxata fresca...*

L'herbolari. Amb un sarionet a l'esquena cantava:

*Tila i poleo pa les xiques
que van de tracaleo.*

*Tomello i romero pal desespero
I herbasana...pa la malagana.*

*Herba d'olives !!
Porte caragols grossos.*

El diariero. Antigament, a l'estiu les mosques eren una incomoda plaga que es combatia avantant-les.

I els diaris vells tenien molta utilitat, entre altres funcions es penjaven al retrete per torcar-se el cul:

*Aventaoors... !!
pa aventar les mosques...
Xiquetes, porte diaris i estampetes...*

L'algüacil

Des del mig la plaça, l'algüacil Ismael Riera Burguet, més conegut per «Monyera», començava la ronda diària per fer el «bando». Solia posar-se a cantar en l'encreuat de dos carrers, i la gent havia d'atendre les explicacions, les dones deixaven d'agranar el carrer i els homes aturaven el carro, ja que no fer-li cas suposava una desconsideració a l'autoritat. Després del toc de corneta, recitava allò de:

*Per ordre del senyor alcalde,
es fa saber...*

El sereno. Encenia i pagava els fanals del carrer. Feia les funcions de vigilant i despertador d'aquells que marcaven les ratlles a la porta de casa, i també d'avisador de l'oratge a cada hora de la nit:

*Ave Maria Puríssima!!
Las doce i sereno !!...*

*Ave Maria Puríssima !!
Las tres i nublado !!*

etc.

DE CRÍTICA POLÍTICA

Quan el president del partit republicà autonomista i periodista de fama universal, hagué de fugir a l'exili durant la Dictadura de Primo de Rivera, els seus partidaris cantaven:

*El senyor Don Blasco Ibáñez
d'un talent descompassat,
que per quatre fills de putes
la nació ha abandonat.
Lo que passa ací en Espanya
no té cap antecedent,
ens quedarem tots els burros
i mouran tots els demès.*

Quan Lluís Lucia, diputat de la Dreta Regional Valenciana, vingué a Silla a fer un míting al teatre de la Plaça, el 1934, de dins del casino republicà li cantaren a la seua arribada:

*Ja ha passat Sant Pere,
ja ha vingut la fruta,
i ara ve Gil Robles
que és un fill de puta.*

D'una composició popular, bastant àcrata, que criticava el sistema i tota mena de polítics:

*En açò de les votaes,
entre espentes i sarpas
hi ha qui perd els saragüells.
I mentre ells claven la dent
en el plat del pressupost,
el pobre contribuent
ni menja prou de calent
ni pa li queda en la post.*

Fernando Zaragoza Aguado, «el Rull», va dedicar esta encertada crítica al nou mercat:

*Des de que sa posat de moda
el ram de la construcció
llevaren el marcat vell
pa acostar-lo a l'estació.
Perquè havien bons terrenos
i de bona qualitat,
els dirigents del poble
se varen aprofitar
que veneren el terreno
pa poder-se ells obrar,
i com que eren tan listos
deixaren el mercat
com una caixa de mistos.*

El mateix autor evocant el temps de quan actuava la Murga:

*Des de l'any 35 senyores
que la Murga no eixia,
per culpa dels règims
que detesten l'alegria.*

*Aquells homens que arreglaven
les coses en gran esmero
com eren el Tramusser
i Felipe el Sigronero.
Estos homens ho arreglaven
que quan la Murga eixia,
els aplausos no cessaven,
perquè eren naturals
de les coses que passaven
escrites i cantades.*

*Per tots els sillers
un any se demanà
el poder la Murga eixir
i l'alcalde contestà
que estava prohibit.
Però quan vingué el Carnaval
i una Murga de fora
demanat permís es presentà
i l'alcalde se'l donà,
cantaren quatre cançons
i s'emportaren els torrons.*

*I després d'esta explicació,
no oblidem estos homens
que alegraven la població.*

La Murga, fundada l'any 1914, era una font inesgotable de crítica popular. Es tractava d'una comparsa còmica i musical que amenitzava els Carnestoltes i les vetllades de dissabte als casinos, de la qual s'ha parlat molt a nivell tècnic, però no podem deixar de costat els seus impulsors, especialment José San Ramón García el tio Tramusser, versador d'albaes i autor de 60 lletres estrenades; sense oblidar Pasqual Alba el Torró, que sempre feia de «serio» disfressat amb un bigoti de pell de conill, les ulleres sense cristalls i un barret de copa, amb la consigna de no riures mai per molt que l'embotinaren. També hi eren Jesús Carbonell de Quartet, Pepe Raga, el tio Pepe Pastís, Jaume Ramírez el Rajoler (el pare)... els quals varen actuar assíduament fins la prohibició de 1927, durant la Dictadura de Primo de Rivera.

No obstant això, encara hi hagué un reviscolament encapçalat per Paco Pons Zúñiga el gendre del tio Cole, Pepe Serrador Xarpeteta, Eduard Martínez el de la tenda, i l'omnipresent Felipe Plà el Sigronero. Aquesta segona Murga va deixar d'actual als Nadals de 1935, durant la fase dretana de la República. Per raons d'espai no publicarem tot el repertori, només unes quantes composicions per poder avaluar el seu estil i els temes que escollien.

Durant l'epidèmia de «grip espanyola» de 1919, coneguda col·loquialment com la cucaratxa.

*Pa matar la Cucaratxa
has de fer el que jo he fet:
Abans d'alçar-te del llit
pegar-li foc al puret,*

*sense oblidar-se del vi,
una copa de conyac
i un bon trago d'aiguarent.
Mataràs la Cucaratxa...
i arplegaràs un pet.*

LA FORTUNA DEL CASAMENT
*Hi ha en moltes dones hui en dia
un mal difícil de curar,
nomes aplegar el estiu
perden la gana de menjar;
un home a vingut a dir-nos
que la dona la timat,
es casà amb mes de mil duros
i en dos anys net la deixat.*

*Nomes venia el estiu
al metge anava a estafar,
y enseguida la enviava
a prendre els banys de la mar;
el home anà a visitar-la
¿I saben on la trobà?
Bevent-se un bon mantecao
i jugant al burro
de a quinzet cada ma.*

Sobre la incompetència del metge:

*L' últim dia de visita
molt mes millor la trobà
i d'allí quatre o cinc hores
en un atac la palmà.*

DE FESTA

Comencem per les més antigues que hem retrobat, que segons la meua àvia, Dolores la Salera, es cantaven dos setmanes abans de la festa:

*El diumenge que ve
és diumenge de rams,
i a l'altre següent
la mona entre mans.*

*Ja s'acosta Pasqua
ja venen les mones
¡ Ai que pantorrilles tenen les xicones !*

*Ja s'acosta Pasqua
en lo mes d'abril,
ha passat Colàstica
en el cul molt prim.*

*Mocador de seda,
xipó de paper,
tot això qui ho paga:
Toni el Sabater.*

*Estos tres dies de Pasqua
són tres dies de jugar,
envolar el catxirulo
i després a berenar.*

I ara, un himne que els nostres paisans feien servir a qualsevol lloc on arribaven. Antigament es cantava en valencià, i després de guerra, en castellà:

*Pi,pi,pi... els de Silla, el de Silla.
Pi,pi,pi... els de Silla estan ací.*

La jovenalla s'agrupava en quadrilles o «penyes», les quals competien en cridòria i a fer polseguera pels sequers i les eres del camí del Port. Cadascuna tenia un nom, i s'abillava amb un barret i mocador per als xics i un davantal per a les xiques. Tots agafats del braseo cantaven:

*A la vi,
a la va,
a la bim bom va...
la penya «Alegria»
i nadie más !!*

I la més emblemàtica, era bilingüe i cantada amb la partitura musical que havia popularitzat el poeta Federico García Lorca:

*El dia de Pasqua
Pepito plorava,
perquè el catxirulo
no li s'empinava.*

*La Tarara si,
la Tarara no,
la tarara madre
sí la bailo yo.*

*Ella porta pirri,
Ella porta pirri,
Ella porta pirri,
També en porte jo.*

*La Tarara si,
la Tarara no,
la Tarara mare
que la balle jo.*

En l'escalfor de la festa, les xiques es tornaven modernes i adoptaven una actitud permissiva inusual respecte dels amics de quadrilla, cantant-los allò de:

*No en volem cap
que no estiga borratxo,
no en volem cap
que no estiga bufat...
Volem, volem, volem
que estiguen tots borratxos,
volem, volem, volem
que estiguen tots bufats.*

I aquesta, que possiblement fora una adaptació d'alguna xaranga navarresa o basca:

*Los chicos de aquí de Silla
son unos buenos muchachos
pero tienen un defecto
A la upa !!
que son un poco borrachos.*

*Por muy borrachos que sean,
a nadie le importa nada,
ellos beben y ellos pagan
A la upa !!
al cabo de la semana.*

*Los sabados y domingos
borrachera de costumbre,
y el lunes por la mañana
al trabajo nadie acude.*

*Posa vi, posa vi, posa vi...
taverner posa vi i aiguardent,
que si no ne poses
no se'n anirem, no se'n anirem,
no se'n anirem...*

Però les xiques encara anaven més lluny, de vegades canviaven d'actitud i de manera despectiva els embotinaven amb allò que més mal els podia fer: el rebuig davant els forasters.

*Els que són del poble
ja no pinten res,*

*els que pinten ara
són els forasters.*

*Són els forasters
els que pintaràn
perquè tenen duros
i són arriscats.*

*Volem, volem, volem
que no siguen del poble,
volem, volem, volem
que siguen forasters.*

I la dedicada a l'actor de moda, que acabava amb una estrofa indesxifrabla:

*Charlot, Charlot, Charlot...
el home de la risa,
Charlot, Charlot, Charlot...
el home del bigot.*

*Miñé, miñé, miñé,
trulé, trulé, trulero.
Miñé, miñé, miñé,
trulé, trulé, trulé.*

De manera més assossegada i movent el cap de banda a banda es cantava:

*En el Cabanyal
una casa que fa cantonet,
la xica d'allí
festejava a un xicot foraster.*

*I ara s'ha sabut
que la xica molt grossa sa fet,
i és que l'han fotut
i la xica va a tindre un xiquet.*

I continuaven al mateix ritme amb:

*Que bona estàs Maria,
Maria, Maria...
Que bona estàs Maria,
Maria que bona estàs.*

La quarta jornada de Pasqua es celebrava «el Dia del gos». A la vesprada, les quadrilles anaven a berenar, els xiquets a una casa i els joves a la Pinà amb carros o bicicletes, i era costum que aquell dia convidaren les dones. Durant el berenar es repetia un ritual, la xica agafava un ou bullit calorejat amb «fogina», es tocava dos parts del cos i deia:

*Ací em pica, ací em cou...
i aci t'esclafe l'ou !!*

La broma consistia, que sempre havia algun ou sense bullir que esclatava al front de la parella.

A la tornada es solia cantar:

*Ja venim de berenar
en les meues amiguetes,
s'han begut tot el vi
i han deixat les botelletes.*

*A la xunga la catalaxunga
a la xunga la del polissó,
pa les dones caramelos
i pa els homes un bastó.*

Mentre els homes replicaven:

*Carabassa m'has donat
i te s'ha tornat meló,
més m'estime carabassa
que casar-me amb un pendó.*

Una de Carnaval:

*Nomès fan que pegar voltes
les xiques que no festegen,
per vore si les magregen
estes nits de Carnestoltes.*

*No miren si és guapo o feo
ni que tinga un bon treball,
nomès volen que en el ball
els peguen un bon «meneo».*

Fent al·lusió al Patí, als anys trenta corria una cançone-
ta entre les xiques del poble:

*Si vas al ball
al ball de Marta
voràs als xics
vestits de gala
Porten camisa,
porten coll dur,
i en la butxaca
no en porten «u».*

Es cantava a cor entre tota la quadrilla:

*Una... dos... tres... quatre cinc i sis
set... vuit... nou i deu.*

*Una agüela més que vella,
més vella que una barraca
tenia les ungles roges
de rascar-se la tomata.*

Al carrer de Sant Caralampio vivia una dona molt curio-
sa, Teresa Primo Forner, la tia Guatla. A aquesta dona
mig cega, se li suposaven poders de curació quan feia
servir una clau de ferro rovellat amb la qual eliminava
berrugues, mussols i rodadits, i alleugerava també els
mals de panxa i els dolors de cap. Era molt valenta
i decidida per a l'època, gaudint de gran popularitat,
perquè malgrat la minusvalidesa, es guanyava la vida
anant per les cases venent paper de diaris. Durant tota
la quaresma, corria el poble repartint estampetes, al·le-
luies i uns fulls impresos d'on recitava les oracions,
i per anunciar la fi d'aquest període de penitència, feia

sonar una campana al crit de: *la Quaresma s'ha acabat
!!... esperant que el veïnat li obsequiaria amb alguna
moneda.*

Com de jove anava acompanyada d'un altre cec fo-
raster, que vivia de la caritat tocant el guitarró pels ca-
sinos i el mercat, fou motiu suficient perquè la Murga
li composara una malintencionada cançoneta, que es
cantava al ritme d'una retreta militar:

*El dia de sant Jaume
és un dia assenyalat,
trobaren a la guala
i al sego dins d'un blat.
Sa mare que ho va vore
diu: xica ai que fas?,
calle senyora mare
que açò va de remat.
Si em dona quatre «perres»
pa vosté la mitat,
que dos gangues aixina
ja no en trobaré mai.*

Una altra que li cantaven els xiquets:

*Tereseta la guatlla fa botifarres
a pesseta la llíura, totes cucades.
I sa mare li diea «monyo sorongo»
el tapó de la pica serà el teu novio.*

I ací posem punt i final al repertori amb la intenció d'ha-
ver contribuït a mostrar i preservar aquest patrimoni
popular de Silla.

ESCRITS
D'OPINIÓ I
COL·LABORACIONS
LITERÀRIES

Falles 2014

**Falla
Port**

Silla

509

ARTESANS FALLERS

Per Loren Pérez i Rodríguez

A Amics lectors, el meu nom tots el sabeu, però per si hi ha algun despistat, em diuen Loren i un any més tinc el plaer de formar part d'aquesta comissió com a president d'aquest col·lectiu faller format per grandíssims i fenomenals fallers i falleres.

En llegir aquest començament, molts de vosaltres estareu preguntant-vos perquè tants elogis, doncs he de contar-vos que segurament em quede curt per a descriure l'experiència viscuda l'any passat en plantar el monument gran. Una experiència que cap falla mai deuria de viure i menys en l'actualitat on tot està tan avançat.

Per a mi seria molt fàcil contar allò que va succeir descrivint els moments i el nerviosisme viscuts des del mes de gener fins a març, on les visites al taller eren setmanals, mentre veia que tot anava molt lent per al meu gust.

Però, només les paraules de l'artesà faller dient-me a tot hora: «Tranquil que hi ha temps i arribarem a temps», em feien asserenar-me i confiar plenament en ell fins a l'últim moment.

Per la meua manera de ser, jo no vull entrar en aquesta roda d'encegar-me a dir el que pense sobre el que va passar. Jo realment vull recalcar i engrandir els fallers i les falleres d'aquesta comissió que fórem capaços de plantar nosaltres el monument i, a més a més, acabar-lo de categoria.

Per aquest motiu, em falten paraules per agrair-vos tot el que en aquell moment vaig sentir, una experiència que, com a president, mai no havia experimentat.

Un dels moments més esperats pels fallers és la plantà. Quan, a poc a poc, el monument va agafant forma i els fallers van parlant del que veuen. A uns els agrada i a altres no. Però l'experiència que estàvem a punt de viure des del dia 15 de març fins a les 9 de la matinada del dia 16, és a dir, el treball descomunal dels fallers, això no té preu i no es pot pagar amb diners.

Les peces que ens faltaven arribaven en comptagotes o ni tan sols arribaven. Tampoc ho feien els ninots de la falla i les hores passaven molt a presa i nosaltres sense saber què fer ni com actuar. El nerviosisme i la desesperació es respirava en l'ambient. Però és digne de ressaltar la tremenda paciència i serenitat que tots

tinguérem, perquè en cap moment cap faller va perdre els papers i us puc assegurar que hi hagué moments per això i molt més.

Mai oblidaré el moment en què tots junts decidírem que el monument s'havia de plantar i acabar con fóra i, un faller al costat d'altre començarem un contrarellotge. Un treball dur i amb una complicitat per part de tots, on tothom volia ajudar com fóra: muntant, rejuntant, pintant, posant sorra o gespa, agranant el carrer, decorant... Altres, en canvi, es tiraren tota la nit dalt d'una màquina elevadora i, com oblidar els viatges de Melenge al taller per buscar ninots. En definitiva, uns fallers i falleres entestats a demostrar a tot el món que per damunt de tot hi ha una comissió històrica, un sentiment d'amistat, de sacrifici, de confiança, de dedicació i d'amor a la nostra festa. Tot per estar orgullosos del treball ben fet i, això amics, és el que férem els fallers del Port, treballar sense descans, perquè la constància és el complement indispensable de la resta de les virtuts humanes.

Jo de tota aquesta experiència viscuda amb els fallers de la meua comissió, em ratifique en el que pense sobre aquesta festa: que les falles es porten al cor i que no es pot aprendre a estimar la festa perquè aquest sentiment naix el mateix dia que obrim per primera vegada els ulls.

Gràcies de tot cor a tots i a totes.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

DEMÀ SERÀ UNA CANÇÓ

Per Vicent Añó

Nét de Vicent Andrés i Estellés

Ja fa uns 20 anys que vaig conèixer el gran poble de Silla i, ara mateix, podria afirmar sense por a equivocar-me, que pràcticament conec millor el seu entramat urbanístic que el del meu propi poble, Burjassot. Any rere any, he tingut l'oportunitat d'anar descobrint cada racó, cada festa... La Carxofa (nit del Crist), la Fira de Sant Sebastià, les falles i, evidentment, la Dansa dels Porrots. De ben xicotet, sempre m'havia encuriósit un premi que havien donat al meu iaio. Em quedava bocabadat observant-lo, una espècie de bastó allargat, amb punxes negres, què podia ser? Vaig arribar a creure que li agradava molt jugar a les cartes i que tenia un fervor especial per l'as de bastos... Un dia, concretament quan la meua molt bona amiga Laura Serna va ser cambrera del Crist, vaig poder observar per fi en acció la Dansa dels Porrots (entre els dansadors estava Fran Benaches, també amic meu) i, per tant, alegrar-me que anys abans el meu iaio havia passat a formar part de la història d'aquest poble que tant m'estime.

Vicent Andrés Estellés va formar part de diferents comissions falleres de la ciutat de València i va participar en una bona quantitat de llibrets fallers. Estic segur que si haguera estat entre nosaltres no hagués tingut cap dubte a oferir-vos una de les seues meravelloses poesies. Aida Melero, una molt bona amiga, també, em va proposar dedicar-vos unes paraules acompanyades d'una poesia. Espere que us agrade la tria.

Només em queda donar l'enhorabona a la Falla Port per tota la tasca que realitza cada any per continuar amb aquesta tradició tan nostra com són les falles.

DEMÀ SERÀ UNA CANÇÓ

Ab dol, ab gauig, ab mal, ab sanitat

PERE MARCH

*Animal de records, lent i trist animal,
ja no vius, sols recordes. Ja no vius, sols recordes
haver viscut alguna volta en alguna banda.
Felicitat suprema, l'hora d'escriure els versos.
No els versos estellats, apressats, que escrivies,
sinó els versos solemnes —solemnes?— del record.
Et permets recordar amb un paisatge i tot:
les butaques del cine, el film que es projectava,
del que no vàreu fer gens de cas, està clar;
i evoques l'Albereda, les granotes del riu,
les carcasses obrint-se en el cel de la fira,
tota València en flames la nit de Sant Josep
mentre féieu l'amor en aquella terrassa.
Animal de records, lent i trist animal,
ara evoques i penses la carn fresca i suau
per on les teues mans o els teus besos anaven,
la glòria d'unes teles alegres i lleugeres,
els cavallons de teules rovellades, la brossa
que creixia, adorable, de sobte, entre unes teules.
Animal de records, lent i trist animal.*

Vicent Andrés Estellés, *Demà serà una cançó*. A; *Llibre de meravelles*.

Falles 2014

**Falla
Port**

Silla

MARJAL

Per Ivan Brull

«Clava l'índex i el cor dessota la xufera.» El Sol es pon. «Ara l'espolses, dins l'aigua, mira, aixina». Són ja grans els manolls i li pesen, al xiquet. Sóc un xiquet deixant la cabellera birbada sobre el marge. «Ai, els carrancs, si en fan, de mal...» Tot de forats, bocanes de túnels, i els crustacis jaspant l'estructura del gram, bronqui verd i ocre, que cobreix el darrer marge de terra. (Posem que el moviment és de fugida. «Pels voltants de la torre, els passadissos àrabs en ziga-zaga s'acontenten amb romandre colgats». Lluny de la llum, les galeries d'aire respirable ja no esperen humans. Els xiquets noten

un tuf a densitat patibulària, un hàbitat de monstre versemblant i inofensiu alhora.) «Què fas, fill?» El pare s'ha aponat ran la boquera i neteja la falç; jo mire el poble i els camins amb els erms del rodament (la cresta verda enmig): són grutes tenses de zitzània i fam en emfiteusi. «Ai, si mon pare vera aquesta bassa». L'orgull de posseir: altra caverna dels fats benignes. Mires aquesta terra (com fer possible aquella veu del pare?): el fang i la poquesa. Deixa el plor sobre el camper de gules de l'ocàs. Ets un avenc penjant de l'extraradi, un passat fosc de mosquits i epidèmies.

DEL CÒMIC A LES FALLES

Per Jorge Cruz

Responsable de www.yojimbocomics.com

LLa recent publicació de la guardonada novel·la gràfica *Un médico novato*, de l'autor Sento Llobell (València, 1953) m'ha fet recordar una d'aquestes experiències que tenia oblidada en la memòria, que va fer que cresquera la meua admiració per aquest singular dibuixant de còmics i que, a continuació, us contaré.

Fa un parell d'anys, concretament al 2011, vaig rebre la visita d'uns amics de fora de València que havien vingut a veure la ciutat per gaudir de la meravellosa festa de les Falles. Com qualsevol guia turístic de manual, els vaig fer el típic recorregut. En primer lloc, vam visitar la Falla de la Plaça de l'Ajuntament. Tot seguit ens dirigírem a les falles del Pilar, Convent de Jerusalem, totes elles amb monuments que, amb el pas del temps, han anat guanyant amb

espectacularitat en detriment de la crítica i l'originalitat. L'última parada del nostre recorregut era Na Jordana. Vam encaminar la visita cap al riu i vam passar per davant de l'IVAM fins que hi vam arribar.

Una vegada allí, em vaig portar una grata sorpresa, el monument era diferent, portava per lema «Ens veurem a l'infern» i era obra de l'artesà Manuel Martín. Proposava una reflexió sobre els mals que afecten la societat i era presidit per la figura de la mort que consultava el seu ordinador portàtil. També reflectia l'*avarícia* de personatges polítics vinculats a casos de corrupció i la *supèrbia* dels governants davant de la crisi econòmica. Però no sols la temàtica era sorprenent, també ho era l'estil dels ninots, sàtira, remats... tot. De fet, era tan diferent que no em va resultar difícil reconèixer l'estil. Em vaig fixar en les cares, en aquests trets característics. No hi havia cap dubte, eren de Sento.

Sento és un dibuixant de còmics de la denominada Nova Escola Valenciana. A més, ha dissenyat en dues ocasions consecutives la Falla de la Plaça de l'Ajuntament. Va ser en l'any 1986, amb una falla que es va conèixer popularment com la «Falla del 600» i en el 1987. Aquesta última, basada en una idea de l'escriptor Manuel Vicent, va tenir molta repercussió en l'època. Es tractava d'una recreació de la façana de l'ajuntament (amb la balconada amb ninots que simulaven ser l'alcalde, la fallera major i diferents personatges de l'època), que simulava estar cremant per un dels laterals. No guardava la tradicional estructura piramidal dels monuments. Les seues dimensions van obligar a situar-la fora de l'emplaçament habitual i no estava barrada, ja que buscava que el públic pogués interactuar amb ella i servir d'escenari per a actuacions durant les festes. A més, la seua plantà es va complicar i es va allargar en el temps més de 12 hores després de l'hora prevista per culpa de la grandària i perquè mancava de bases, així que es va plantar directament.

Per tot això, la falla va ser durament criticada. No va acabar de ser entesa per part del sector faller, ni pels partits de l'oposició, que van acusar l'alcalde d'utilitzar-la amb finalitats electoralistes

A part d'aquestes últimes crítiques, el que va quedar clar és l'estil destrossador en els dissenys de Sento. Tant en les falles dels anys 80 com en les d'aquest segle, Sento ha sabut traslladar el seu estil del còmic al monument i trencar una mica amb les normes esta-

blertes en el món de les Falles. Aquest estil de còmic també es veu plasmat en el seu disseny més conegut, el parc Gulliver, situat a l'antic llot del riu Túria a la ciutat de València.

Com veieu, de les seues obres destaca el seu estil diferent, com sap jugar amb els elements visuals, la seva innovació. Un mestre, un model a seguir en un món moltes vegades estancat, on s'agraeix que algú trenque amb el que hi ha establert.

A més, aquest any, com ja he apuntat al començament del text, estem d'enhorabona. Després d'uns anys de-

dicat al seu treball com a il·lustrador, ha tornat al món del còmic. Sento ha publicat una novel·la gràfica que ha estat premiada amb el Premi Internacional Fnac-Sins Entido de Novel·la Gràfica 2013.

La novel·la gràfica *Un médico novato* tracta sobre les vivències durant la Guerra Civil de Pablo Uriel (mort el 1990), sogre de l'artista, un jove metge de 22 anys que arriba com a substitut al poble de la Rioja de Rincón de Soto. Tan sols deu dies després d'arribar, esclata un cop militar. El 19 de juliol el poble és ocupat i, en aquest moment, comença una repressió sobre la gent d'esquerres. Pablo serà testimoni de com els seus germans i ell mateix ingressen a la presó sense conèixer les causes per les quals se'ls acusa.

Una història sobre l'absurd de la guerra i els fanatismes, siguen del bàndol que siguen, brillantment il·lustrada per un dels millors artistes actuals, que es desenvolupa entre juliol i desembre de 1936, però que naix amb la intenció, com el mateix autor reconeix, de continuar la història dependent de la rebuda del còmic per part del públic, fer una sèrie de tres o quatre toms.

Sento torna a ser actualitat i he de dir-vos que això m'alegra. Està de tornada al món del còmic i és possible que dins de no gaire temps, quan torne a visitar València en Falles, em trobe amb aquestes figures, aquests trets, amb un nou monument que se n'isca de les normes establertes i que, sens dubte, porte la seua signatura.

UNA PRESENTACIÓ, CENTENARS DE SENTIMENTS

Per Cristina García i Zaragoza

Corria el mes de maig quan vaig decidir comentar que tenia algunes idees per a escriure al llibret de la falla. En un primer moment vaig pensar a fer-me enrere, però després, algunes persones de la falla m'animaren dient-me que no calia massa per a poder presentar els meus escrits, així que no em vaig poder negar.

La veritat és que des de menuda m'agrada escriure i el fet de poder expressar-me al llibret em suposava un gran repte. El següent que calia fer era plasmar una idea sobre la que girara cada article i, pensant, tots els temes brollaven a la meua ment com sense voler. I a la fi, se'm va ocórrer escriure sobre la presentació.

La presentació és un acte en què es dóna a conèixer, com a falleres majors i presidents, els representants del nou exercici faller, així com també s'acomodien els representants de l'any anterior. A més, es fa especial menció a

la Cort d'Honor, composta pels fallers i les falleres que acompanyen la fallera major, president, fallera major infantil i president infantil, en cada ocasió, per fer més bonica, si cal, la desfilada.

Per a explicar un poc millor aquest acte, l'he dividit en tres parts cronològiques, *l'abans* on es prepara tot, *el desenvolupament* de l'acte en si i *el després*.

L'abans

Aquest període dura des que en una reunió al casal es decideix quins seran els nous representants, així com el tema sobre el qual tractarà la presentació, la música, la coreografia, els escenaris, el local, els llums, els decorats, els presentadors; fins a l'instant abans que comence, quan es revisa que tot estiga llest per al gran moment.

Aquesta part és la més sacrificada i complicada perquè cal l'esforç de totes les persones que passen els dies (i les nits a mesura que s'apropa el gran dia), deixant les seues altres obligacions a banda per col·laborar en un acte tan important al món faller. Tot i això, per a la majoria de nosaltres és un orgull i un plaer, ja que podem dir que tot està pensat i fet per nosaltres, creant així una satisfacció personal. A més a més, fem el possible perquè no siga una tasca pesada, sinó tot el contrari, són dies d'alegria, harmonia i rialles al casal i tornem a casa amb olor a pintura i paella, i plens de purpurina i boletes de suro.

Aprofite des d'ací per donar-vos les gràcies a tots, des de les mares que porten els seus fills la setmana d'abans de la presentació perquè puguen la passarel·la, perquè assagen, encara que fent alguna que altra malifeta; al grup de playbacks que any rere any ens sorprén amb els balls espectaculars que preparen; fins a la colla d'homes que passen nits en vela, muntant els escenaris i sabent que al dia següent han d'alçar-se de matinada per acudir als seus llocs de treball. A tots aquells que faciliten el treball de la comissió, moltes gràcies.

I seguint amb l'ordre que he explicat abans, ara toca parlar *del moment de la presentació*. Aquest període és el més curt dels tres. Sols podríem dir que dura unes tres hores i és la fase més intensa, perquè mentre que cada persona va prenent seient per tindre una bona vista de *l'espectacle*, la resta de fallers estan nerviosos perquè tot tinga l'èxit desitjat.

La màgia d'aquest acte es comprova quan els llums s'apaguen, ja que es crea un gran silenci i una música de fons és acompanyada per unes paraules sentides, creant un ambient càlid i misteriós que expliquen el que poc després, en obrir-se les cortines, es contempla: un gran decorat, juntament amb uns fallers i falleres que, orgullosos, somriuen per a tot el públic. I és just quan la melodia i els llums fan tremolar el sòl, quan apareix una fallera que amagada davall de l'escenari o bé com a part del decorat -com si una estrella fóra, brillant esplendorosa- passeja per l'escenari mentre la gent clamorosa aplaudeix i més d'una llàgrima es desprèn d'uns ulls profunds.

Si poguérem detenir el temps, podríem observar com es manifesten els diferents sentiments a la pell de cadascú. Els tècnics s'abracen en sentir que tot ha eixit bé. Les mares de les falleres criden lloances a la fallera mentre ploren d'emoció en veure una jove o una xiqueta saludant com a màxima representant de la comissió. El públic, que romanía assegut, s'alça sense deixar d'aplaudir. Els presentadors, des de l'escenari, contempen tota la visió. I els xiquets, aliens, ho observen tot mentre juguen.

I és que al cap i a la fi, una presentació és com una bona pel·lícula de l'oest. Potser ja sabem com acaba, qui són els protagonistes o, fins i tot, alguna part del diàleg que ens agrada, però sempre gaudirem de tornar-la a veure com si fóra la primera vegada. Sempre sentirem aquesta màgia que ens fa seure quietos i animar la res-

ta que s'assenten al nostre costat. Tots nosaltres, els fallers, formem part d'aquesta gran pel·lícula de l'oest; tenim la temàtica, estan els actors principals, també els que porten el fil conductor, tenim un suspens que ens convida a gaudir fins a l'últim moment. A més, no falten els inquietos, aquests que tan sols volen veure la part més interessant situats al fons de la sala i, com no, els que creuen que dins de cada pel·lícula hi ha una part de veritat i un transfons que ens fa pensar.

I per acabar, *el després*.

Una vegada passat tot l'acte, milions de valoracions personals, crítiques i rumors unflen l'ambient faller, sobrevalorant o desacreditant un treball, que amb gran entusiasme han realitzat els fallers de la comissió.

El més bonic és el dia dels premis, quan un jurat encarregat per la Junta Local Fallera dóna una valoració. De vegades no és el que s'esperem, tant per la part positiva com per la negativa, però any rere any la gent del Port seguirà treballant com si fórem una xicoteta companyia cinematogràfica amb forces per rodar la següent pel·lícula. Amb ganes que gent com la que ens envolta continue tenint ganes de seure i veure la millor de les pel·lícules que hagen vist mai, i que no tinguen por, perquè és la millor de les experiències.

Ho tenim tot a punt, estem llestos perquè totes aquestes sensacions brollen com sempre. No ens importa el lloc, ni la data, sols volem fer allò que millor sabem fer...

Treballar i gaudir de les falles!

Falles 2014

Falla
Port

Silla

UN VIATGE PER L'OBRA EMOCIONAL D'UN DIBUIXANT AMBULANT

Per Pep Aguado

N«Ningú és profeta en la seua terra», deia un tal Jesús de Natzaret, o «Ser director de cine a Espanya és ser com torero a Japó», comentava una vegada Pedro Almodóvar en una entrevista. Però ser autor de còmic ací és com ser un granet de sorra a la platja del Saler. Doncs bé, avui us vull apropar a la figura d'una persona que, per a mi, és un dels millors artistes valencians que tenim l'oportunitat de tindre i que, a la meua manera de veure les coses, la gran part del públic majoritari no el coneix, ja que es tracta d'un narrador d'histories, un autor de còmics.

Des d'aquestes línies que m'ofereixen per a espaiar-me, us vull apropar la figura de Paco Roca, un artista molt especial amb una manera de contar històries que ja la volgueren molts dels novel·listes i directors de cinema actual.

Els començaments de Paco Roca a la indústria del còmic van ser lents. Des dels dèssset anys comença a treballar fent il·lustracions a la publicitat i anant amunt i avall fins que va muntar el seu propi estudi. Va rebre alguna crítica per part d'algun dels editors més importants del país com Josep Touitan, però no tirà la tovalla i continuà amb la seua màxima de ser un historietista professional.

Alternà aquests anys d'experimentació i treball dur amb encàrrecs per a revistes d'adults i de caràcter eròtic en *El víbora* o *Kiss Comix*, cosa que coarta d'alguna forma la seua creativitat, ja que les històries que conta sempre han d'acabar amb sexe explícit.

Poc després comença una sèrie anomenada *Road Cartoons*, una sèrie de ciència ficció i d'estètica *cyberpunk* acompanyat als guions per Juan Miguel Aguilera. Es pot dir que aquest és el germen en el qual es planteja deixar a un costat la il·lustració i la publicitat per a començar a dedicar-se al 100% al món de la historieta.

Al final dels 90 i principi de l'any 2000, ja en solitari, publica *El juego lúgubre* pensant en el concepte de novel·la gràfica d'una història que comença i acaba en aquest llibre. Amb aquesta publicació arriba a un públic diferent, jugant amb el terror psicològic i contant els excessos i les extravagàncies del famós pintor Salvador Dalí.

L'èxit d'*El Juego Lúgubre* fa que el mercat francòfon, més enllà dels Pirineus, es fixe en ell i publica *Hijos de la Alhambra*. Canvia de registre i mostra la seua versatilitat. Canvia i busca la mescla del gènere d'aventures i l'època del romanticisme dels pintors francesos.

Més endavant arriba el *Faro* i l'autor planteja la història d'una forma més intimista, amb dos personatges únicament. La documentació per a recrear la història i construir els personatges és quasi anecdòtica. Com bé diu Paco Roca en alguna entrevista, molt diferent del que havia fet abans i en moltes formes el que ha fet després en la seua trajectòria, dotant la història con-

verses anecdòtiques que no tenen repercussió en la trama central i creant un ritme pausat i menys ràpid que en obres anteriors.

Però realment la història que marca un abans i un després en la carrera d'aquest historietista valencià és, sense cap mena de dubte, *Arrugas*, publicat a França en un primer moment.

Aquest treball es transforma immediatament en el treball més reconegut de la seua carrera artística. L'impuls d'aquest el té els diversos premis obtinguts, entre els quals destaca el Premi Nacional de Còmic. Aquesta novel·la gràfica tracta el tema de l'Alzheimer d'una manera molt humana i amb una sensibilitat fora dels paràmetres normals. Segons Roca, per a la documentació va recórrer multitud d'asils i es va entrevistar amb malalts, familiars i experts en el tema. Comenta en alguna entrevista que es va veure en moltíssimes situacions que vorejaven el surrealisme, molt encisadores algunes d'aquestes però que normalment no li passen a un autor de còmic.

L'èxit d'aquest àlbum va propiciar la realització del llargmetratge d'animació que adapta aquesta meravellosa història. Treballant en el procés de producció, es nota la sensibilitat que l'autor valencià dota als seus àlbums, col·locant més treball de documentació per a la filmació i treballant braç a braç amb el guionista de la pel·lícula i fent el disseny de tots els personatges que apareixen. Posteriorment, l'any 2008, serà guardonat amb dos premis Goya i amb un èxit de públic relatiu per al qual estem acostumats al territori espanyol. Aquest fet va impulsar més encara la seua carrera i el va donar a conèixer a un nivell internacional.

I com Paco és un autor que es reinventa en cada obra que apareix, el seu treball no anava a deixar indiferent el seu públic. Com a contraposició a *Arrugas* publicà *Las calles de Arena* explorant altre tipus d'història, narrant de manera menys realista, vorejant el realisme màgic i influenciat per Borges o Kafka. A mena de caixó de sastre, l'autor utilitza el mitjà de la novel·la gràfica per a, com ell diu, imprimir les seues pors i també les pors que tots sentim en la vida i les coses absurdes i que vivim dia a dia.

La següent obra seria *Emotional World Tour*, un treball conjunt amb el català Miguel Gallardo que narra les seues peripècies amb un toc d'humor, el que els ha passat des que les seues obres foren premiades, i conta al públic les mil i una anècdotes que han viscut arran de viatjar d'ací cap allà presentant les seues obres.

Posteriorment publicà per al periòdic *Las Provincias* una tira anomenada «Memorias de un hombre en pijama», un relat humorístic quasi autobiogràfic en el qual conta al públic majoritari l'experiència de ser dibuixant de còmics i treballar a casa literalment en pijama.

Finalment, la seua última obra publicada amb un èxit paregut al d'*Arrugas* i amb un treball mastodòntic de guió va ser *El invierno del dibujante* en què l'autor se submergeix fins a les entranyes en l'extinta Editorial Bruguera, on els dibuixants de «tebeos» no eren precisament el concepte d'autor que tenim ara al segle XXI, eren mers obrers de la vinyeta i eren gent totalment anònima. Paco afronta aquesta obra per a retratar els ídols de la seua infància i la de molts que han llegit mil històries d'aquestes revistes, que tingueren el valor d'emancipar-se de la totpoderosa Bruguera i intentar complir el somni d'autoeditar-se pròpiament les seues històries. *El invierno del dibujante* està basat en el fet real de cinc dibuixants que abandonen l'editorial on treballaven en unes condicions deplorables, que eren tractats i menyspreats pels seus caps i fundaren la revista *Tío Vivo* on volgueren complir un somni que, a poc a poc, es va convertir en un malson.

A manera de curiositat, us comente que Paco Roca va tindre l'oportunitat de dissenyar un monument faller per a la falla General Barroso-Litógrafo Pascual y Abad demostrant així la seua versatilitat una vegada més, i, en la qual mostrà el seu enginy amb el lema «Guanya la Banca», una interpretació fallera de la crisi global financera del món que vivim actualment.

També cal destacar una exposició amb els originals de les seues obres i altres il·lustracions de la seua carrera professional anomenada *Un dibujante ambulante* i que s'ha exposat al Muvim, a València, i a diferents punts del territori espanyol, la qual va tindre un gran èxit de públic.

Per finalitzar sols vull comentar que és d'obligada lectura cadascuna de les seues obres i entrar dins de les seues històries, carregades d'emocions, sensibilitat i amb una realització excepcional des dels guions fins als dibuixos que, amb línia clara i gran delicadesa, elabora per a cadascun dels seus àlbums.

Paco Roca és, sens dubte, un artista a tindre en compte, un valor per al nostre art i un motiu d'orgull per a tots els valencians. Des d'ací us demane que, si teniu l'oportunitat, us apropieu i navegueu dins de les seues històries, el viatge val molt la pena, paraula d'un admirador d'aquest dibuixant ambulante.

LES FALLES DE LA VESPRA

Per Cristina García i Zaragoza

Sempre s'ha dit que «de la festa, la vespra» i nosaltres conservem el millor exemple. Això és el que ens va ocórrer als fallers durant un període de temps, ara fa molts anys.

Les falles originalment foren xicotetes fogueres organitzades per veïns d'alguns carrers i places en honor a Sant Josep, una festa que, a poc a poc, va anar creixent cap als extraradis de la ciutat de València, i es va estendre per l'Horta. També es va contagiar el seu caràcter festiu i l'esperit de crítica cap a alguns veïns o cap alguna persona amb rellevància amb la qual estaven en desacord, exposant així els vicis i els defectes amb un to humorístic i satíric.

Allò eren xicotets muntons de fusta, cartró i altres materials. Generalment solien ser part del mobiliari de les cases que s'havia quedat vell i que ja no podia utilitzar-se, i amb tot allò creaven una mena de ninots que decoraven

per a fer-los semblants a la persona a la qual volien criticar. A més, de vegades, es posaven cartells per explicar a la gent el motiu de la foguera, els quals avui en dia s'han convertit en crítiques rimades que envolten la falla i que ens conten cada escena de la qual es compon aquesta obra d'art i enginy.

Cap a l'any 1900, a la ciutat de València, ja es plantaven falles. Falles amb bona elaboració, amb estructura i esforç, falles que deixaven de ser un munt de borumballa i que prenien forma; eren els orígens del que ara encara continua viu. Eren menudes i fetes per col·lectius urbans que aprofitaven els dies de festa per passar-los al carrer, deixant a banda els problemes i gaudint dels preparatius.

El dia 18 de març de matinada, les persones treien el que tenien a les cases i es posaven a muntar, a construir i a crear durant aquest dia la seua falleta. Durant tot el dia romania exposada perquè tots la pogueren visitar. I, a poqueta nit, quan el fred es feia present i les mantes i roba d'abric eren necessaris, aquests monuments es cremaven i donaven calor a un barri que sopava en harmonia i germanor sota la llum d'un foc purificador. Per aquest motiu, la festa rebia el nom de Falles de la vespra de Sant Josep.

La concepció que es tenia de la festa a qualsevol patró, sant..., era un seguit d'actes que havien d'anar en progressió, augmentant d'intensitat i de rellevància a mesura que s'apropava el gran dia. Per tant, s'havia de

preparar tot amb un ordre, que acabava amb un acte focalitzador que serviria de final, de culminació de la festivitat.

Tot funcionava bé fins al dia 18 de març de 1873, quan València es va despertar amb una successió de núvols i ratxes fortes de vent que aconseguiren desmuntar i desfer alguns ninots de la Falla de la Plaça de l'Estació. La resta de falles varen decidir ajornar-se i plantar el dia 19 de març, dia de la festivitat major; i varen seguir la mateixa dinàmica que s'havia fet fins a aquest moment: deixaren tot el dia plantades les falles fins a la posta del sol i és, aleshores, quan es varen cremar.

Aquest fet aïllat va ser característic i insòlit. El *Diario Mercantil* va escriure sobre aquest cas, afirmant que seria avantatjós canviar la tradició i traslladar-la al dia 19, ja que cada vegada hi havia més agrupacions que es mostraven interessades de fer falla. Possiblement

el que es volia aconseguir era acurtar la durada dels festejos, ja que si es plantaven i es cremaven les falles el dia 19, el 18 podien anar als seus llocs de treball, les botigues i els comerços també estarien un dia més oberts fent caixa i, per tant, suposaria una millora (per xicoteta que fóra) en la productivitat i en l'economia durant uns temps difícils de lenta recuperació econòmica perquè d'aquesta manera no es perdia un dia de treball per la celebració.

Aquesta proposta, amb segones intencions d'aquest diari, va tindre més èxit del que s'esperava i, a poc a poc, es va anar introduint aquest nou costum. No obstant això, el que no es va traslladar de la mateixa manera varen ser les segones intencions no públiques del *Diario Mercantil*, és a dir, no es varen acurtar les manifestacions folklòriques, sinó que es van ampliar a dos dies; un per l'elaboració i muntatge i altre per a rendir homenatge a Sant Josep i cremar les falles, dos dies exposades, dos dies d'activitat, en resum, dos dies de festa.

Així doncs, naixia una nova visió de la festa fallera, creada per nosaltres, els fallers, en contra d'uns ideals de renúncia a la nostra festa. Els primers fallers lluitaren per les il·lusions depositades, per gaudir de cada acte i per crear una tradició arrelada fins a avui en dia. Una iniciativa de bona fe, compaginada amb tocs de campana, passacarrers, música i pirotècnia; elements que avui en dia són fonamentalment indiscutibles en la nostra festa major.

I tot açò es va expandir fora del cap i casal. Es va expandir per molts poblats de la província, es van crear comissions falleres i, any rere any, en compte de decreïxer la nostra festa, agafava impuls, augmentava la seua popularitat i arribava a convertir-se en una de les màximes senyes d'identitat dels valencians, com també ho són els moros i cristians o altres festes de renom.

Tanmateix, va agafar força aquest esperit il·lusionador que ha fet que actualment la festa de les falles, a poc a poc, augmente la seua durada (tots sabem que ara la festa dura al voltant d'una setmana, repleta d'actes de tot tipus) i com els valencians portem l'alegria i la vitalitat a la sang. No podem dir que les falles només duren uns dies, açò és totalment incert. Per a nosaltres duren 365 dies. Qualsevol època de l'any és bona per a preparar un berenaret o un sopar. Però ja sabem que encara que ens semble ahir quan tot aquest moviment ocorria, la realitat és que ja fa quasi 150 anys d'allò.

Aquest cas històric del que s'ha parlat, dóna origen a les falles com les coneguem avui, però també és interessant conèixer que hi ha d'altres casos que han propiciat el fet d'ajornar la data de la seua celebració. A localitats com Torís, Montroi, Montserrat i Alcàsser les falles es cremen després de Sant Josep per diferents motius. A les localitats d'interior, amb gran nombre de músics, s'ajornaren perquè aquests es desplaçaven fins a la capital per tocar a les xarangues o xicotetes bandes amb la finalitat de guanyar diners; i els pobles, sense els seus músics, se sentien com un poble mut i

en silenci. A Alcàsser va ser perquè la formació de la nova falla es va fer la setmana següent a Sant Josep i la Junta Central els va concedir formar part de l'excepció fallera.

Per tant, s'han descrit diferents exemples en què la festa a Sant Josep s'ha anat modificant de dates, casos amb motius històrics pels quals els valencians hem lluitat i defès per mantindre viva la nostra flama, sense perdre un brot d'esperança, amb la convicció que tenim la millor i més bonica festa que es podrà imaginar; una festa nostra, creada per nosaltres, flexible i adaptada a les circumstàncies. Una festa inimitable i gran, que continuarà donant-nos la satisfacció i l'harmonia que volem si sabem apreciar-la i tractar-la com es mereix i, sobretot, si sabem mantindre enèrgic l'esperit d'aquells primers fallers i transmetre-ho a les noves generacions.

UN CREUER DE SENTIMENTS UN RECORD INOBLIDABLE

Per Laia Machancoses i Castells

H Has sentit alguna vegada com et batega el cor a ritme d'una mascletada? Has tancat els ulls per gaudir del perfum de la pólvora? Doncs és el moment de viure una de les millors festes de la forma més intensa possible.

Has notat vibrar el terra sota els teus peus? És un sentiment incontrolable; notes un calfred, un corrent que et recorre de cap a peus en un instant, la pell emocionada, esborrallada i una llàgrima rebel que escapa dels teus ulls. Uns ulls plens d'il·lusió i somnis, uns ulls que no poden esperar més per gaudir de l'explosió de formes i colors dels nostres monuments fallers. Uns ulls afortunats, que seran testimonis de vertaderes travessies, testimonis de la màgia que s'enlaira en cada coet que tenyeix la fosca nit d'un color intens.

Paper i un llapis ben afilat suposen l'inici del que serà una mar de llàgrimes ofegades en flames. Una idea traçada sobre un esborrany; un esborrany que cobrarà vida a mans d'un mag. Un mag capaç de deixar bocabadats tothom que s'acoste al seu calder: un poc d'inspiració, molta il·lusió, gran admiració fallera, nits entre cartons i suro, superació i color, molt de color; són els ingredients de la fórmula màgica la nostra festa.

València, terreta estimada plena de falleres encisadores; princeses de conte que han canviat la seda per «espolins», impecables sabates de cristall per incòmodes sabates de fallera i corones de brillants per pintes daurades. Passegen aquesta indumentària valenciana repartint il·lusió per tot arreu, faça fred o calor, amb rascades als peus, morats a la cintura o 'forquetes' rebels

que fan malifetes entre els seus cabells; princeses capaces d'imaginar mil i una forma per descansar sense recolzar-se, per lluir impecables la indumentària que tant ens representa.

No tanques els ulls, prohibit parpellejar tan sols un instant, potser et perds un dels moments més màgics de les falles. Llàgrimes que naixen en la mirada de l'enyorança i van a morir als teus llavis. Els ulls comencen a pesar i són testimonis del foc que, com una bèstia feroç que devora la seua presa, acaba amb els nostres monuments; i, aleshores, es va consumint al ritme de les flames aquell somni, aquella il·lusió que vam construir dies enrere... És el final i els ulls ja s'han tancat, però no pas per dormir, sinó per poder tornar a somiar amb un nou començament.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

FOC I CENDRA: PUNT I SEGUIT

Per Aida San Ramón i Raga

Nou de la nit, 19 de març: comença la cremà de la falla infantil. Més de les dotze, es crema el nostre monument gran. Foc i cendres és només el que queden després d'un any intens. Punt i seguit.

Amb un final protagonitzat per borumballa, els fallers i els protagonistes d'aquesta festa, a la nostra comissió, ploren mentre es cremen cadascun dels ninots, recordant tot el que han viscut amb intensitat en la setmana fallera i com posa fi a aquesta, desapareixent en a penes minuts, el que han sigut mesos de treball. Punt i a part.

El foc, destructiu, devastador i desintegrador, però també creador de matèria i purificador. I és que amb el foc i la seua creença de ser capaç de purificar, la humanitat l'ha utilitzat per desfer-se de les *malediccions* dels mals esperits i de manera intensa en les aficions dels pobles de l'antiguitat. També és la peça fonamental a les cerimònies i rituals i, com no podia ser menys, de les falles.

Després de la setmana fallera, d'haver-se acabat el somni de tota fallereta que pugua pertànyer a qualsevol comissió, comença l'inici de fer-ne realitat un altre. I és així com després de les cendres dels monuments infantil i gran, tot estarà preparat per a traçar un nou camí.

Mesos després d'un final que tot faller no vol, i com si el foc no s'haguera endut cap llàgrima de records, ens trobem en la proclamació. El principi de l'inici d'un repte més, d'uns monuments nous, d'un any diferent... i, sobretot, d'una nova il·lusió feta realitat d'una senyoreta que sempre s'ha imaginat com dirien el seu nom com a fallera major. En finalitzar l'acte, els principals protagonistes i tots els que han compartit aquest moment donem pas al que sempre ens acompanya: el foc.

Un castell ens recorda com estem lligats de manera incondicional al mateix agent que fa que plorem un dia del tercer mes de l'any. Punt i a part.

A partir d'aquella nit, altres sentiments comencen a rodar per la ment de la nostra regina, no importa el nom, totes senten el mateix: ganes i il·lusió. Comença el compte enrere per a la gran setmana.

Mesos, setmanes i molts dies han passat. Han arribat els monuments a la falla, tots ajuden perquè tot isca perfecte i es pot veure com la felicitat es manté constant al rostre de cadascun dels que fan possible la nostra estimada festa. La nostra reina, gaudirà de la seua setmana envoltada de soroll i foc: despertades, mascletades i castells. Sense oblidar, que tota la seua cort d'honor no parará de tirar coets tots els dies en què viu el seu estimat somni. Set dies plens de màgia.

Nit d'un 19 de març, un any després. El darrer acte de la festa: la Cremà. Tot naix i tot mor en aquest moment, envoltat pel foc, mor una falla, naix d'un altra. La Nit de Sant Josep no és més que l'essència de tot el que torna a nàixer de les seues cendres, és el pensament i el desig dels valencians que gaudeixen i viuen amb passió tot aquest món: «L'any que ve més i millor». Peces que es desintegren davant dels ulls d'un grup unit en germanor per uns dies, donen pas al renàixer d'un nou monument, vigorós, purificat. Donen pas al fet que, una vegada més, els ulls d'alguna fallereta es tanquen desitjant que siga ella la pròxima elegida. Punt i seguit.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

UNA XIQUETA DE FA 10 ANYS

Per Inma Rosaleny i Más

És escoltar els quatre números, encara que siga per separat, i em vénen al cap milions de moments inoblidables a la memòria que vaig poder viure com a representant infantil de la meua comissió.

Un any que vaig poder gaudir al costat del meu germà xicotet, Pau, com al meu president infantil. Tots dos començarem la nostra aventura un 14 d'abril de 2003, un dia en què la Junta Directiva de la Comissió del Port tocava la porta de ma casa per a oferir-me el càrrec de fallera major infantil; una il·lusió que tenia feia molts anys i que, per fi, començaria a fer-se realitat.

Aquest dia jo arribava a ma casa després de sopar amb la meua iaia Saturnina i vaig veure Loren, president de la comissió; Carmen *la Masera*, i Maite Más, amb els vicepresidents, Julio, Enrique, Paco Rúa i Vicent Zaragoza *el Xarango*, a la porta de ma casa. En aquell moment les pulsacions del meu cor

augmentaren ràpidament. Em feren creure que anaven a visitar un veí meu, però dins de mi jo sabia que alguna cosa passava i així fou. Deu minuts després d'estar a casa, el timbre sonà i tot començà.

Fou una nit en què els meus pares, els meus dos germans i la meua iaia, en companyia de la Junta Directiva, no paraven de parlar i jo, asseguda al sofà pensant i reflexionant què és el que estava passant al meu voltant. No podia creure que per fi representaria la meua comissió.

Després d'aquest dia començaren tots els preparatius per al primer acte oficial, la meua proclamació. Per a

aquest acte necessitàrem molt de temps perquè tot estiguera com ma mare volia. Tot fou un tràfec, però d'aquell dia, 18 de novembre del 2003, el que més recorde és l'emoció que vaig sentir quan els presentadors digueren el meu nom, perquè vaig saber què estava passant de veritat i no era un somni.

Aquella nit vaig ser proclamada i la meua mantenidora, i la del meu germà, fou la meua cosina Aida Melero i Jareño, persona a qui estime de tota la vida, ja que al seu costat he viscut molts moments familiars, però sobretot al casal de la comissió, ja que ambdues compartim l'emoció i el sentiment que és viure i ser fallera de la Comissió del Port.

Després d'aquest dia fou la presentació, un acte molt emocionant i emotiu per a mi, i us explicaré el perquè. Per una part, quan eixia de casa dels meus iaïos, vestida de llauradora i agafada del braç del meu germà, els meus iaïos, Ricardo i Saturnina, estaven emocionats i feliços de veure'ns a nosaltres dos tan contents; i, per altra part, perquè la Comissió del Port feu que jo fóra la lluna que tot el món veia gràcies a la meravellosa gent que participà fent el decorat de la meua presentació.

La presentació girà al voltant d'una habitació plena de xiquets, ballarines, pallassos, vaqueres, follets, etc. Un conjunt d'animació que a qualsevol xiqueta encantaria. Jo eixia de la passarel·la dalt d'una lluna blava, brillant, impactant. Així fou com la Comissió feu que jo visquera aquell dia ple de felicitat i emoció.

He d'afegir que aquell dia hi hagué dues persones que m'exaltaren com a fallera major, un d'ells fou el meu germà, Pau, que em digué unes paraules que mai podré oblidar, que deien: *Vull dir-te el que moltes vegades*

he pensat i mai t'he dit «Et vull». Aquell moment, tant jo com tota la meua família, estàvem emocionats per poder gaudir de la il·lusió en què ho deia.

L'altre mantenidor fou el meu cosí, però més germà que cosí, Jesús López i Más, que em dirigia unes paraules totalment sinceres i plenes d'emoció que mai podré oblidar.

Amb aquest acte tot prenia forma, el dia que et diuen de ser fallera major, la proclamació, la presentació, tots els actes que quedaven ja formarien part del que seria el meu regnat. Actes com els fallers d'honor, que vestida de valenciana, algun que altre ball vaig fer.

Altres és l'exaltació de les falleres majors i presidents, dia que recorde molt bé, perquè fou el dia en què més ens coneguérem tots els representants de les cinc comissions. Aquesta nit vaig conèixer persones amb qui, després de 10 anys, encara continuem compartint el mateix sentiment. Persones que, per la seua forma de ser, quedaren gravades en la meua memòria. Elles són: Pilar, Javier, Judith, Javi, Crisbel, Rober, Carla i Laionel. Junt amb les falleres majors: Vanesa, Núria, Lydia i Mari Luz. Totes elles junt amb Pau, Imma i jo formàrem una gran colla de valencians i fallers, que férem de les falles del 2004 les millors.

Amb aquest s'apropava el mes de març i la setmana fallera, dies que fan que tots els valencians puguem viure i gaudir de la millor festa del món.

Començava el mes de març, amb la cavalcada, un dia molt divertit en què tots els fallers i no fallers que vulguen, ens disfressem i passem per tots els carrers de Silla. Cada comissió amb les seues carrosses, ballant i passant-ho d'allò més bé. Finalitza el passacarrer a la plaça del Poble on les falleres majors diuen els pregons, però aquest any la Junta Local Fallera de Silla va proposar que la nit d'abans es realitzaria, en lloc del dia de la cavalcada. Fou un poc estrany, vestir-se de valenciana un divendres de nit per a dirigir-me a tot el poble de Silla. Cal dir que a l'any següent torna la tradició, és a dir, que el pregó tornà a ser després de la cavalcada, com sempre.

Amb aquest acte, quasi es donava per començades les falles, ja que començaven els berenars, els jocs a les vesprades, sopars al casal tots els dies, etc. Però vull recalcar el dia 14 de març, dia en què el artista faller, Bernat Román, començava a plantar els dos monuments. També quan Loren, Imma, Pau i jo, al costat de les nostres famílies i gent de la comissió, anàrem a arreplegar el premi al foment de l'ús del valencià del llibret, que fou l'any que millor premi obtingué: el quart premi. Una satisfacció i una emoció en veure la fallera major de València, junt amb la seua cort d'honor, lliurar-nos un premi tan important per a la comissió.

Fou molt emocionant, com qualsevol dels actes que es duen a terme en la setmana fallera, com pot ser l'arreplegada del ninot indultat, les albades, els premis, la cercavila de vesprada, l'ofrena, la missa a Sant Josep,

el passacarrer boig i, com no, la cremà, acte en què tot el que s'ha viscut et ve al cap tot junt, veient el foc que posa fi a un somni fet realitat.

Podria contar-vos milers d'anècdotes de cadascun dels actes esmentats, però seria massa llarg i avorrit. Sols cap dir que, després de 10 anys, continue vivint les falles com la que més, i done gràcies, cada dia, a la meua família per haver fet que jo poguera viure el que és ser fallera major infantil. I desitge que, en un futur no molt allunyat, torne a representar la Comissió del Port com a fallera major. És una il·lusió que tinc des de fa 10 anys i espere que algun dia siga una realitat, igual que fou quan era menuda.

Per finalitzar, vull donar-vos un consell, si podeu viure i gaudir les falles des de dins, no ho dubteu, perquè segur que s'ho passeu d'allò més bé, perquè les falles són emoció, diversió i sentiment, allò que cadascun dels valencians mostrem.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

DE RAÇA ALBUFERENCA

Per Ivan Serrador i Ferrer

Divertit, bromista, irònic i, fins i tot, un poc polemista. Aquests són sols alguns dels adjectius que els que em coneixen utilitzen habitualment per a descriure'm. Però avui m'agradaria que oblidaren, per un moment, tot açò i que s'endinsaren amb mi a descobrir un tret característic que compartisc amb molts de vosaltres. Alguns li diuen caràcter, personalitat o temperament, però no us enganyeu, no en tenen tots. Es tracta d'aquesta manera que tenim els fallers del Port de ser i sentir, a la qual no pots renunciar perquè va amb nosaltres sempre, estem on estem.

I, per fer-ho, m'agradaria començar contant-vos el dia en què la meua vida va canviar, i això, que encara no havia nascut. Corria l'any 1977, la meua mare acompanyada pels meus germans Mónica i Alejandro tornava com cada dia de fer una visita a la meua iaia. A l'encreuament entre el carrer de València i l'avinguda dels Reis Catòlics, concretament a la plaça d'Espanya, la casualitat va fer que es trobara amb un matrimoni amic. Es tractava de Vicent i Am-

paro, dos veïns de tota la vida, que li van suggerir que apuntara els meus germans a una falla nova, diferent, que naixia amb la intenció d'oferir al món faller una identitat pròpia i innovadora i que trencava rotundament amb tot el que s'establia fins a aquells moments en la cultura fallera. Un projecte utòpic anomenat Falla Port. Dies més tard els meus pares, junt amb els meus germans, es van desplaçar fins al baix que el Moreno havia deixat als fallers per a reunir-se de forma provisional per tal d'apuntar-se. Fou en aquest moment, en aquest mateix instant, quan un acte aparentment sense importància marcaria la meua vida, el moment en què la Falla Port entrà a formar part de la meua història.

Per això, he d'agrair als meus pares que em feren faller del Port en el mateix moment que vaig nàixer, perquè per a mi la falla ha sigut més que una escola, és com una gran família, un lloc especial, únic, divertit, màgic, un lloc on he après a enaltir valors com l'amistat, la

cooperació, el sentiment i el voler dels valencians pels nostres costums i tradicions. Sens dubte, un aprenentatge d'un valor incalculable.

En aquests temps de crisi econòmica i de valors que estem vivint, molts són els que es qüestionen, sense reflexionar, el preu de les quotes, sobretot, de la comissió infantil. Segurament, molts dels que avui teniu aquest llibret a les vostres mans heu sigut o sou estudiants; a més, una infinitat de cursos i dilatada experiència laboral ompli el vostre currículum, però estic convençut que, si feu un balanç, si gireu el cap i mireu cap al passat, les coses importants, les coses que et fan persona... les heu après al mateix lloc que jo, al casal, sota el nostre escut.

Fer faller del Port un xiquet és molt més que apuntar-lo a una activitat extraescolar, és fer una inversió a la seua educació i intel·ligència emocional. A la nostra Falla, els

menuts, sense adonar-se'n, mentre juguen, aprenen a compartir i a treballar en equip. Ací es transmeten importants valors com la germanor i el respecte, s'aprén a valorar el que costen les coses, a saber apreciar el treball que els nostres majors, voluntàriament i de forma altruista, fan dia a dia, any rere any, amb constància, sacrifici i molt d'esforç.

A la nostra comissió la llengua valenciana és el nostre més alt i valuós estàndard, encara que cada vegada, i a tenor dels últims esdeveniments, està més perjudicada. Per a nosaltres, l'ús i promoció del valencià sempre ha sigut, és i serà una prioritat. Per això, ens sentim especialment orgullosos dels nostres reconeguts i premiats llibrets, que ja són un referent a la literatura fallera a més de vehicles conductors per portar a cada casa un trosset de la nostra cultura i reivindicar la importància que té poder expressar-se amb llengua pròpia, ja que és una senya d'identitat del nostre poble i de la nostra història a la qual hem d'estimar i mai hem de renunciar.

Tots aquests valors fan que aquesta comissió siga una original fàbrica d'autèntics fallers de llei, persones úniques, sillers de raça albuferenca.

Però, com pots saber si ets de raça albuferenca? És molt fàcil. Si ets capaç d'apreciar, només entrar al casal, un sentiment especial perquè saps que les seues parets estan impregnades de l'essència del treball ben fet d'aquells fallers, falleres i simpatitzants que taulell

a taulell el van construir; si et sents un heroi quan et poses la brusa negra, un símbol que representa el coratge dels nostres avantpassats que lluitaren per la llibertat; si l'emoció t'envaeix quan veus una fallera major complir els seus somnis el dia de la presentació; si et costa conciliar la son quan s'arrima la plantà; si passe el que passe a la plaça el dia dels premis, crides, cançons i animes com el que més; si notes que el teu cor batega al ritme de la nostra cançoneta... en definitiva, si sents per les falles l'amor elevat al seu màxim exponent, sense límits, difícil de descriure, un amor que és pur sentiment, tal vegada el sentiment més bonic i bell que un valencià puga sentir, no et preocupes, no tens cap malaltia, simplement ets un faller dels meus, dels nostres, de raça albuferenca.

I no penses que açò és una cosa passatgera, no. Ser del Port és un sentiment que t'acompanyarà tota la vida, encara que te'n vages, perquè un pot anar-se'n, però mai fer-se d'una altra falla.

DIAGNÒSTIC: MALALT DE FALLES

Pacient: Xavi Serra
Doctor: Ivan Serrador

València, dimecres 20 de febrer de 2013. D'ací poc, l'olor a pólvora, el so de la dolçaina i la calor de la nostra gent omplirà els nostres carrers, un ritual que es repeteix cada any des de temps immemorables. Una festa tradicional, però que, com tot el que ens envolta, evoluciona amb el pas del temps.

El meu esperit faller i la meua passió per les xarxes socials, em porta fins al casal de la Falla Blanqueries, una falla de la ciutat de València, situada al carrer de Blanqueries, al barri del Carme.

Una comissió diferent, recordada per algunes iniciatives originals pel que fa a les seues falles, com per exemple la que van plantar l'any 1994 en què va participar en la categoria especial amb un monument realitzat per l'artista faller Agustín Villanueva amb dissenys de l'humorista gràfic Ortifus, que portava

per lema «Camas». Va costar 12,5 milions de pessetes i va estar format per un centenar de llits d'hospital, cadascun amb un gag, formant un monument de quinze metres d'alçària. La falla va obtenir el quart premi de la secció especial i el primer d'enginy i gràcia.

El 2010, i ja en una secció molt més modesta, van realitzar un monument format bàsicament per mobles, en homenatge als orígens de la festa fallera, on es cremaven trastos vells que no servien. Posteriorment alguns d'ells van ser subhastats amb un preu d'eixida d'un euro.

Se celebrava l'esdeveniment «Falles & Tweets» un punt de trobada entre la festa de les Falles i l'emergent poder de les xarxes socials a la nostra festa.

Fotografia de Helio Yago

Un esdeveniment lúdic, fester i divulgador per al gust d'amants de les falles i dels tweets, perquè en l'àmbit d'aquest esdeveniment, obert a tots, es conega i es difonga com repercuteix l'ús de les noves tecnologies i de les xarxes socials i l'avanç de les Falles.

A l'acte, m'acompanyava la meua amiga Laia Perales, una autèntica experta en temes fallers i que, com jo, compleix al peu de la lletra la dita popular de «S'ha de viure, que ningú t'ho conte». Una vegada allí, vam coincidir amb altre faller de Silla i, mentre esperàvem que començara la ponència, vam estar intercanviant opinions sobre la importància de les xarxes socials al món faller i com aquestes havien envaït, a poc a poc, les falles de Silla, recordant velles iniciatives que s'havien portat al capdavant al nostre poble com fòrums o perfils de Facebook, amb la intenció que foren un punt de trobada de tots els fallers, però que, per diferents circumstàncies, no havien arribat a resultar exitoses.

De sobte, i mentre nosaltres continuàvem amb la tertúlia, el silenci es va apoderar de tota la sala. Acabava d'arribar un dels ponents. Es tractava d'algú que no havia vist mai i, davant la meua cara d'estranyesa, Laia em va dir que aquell xic que vestia un jersei blau i uns pantalons vaquers era Xavi Serra, més conegut com *Malalt de Falles*.

No m'ho podia creure, per fi posava cara a la persona que gestiona la Fanpage de Facebook que seguisc des dels meus inicis a la xarxa social de Mark Zuckerberg...

Per a sorpresa nostra, Xavi, en veure l'acreditació com a fallers de la Falla Port, es va arrimar cap a nosaltres i, després de presentar-se, ens va felicitar per l'activitat que tenia la nostra comissió, així com la recent estrenada App per a mòbils.

He de confessar-vos que per a mi fou un orgull que una persona com Xavi reconeguera el dur treball que fem els *community managers* de les falles, de forma totalment altruista. I dic que és un orgull que ho faça ell perquè és el millor expert en la matèria. 6457 seguidors a Twitter i 8750 a Facebook avalen la gran tasca que realitza per la nostra cultura i tradicions.

Des del 2006, Xavi Serra informa sobre tot el que envolta el món de les falles, com ell mateixa diu **«des d'una òptica diferent al tòpic. Una anàlisi sobre els fets que envolten la festa fallera des d'una nova perspectiva per aportar noves idees i nous camins de reflexió cap a una festa millor. Per descomptat, en valencià»**.

Una vegada acabada la ponència que va fer junt amb Juan Dolz (gerent de l'orxateria Dolz) i Jorge Guarro Monllor (vicepresident primer de la JCF) en què cada ponent va resumir la seua experiència a través de la importància de les xarxes socials, em vaig dirigir a Xavi per tal de donar-li l'enhorabona i vaig aprofitar l'ocasió per tal de demanar-li una entrevista en què ens poguera explicar, de forma un poc més detallada, què s'amaiga darrere d'un Malalt de Falles.

València, desembre de 2013. La consulta està preparada. L'hem muntada en una cafeteria cèntrica ubicada dins d'un centre comercial de València. Per a diagnosticar el pacient, m'acompanyen dos dels millors metges que es puguen trobar al món faller, Mireia Micó, la secretària de la comissió, una senyoreta a la qual no se li escapa cap detall i que prendrà nota de tots aquells símptomes i dades importants que ens vaja contant el pacient, i Lorenzo Pérez, el nostre president, el Dr. House de les falles, un home que sols en veure el remat d'un monument, la pintura o l'acabat sabria dir-te quin artesà faller l'ha creat.

A continuació, els presentem l'anàlisi resultant després d'una llarga xarrada sobre falles amb Xavi, en què podran descobrir com és l'ADN d'un autèntic *Malalt de Falles*.

El primer que fem és preguntar-li com podia ser que un enginyer informàtic, sense tradició familiar d'arrel fallera, acabe contagiant-se d'aquesta malaltia. Ens conta que des de menut li han apassionat les falles i recorda les passejades amb els seus pares visitant els principals monuments de la ciutat de València, cosa que li agradava tant fer. Després, tornava a fer el mateix recorregut ell sol.

No és faller perquè, quan era menut, sempre pensava que si es feia faller hauria de ballar als concursos de playback. Respecte al naixement del seu blog, recorda que el va crear en una aula de la UPV. Pensava que faltava un lloc d'opinió i fer crítica constructiva del món faller en valencià. El seu primer post fou sobre un acte vandàlic que va sofrir la Falla de la Plaça de l'Ajuntament l'any 2006.

Pel que fa al nom de *Malalt de Falles* i la seua imatge, ens diu que volia un nom que representara, no sols els fallers, sinó també tota aquesta gent que simpatitza amb la nostra festa, els amants dels monuments i de la festa, els que els apassiona visitar els tallers dels artesans, fallers en el sentit més ampli de la paraula... Com a anècdota, ens conta que amb el primer inconvenient amb què es va trobar fou que aquest nom ja estava registrat pels creadors de Cendra, encara que quan els va demanar permís per poder utilitzar-lo, de seguida li van respondre que sí. Afirma que es van portar molt bé amb ell. La imatge no podia ser altra, una escena de la Falla Blanquerias de l'any 1994, del dibuixant Ortifus, del qual es declara admirador.

A poc a poc, i mentre xarrem sobre els inicis d'aquesta aventura, conscients de la gran feina i dedicació que

porta mantenir una xarxa social amb tanta activitat com la de Malalt de Falles, li preguntem com afronta aquesta situació. **«Psicològicament és molt esgotador gestionar tanta informació, a més de moltes hores de treball, per no parlar del cost econòmic que, sense voler, comporta portar a terme aquesta activitat. A casa ningú no entén aquesta afició».**

Encara que en poc més de sis anys *Malalt de Falles* ha col·laborat en llibrets, col·loquis, premsa escrita, ràdio, TV... i s'ha convertit en un referent d'informació per al món faller, Xavi ens confessa que aquesta no era la seua intenció. En un principi, sols volia conèixer gent amb els mateixos gustos i inquietuds que ell.

Però, si hi ha una cosa que caracteritza Xavi, és el seu esperit crític. Al llarg d'aquests anys, l'hem vist reivindicant algunes causes com els problemes que tenen els mitjans digitals per a aconseguir acreditar-se en els actes que organitza la JCF i en referència a això ens conta: **«La JCF no acredita mitjans digitals que no tinguen una empresa darrere. Per a ells les xarxes socials no són un mitjà de comunicació. Tenen una actitud un poc hipòcrita perquè, en canvi, sí que organitzen cursos de community management per a les comissions i, conscients de la importància d'aquestes eines, desaconsellen a les seues falleres majors utilitzar-les per tal d'evitar que un error de comunicació pugaf ferir la seua imatge pública»**

Passen els minuts i, com a bon polemista que sóc, em vénen a la ment diverses campanyes a les quals ha donat suport, en contra de l'augment del IVA, a favor de l'elecció democràtica del president de la Junta Central o l'autogestió de les falles sense intervenció de les entitats públiques. I decidisc votar-me per complet el guió de l'entrevista i preguntar a Xavi si alguna vegada havia tingut algun problema per voler informar, si havia sentit que volien tallar la veu d'aquest Malalt. **«M'agrada que em faces aquesta pregunta. Tinc problemes habitualment perquè els valencians no sabem encaixar bé les crítiques. Quina és la meua resposta? Continuar informant i opinant per als seguidors de Malalt de Falles. Com a anècdota et contaré que he rebut alguna falta de respecte per part d'un conegut col·laborador de ràdio, una cridada del delegat de mitjans de comunicació de la JCF i que no em van**

deixar entrar a cobrir la plantà de la Falla de la Plaça de l'Ajuntament per no ser un mitjà acreditat. Jo accepte les critiques, però no els insults ni les amenaces.»

Actualment, *Malalt de Falles* difon informació de les nostres festes a quasi 20.000 seguidors entre els diferents perfils a les xarxes socials, sens dubte, el somni de qualsevol *community manager* que vol créixer cada dia i aconseguir seguidors que interactuen amb ell, per això no puc deixar l'ocasió de preguntar-li com s'aconsegueix arribar a obtenir aquestes dades. Segons ell el secret és **«la constància, interactuar molt amb els seguidors, respondre a tots els comentaris, que l'usuari tinga la sensació sempre que darrere de la màquina hi ha una persona que sent les mateixes inquietuds que ell»**.

Pel que fa a l'actual panorama faller, Xavi confessa que per a ell un dels millors artesans és Òscar Villada, i que l'esperança per a les falles grans és que els artesans que sols planten en infantil donen el pas i planten monuments majors. També reconeix la seua admiració pels germans Garcia-Ribas, encara que reconeix que en no estar ja en Secció Especial, pareix que el seu nom s'haja difuminat. Ens conta que si ell haguera de jutjar una falla (cosa que li han proposat, però no ha acceptat) premiaria el contingut abans que un bon acabat estètic. Preguntat per l'immobilisme en què pareix que hagen caigut els nostres monuments en els últims anys, li preguntem què pensa sobre els diferents mo-

viments alternatius a les falles tradicionals com «les falles populars i combatives» i les «Falles I+E». **«Les falles no són apolítiques, les falles tenen posicionaments polítics. La política són falles. Quan les falles editen el seu llibret, estan fent política cultural. No s'han d'instrumentalitzar les falles, per això cal traure-les de la política, com fan a Alacant o Gandia, on es proveeixen elles mateixes»**.

Per últim demanem a Xavi que ens faça una xicotea reflexió sobre el tancament de Canal Nou, com ha afectat al col·lectiu faller. **«Les Falles i les festes en general, més enllà d'un àmbit purament econòmic patiran molt per aconseguir una bona difusió social a tot el nostre territori. El tancament de RTVV és un dels episodis més tristos per a la nostra cultura, les nostres tradicions i, per descomptat, per al món faller»**.

EL CARRO TRADICIONAL: EL CARRO D'ESCALA

Per Jesús Escorihuela i Castells

El carro ha estat l'element fonamental durant molts segles en les economies agrícoles i la seua utilització va esdevenir un avantatge molt important com a sistema de transport. La documentació més antiga de què disposem remunta aquest invent al 3000 aC i el situa inicialment a les terres mesopotàmiques i després a Egipte. A la Mediterrània, el primer carro que apareix ho fa a Grècia, però a casa nostra és al poble ibèric a qui s'ha d'atribuir aquesta invenció, ja que van ser els seus carros els primers coneguts al País Valencià i a Catalunya, i va ser precisament durant la romanització que es va generalitzar el seu ús com a sistema de transport en construir les primeres vies romanes i millorar-se les comunicacions entre les províncies.

Tot i que avui l'ús d'aquest mitjà de transport està en desús, encara podem veure algun carro tirat per una haca pels carrers del nostre poble. El carro és un vehicle de tracció animal per a transportar càrrega que estava format per un **marc** o **caixa**, amb **baranes** o sense, dos **braços** tiradors o **barres**, un **eix** fixat a la part inferior als extrems del qual giraven dues **rodes**. Aquesta seria la descripció comuna de qualsevol carro, no obstant això, el que sempre hem conegut a Silla és l'anomenat carro d'**escala** format per dos **braços** i dues **baranes**, una a cada costat i aquestes estaven formades per **garroteres** i **garrotets**. Les baranes anaven cobertes per la part de dins d'una post de fusta anomenada **costat**. La **travessanya** era una barra que anava a la part de darrere i possibilitava que no s'obriera la caixa a causa dels moviments de la càrrega. L'**empostat** era un altre element de l'artefacte i estava format per diverses peces de fusta que cobrien el sòl de la caixa; aquestes peces eren mòbils i es podien llevar o posar segons l'ús de la càrrega que es poguera fer. Els **cabeçals** eren uns cabirons que unien les dues barres i que anaven reforçats per les garroteres i quedaven agarrats a la fusta per reglons perquè calia que tingueren prou resistència perquè formaven part de l'estructura de la caixa del carro. A més a més, teníem la **telera** i la **contratelera** que eren unes posts travesseres.

Pel que fa a la seua distribució, els braços començaven a l'altura de la contratelera de darrere i s'allargaven per la part davantera del carro amb una llargària de dos

metres i un grossor que anava en disminució des de la part posterior al davant. Aquests braços portaven quatre puntals anomenats **mossos** i eren una mena de puntals o descansos de fusta agarrats amb corretges als mateixos braços quan no s'utilitzaven i anaven un per cada braç a la part de davant i a la part de darrer de la caixa.

Les rodes eren l'element essencial en la construcció del carro i estaven formades per dues circumferències unides per setze **raigs** de fusta amb una llargària de 66 cm i una grossària que anava de 5 cm junt amb els **camons** i de 6 a 7 cm junt amb el **cubo**. L'**aro** de ferro que envoltava la roda, d'uns 2 cm de grossària, era l'element clau d'aquesta peça. No obstant això, les rodes tradicionals van ser substituïdes per rodes amb pneumàtics en ser prohibida la seua circulació pels carrers del poble i les caixes començaren a fer-se de ferro, amb la qual cosa el temps emprat en la seua cons-

trucció va disminuir. L'ús de la **fragua** va desaparèixer pràcticament i és així que, a partir dels anys seixanta l'ús del carro, i en conseqüència la seua construcció, experimenta un retrocés a causa de la poca demanda i la introducció en el mercat de les primeres muletes mecàniques que alhora rellevarien el carro i l'haca i, indirectament, acabarien a poc a poc amb la utilització de totes les eines de llaurar els camps.

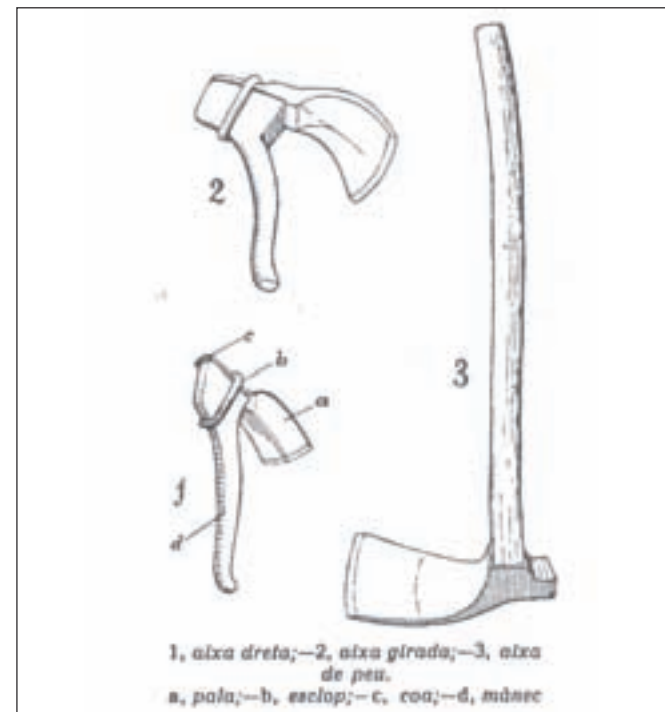
El mestre d'aixa

El mestre d'aixa era el nom que rebia el menestral o artesà, una mena de fuster de carros que realitzava un treball molt acurat i meticulós. A l'Horta hi havia vuit tallers artesanals de carros, entre aquests, podíem localitzar un a Benetússer, a Massanassa, el de Marchuet a Catarroja-Albal, el de Machancoses a Picassent, el del Roig de la Creu a la Creu Coberta i el de Pasqualet el mestre d'aixa a Silla. A la ciutat de València es localitzaven dos tallers, un al camí del Grau i l'altre a la carretera de Barcelona.

Les eines

Òbviament, la matèria amb què es construïa el carro era fonamentalment la fusta: de carrasca es feien els raigs, els camons i les estaquetes; de **garrofera** el *cubo*; els mossos es feien de **lledoner** i la resta es feia normalment de fusta d'**om** negre.

L'**aixa** era la ferramenta fonamental del mestre i s'utilitzava per **desgruixar** o tallar la fusta. Estava composta d'una fulla acerada i tallant de ferro unida amb un mànec de fusta de carrasca de manera que posant el mànec vertical, el tall quedava horitzontal. Els mestres d'aixa n'utilitzaven de dues classes: l'**aixa curta** i l'**aixa dos mans**. La primera podia ser **dreta** o **plana** o de **fulla** i **girada**. L'aixa curta servia per tallar fusta en línia recta i l'aixa girada, amb la seua **fulla corba**, per a tallar o desgruixar la fusta, tot i donant-li forma còncaua. L'aixa dos mans tenia el martellet oposat al tall i el mànec de devers un metre de llargària –molt més llarg que les aixes ordinàries–; s'empraven les dues mans i amb el peu es xafava la peça de fusta.

Falles 2014

Falla
Port

Silla

I SI CREMEM L'AJUNTAMENT?

Per Ivan Serrador i Ferrer

Madrid, abril de 1986, restaurant La Corralada. Manolo Martín, artista faller de la postmodernitat; Sento Llobell, rei indiscutible del còmic valencià-novaioarquès, i l'escriptor Manuel Vicent es reuneixen per tal de donar forma al projecte que els havien encomanat, fer la Falla de l'Ajuntament del 1987. A les seues mans, un gran repte ja que l'any anterior la falla de l'Ajuntament va començar a trencar el motlle. Per això, aquest any volien fer una altra vegada un exercici de valor per donar el salt cap a una forma nova d'entendre la falla. Una falla que, encara que no va nàixer amb aquest propòsit, es va convertir en una de les falles més polèmiques que es recorden.

El monument, que va ser encarregat per l'alcalde socialista Ricardo Pérez Casado trencava amb el concepte típic de falla, ja que entre altres innovacions no tenia l'estructura piramidal típica i, a més, realitzava funcions d'es-

cenari per a actuacions. Per desgràcia, les novetats introduïdes en la falla de la Plaça del País Valencià (com es deia en aquella època la plaça de l'Ajuntament) van portar nombrosos problemes a l'alcalde i a l'artista faller, des del disseny de l'esbós fins a la cremà.

El projecte va ser idea de l'escriptor valencià Manuel Vicent, que va servir perquè Sento Llobell dibuixara l'esbós que després realitzaria l'artista faller Manolo Martín amb l'ajuda del gran fuster Manolo Garcia. La falla consistia en una reproducció de la façana principal de l'Ajuntament de València amb l'alcalde, la fallera major de València i altres personalitats a la balconada. La part dreta simulava un incendi amb jocs de llums i fums, sense acabar. Per causa de l'incendi, la torre del rellotge de l'Ajuntament apareixia inclinada i recolzada a terra. La part de darrere del monument deixava a la vista tota l'estructura i servia d'escenari per a grups d'animació. En la part inferior, uns ninots simulaven ser vianants i es barrejaven amb les persones, ja que la falla no estava protegida per tanques com és habitual. Una altra singularitat que tenia era que no tenia bases, és a dir, descansava directament sobre el sòl. Era, en efecte, una falla molt innovadora. Tal vegada massa innovadora per a aquells temps.

Naixia sota la premissa que no calia inventar cap falla, ja que a la plaça del País Valencià la falla ja estava plantada. La Falla de l'Ajuntament era el mateix edifici de l'Ajuntament que havia estat en peu sense ser cremat simbòlicament durant dècades.

Pretenia incorporar a la falla un element dinàmic, viu, improvisat i que tinguera l'espontaneïtat d'una festa que naix i s'alimenta de si mateixa. Convertir la falla en un espectacle ple de personatges, fer d'aquesta un teatre permanent.

Com el mateix Manuel Vicent va escriure per al llibret de la falla de la plaça del País Valencià del 1987 volia lliurar la falla al poble valencià perquè fera o inventera amb aquesta el que li vinguera en gana. Aquest era, sens dubte, una gran destinació de la creació, una autèntica forma de fer festa trencant-la i renovant-la.

Una falla viva, escenari, espectacle i teatre on la gent poguera participar creant i renovant cada dia la festa mitjançant la pròpia imaginació dia i nit durant tots els dies de la setmana fallera. On es reproduïra amb

la màxima exactitud la façana de l'Ajuntament perquè servira de suport a la trama, fabricar aquesta façana tal com està en l'instant de la cremà, amb la balconada plena d'autoritats, falleres, convidats. En això consistia el nus de la qüestió. Que els ninots foren al mateix temps falsos i reals, que el muntatge donara una sensació d'incerta mescla d'autenticitat i fantasia.

Però aquesta falla va portar problemes al consistori i a l'artesà pràcticament des que es va començar a plantar. El primer problema que es va trobar Manolo Martín per posar en peus el monument va ser que en el lloc on habitualment es planten les falles municipals -entre la font i l'esplanada central de la plaça- havien muntat un escenari musical, per la qual cosa van haver de col·locar-la més cap a l'oest, concretament enfront del carrer de la Sang. Per causa de l'escenari també, la torre de l'Ajuntament que havia de caure per la part de darrere es va haver de situar a la dreta de la falla.

Altre dels inconvenients als quals es va haver de fer front fou que, a causa de la grandària del cos central del monument (25 metres d'alt per 28 d'ample) i la complexitat de l'estructura, el muntatge fou molt lent i, malgrat haver-se començat abans del normal, la finalització de la plantà del monument es va retardar fins a dotze hores i mitja respecte a l'hora prevista. Va quedar completament acabada a les nou del matí del dia 16 de març. Manolo Martín va estar dos dies sense dormir al peu del canó fins que la seua obra va estar muntada del tot, treball en el qual van col·laborar uns 60 operaris i dues enormes grues.

Abans que estiguera acabada, ja va començar a tenir crítiques des de l'oposició de l'Ajuntament de València. Per a Martín Quirós Palau, en aquell moment cap de llista d'Alianza Popular (actualment Partit Popular) aquesta falla sols era l'últim balafament de l'alcalde. A més, considerava que l'obra es tractava d'un escenari clarament preelectoral. No sols va ser crític amb l'obra en si, també que ho va ser amb la ubicació, ja que al seu parèixer, per culpa de l'escenari, se situava massa prop de l'Ajuntament i l'edifici de Barrachina (edifici de Martín Barrachina Benages on en el baix es trobava el bar-restaurant Barrachina, avui tristament desaparegut. Feien uns entrepans de blanc i negre insuperables!).

Però no només van haver-hi crítiques des del mateix ajuntament. Algunes persones que veien el monument, a causa de la seua original estructura, pensaven que «no era una falla». D'altra banda, molts pensaven que

estava sense acabar en deixar al descobert totes les fustes de l'estructura. Aquesta fou l'única de les crítiques que va aclarir l'alcalde i va declarar que això es devia al fet que reflecteix que l'Ajuntament de debò no s'acaba mai. La situació de la falla també va provocar crítiques perquè feia que la part frontal només es poguera veure des d'una part de la plaça, la qual cosa també dificultava la col·locació de les càmeres per retransmetre la seua cremà per televisió. Per fortuna, no tot van ser crítiques, ja que la falla va ser lloada per ser una estupenda obra d'enginyeria.

Però, a més, per si fóra poc, i per a més desgràcia, diversos ninots de la falla municipal, entre ells les figures de l'alcalde i la fallera major es van cremar abans d'hora per culpa d'una traca que va disparar un dels grups d'animació que actuaven a la plaça del País Valencià.

Tots aquests esdeveniments van fer que, per a la cremà, la corporació municipal prenguera precaucions excepcionals, atesa la grandària de la falla i la seua situació propera a l'Ajuntament i a l'edifici de Barrachina, a l'altre costat del carrer de la Sang. Fins i tot Renfe va haver de cedir grans lones ignífugues per cobrir les dues cantonades d'aquests edificis propers a la falla i alguns llocs de flors del centre de plaça. A més, es va procurar que la falla començara a cremar per a dalt per evitar una excessiva calor durant la cremà, ja que es va calcular que, si cremava per a baix, les flames podrien aconseguir els 45 metres d'altura per la quantitat de fusta que formava el cos central, la qual cosa hague-

ra fet impossible resistir la temperatura des de la balconada de l'Ajuntament real. Les lones, que sumaven uns 1.200 metres quadrats de superfície, es xopaven contínuament d'aigua. A més, es van haver de posar dos cables amarrats a un pal i a la part superior del monument per evitar que aquest es desplomara sobre els edificis propers.

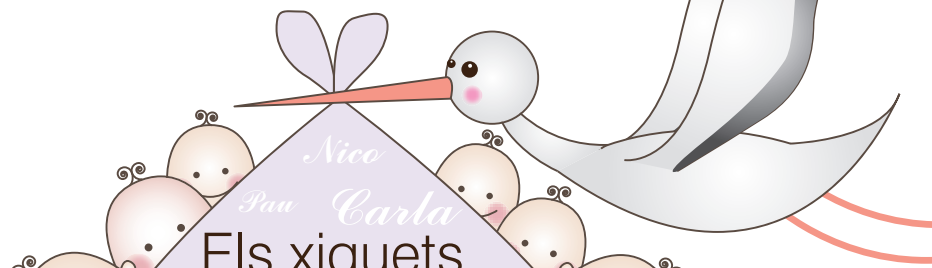
A més, tota la plaça es va reservar per a zona de seguretat, fet que va deixar el públic bastant lluny del monument i va fer pràcticament impossible veure la cremà des de davant. Els 30 bombers que controlaven l'acte es van portar per a la cremà grans bombes d'aigua i un braç articulat amb cistella, per les dimensions que podien aconseguir les flames. Grans precaucions que van evitar que passara alguna desgràcia durant la cremà, però que van deslluir totalment el final d'un monument marcat per la desgràcia des del moment de la seua plantà.

COMISSIÓ
INFANTIL

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT INFANTIL

Benvolguda comissió:

Quan una persona té l'oportunitat de dirigir-se a un gran grup de fallers i falleres, què són al mateix temps amics i amigues; quan et cedeixen un espai de privilegi en un llibret de bandera com és el nostre; quan saps que centenars de persones esperen les teues paraules com a president infantil de la comissió de la Falla Port de Silla..., la responsabilitat es fa cada cop més gran, els nervis brollen i el nus a la gola se sent un poc més fort que de costum.

Però sabeu què? Que ningú al món desitjava més que jo sentir aquests nervis, afrontar la responsabilitat i posar-se al capdavant de la festa. I, finalment, s'ha complert la vella dita de «Voler és poder». Jo ho he volgut amb totes les meues forces i ací estic, saludant-vos amb un somriure d'orella a orella.

Tots haureu escoltat que no hi ha dues persones iguals, que els moments no es repeteixen, i això és així. Aquest any és únic i m'esforçaré al màxim perquè siga recordat com un any genuí, autèntic, com jo sóc.

Bé, hi haurà coses que seran més o menys com sempre. No dubteu que, com a xiquet inquiet que sóc, alguna que altra vegada m'haureu de parar els peus. Però tots sabeu que això no són ni més ni menys que les ganes de menjar-me el món a mossos, d'assaborir-lo amb avidesa i que ningú m'haja de contar res. Jo seré a primera fila sempre.

Hi haurà coses que no seran mai més vistes. Estic molt il·lusionat de compartir aquest any amb Celia, la fallera major infantil, amb qui gaudiré moments d'alegria i emocions. Jo no sóc xiquet de plorar, però sí d'emocionar-me, així que Celia, prepara't perquè açò agafa velocitat i ja no para.

Noemí i Loren, fallera major i president del nostre any, seran darrere nostre per a aconsellar-nos i perquè no ens perdem res del que ocorre, alçant-nos amunt entre la gentada i fent-nos sentir més alts que ningú.

I darrere, filades interminables de fallers i falleres movent-se ordenadament i vigorosament, com si de formigues es tractés; però no unes formigues silencioses i treballadores, unes formigues alegres i festeres, cridaneres, inigualables. Vinga, sentiu amb mi el tremolar dels carrers i el caliu de les flames; compartiu l'alegria de ser membre de la millor comissió del món, sense descans, sense treva.

Jo estaré preparat i, per si de cas, compte amb la meua família que s'encarrega de tot, de vestir-me, de pentinar-me, d'estimar-me i de tindre a punt tots els detalls perquè la comissió se senta orgullosa de tindre un president infantil a l'altura del que es mereixen.

Gràcies a tots i a totes per la vostra col·laboració i per ser com sou.

Visca la Falla Port de Silla!

Pau Navarro i Navarro

A LA FALLERA MAJOR INFANTIL, CELIA GÓMEZ I GARCÍA

La fallera major infantil del Port xiqueta amb molta personalitat, arremet en la claredat, la millor!! complint el seu desig d'identitat.

Farà realitat tot el que es proposa; esquiar, pintar, nadar, ballar i estudiar, fent esforç en mesura silenciosa té saviesa en fermesa, molt peculiar.

Volca el seu carisma en els animals, plenament d'una tendresa infinita, suau, afectuosa amb somriure especial dels pares i iaies preciosa i bonica.

L'any 2014 mai oblidarà per a tu Celia serà inoblidable, amb amigues compartiràs el regnat gaudint les esperades despertades.

La indumentària serà tradicional lluint pel carrer els vestits de fallera, cada acte del teu regnat recordaràs junt amb la Falla del Port, amb gran solera.

Impregnada de fulgor després la llum, vestida de fallera en cada ocasió, les traques, cercaviles cap amunt cremant la falleta junt amb la Comissió.

Mentre duré aquesta festa fallera sempre tindràs l'assistència absoluta, expressant la dolcesa molt intensa d'una xiqueta especial i molt volguda.

Et desitge que sempre sigues la millor i saber seguir la llum del bon camí, exercint representació en la Falla del Port!!
I sent feliç: EN FAMÍLIA I AMICS!!

Vicenta Benedito i Pons

Falles 2014

Falla
Port

Silla

DOS XIQUETS FENOMENALS

Per Ivan Serrador i Ferrer

Celia Gómez i Pau Navarro. Ells seran els encarregats que aquest any passem unes falles immillorables. Tenen tot allò que en un xiquet es pot demanar. Són innocents, espontanis, xerradors, simpàtics i, sobretot, molt divertits. Per això us puc assegurar que aquesta parelleta captivarà tota la comissió infantil.

Encara que són xiquets, els dos saben perfectament en què consisteix la festa de les falles. Celia és fallera des que era menuda (als pocs dies de naixement, ja es va vestir de valenciana) i afronta amb molta il·lusió la responsabilitat de ser fallera major; igual que Pau, un xiquet que sempre sent autèntica passió per la nostra comissió, tanta que aquest és el segon any que decideix representar-nos. Dos xiquets que no dubtaren ni un moment a acceptar el càrrec de fallera major infantil i president infantil quan els ho vam oferir.

Els dos són extravertits, molt sincers, es compenetren a la perfecció i s'han convertit en grans amics. Celia és tranquil·la, dolça, molt responsable i una xerradora. Pau, en canvi, és molt més actiu, extravertit i xarrador. En definitiva, una parelleta fenomenal amb qui vam poder gaudir d'una estona meravellosa el dia que vam quedar amb ells per a fer-los l'entrevista.

Fou el passat divendres 20 de desembre quan quedí amb ells. M'acompanyava la meua amiga i secretària per un dia, Yoana, a la qual aprofite l'ocasió per donar-li les gràcies per la seua paciència i perquè sempre està disposada a col·laborar en tot el que li demane. Eren cap a les quatre de la vesprada i, mentre preniem un refresc en una coneguda cafeteria propera al parc de

l'Estació els vam entrevistar per tal que, entre fotos rielles i jocs, els xiquets ens anaren contant coses de la seua vida, gustos, aficions, records...

La primera que va arribar fou Celia. Estava un poc nerviosa i no parava de fer-me preguntes. **«Seran molt difícils les preguntes, Ivan?»**. **«És com un examen per a ser fallera major?»**. **«Tenim temps o podem pensar les respostes?»**. Entenc a la perfecció la curiositat dels xiquets ja que no saben ni on anem ni quines preguntes els farem, però ho fem així per a conèixer-los tal com són i que contesten de forma espontània. Per això, i per trencar un poc el gel, li

vaig dir que em contara l'anècdota, que un pardalet m'havia contat, sobre què va passar una de les primeres vegades que es va vestir de fallera. **«Com saps tu això? Era molt menuda i ma mare m'havia portat a la perruqueria amb tota la il·lusió del món. Després d'estar preparada per a eixir a l'ofrena, com que em molestaven els topes, quan la meua mare no se'n va adonar, m'ho vaig arrancar tot.»**

Minuts després arribà Pau acompanyat del seu pare i les seues germanes. El primer que va fer és, com a bon president i amb una dilatada experiència, saludar Celia

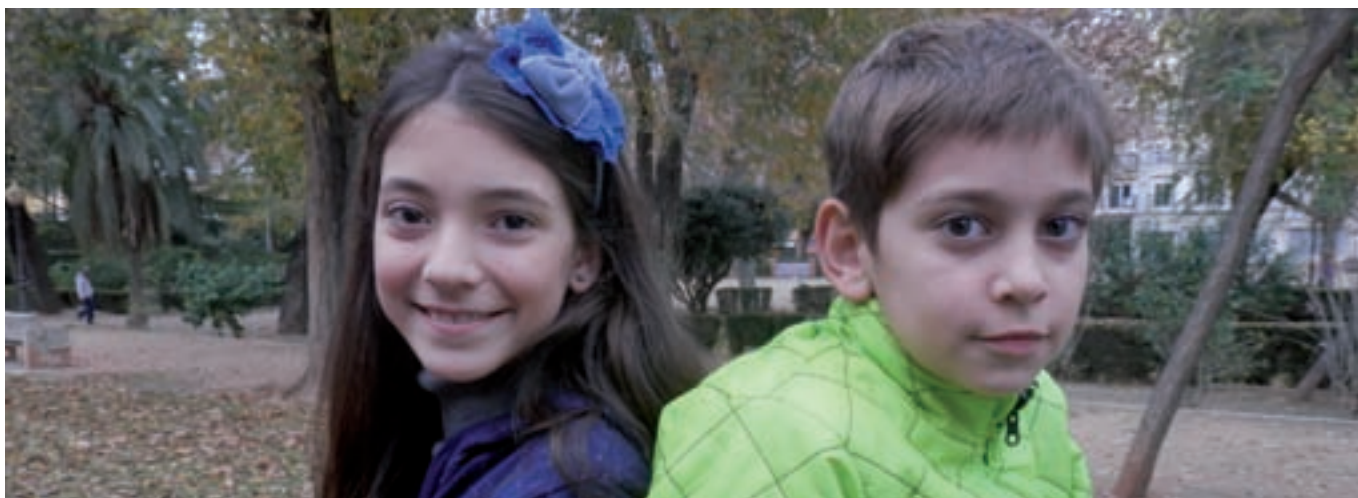
i la seua mare. Una vegada tots asseguts, quan ja no hi havia majors i mentre preniem un refresc, començarem a parlar.

Celia Gómez i García és la fallera major infantil d'enguany. Estudia quart de primària al col·legi Verge dels Desemparats de Silla i té 9 anys. Practica ball esportiu i us puc assegurar, perquè he tingut el privilegi de veure-la, que ho fa de meravella, un do especial, un art adquirit que, sens dubte, li ve de família.

És una xiqueta amb el somriure sempre present i, encara que al principi pot parèixer tímida, de seguida agafa confiança amb tothom. Quan li pregunte sobre els estudis, em fa ràpidament una observació: **«No hi ha cap assignatura que no m'agrade, la meua preferida és plàstica i educació física perquè no tenim deures».** Açò sorprén moltíssim Pau, que diu: **«Que injust! A cinqué també ens ma-**

nen deures d'aquestes assignatures. A més, tenim classes de Ciutadania!»

Sobre altres aspectes de la seua vida ens conta, un poquet nerviosa: **«Sóc una xiqueta a qui agrada molt jugar amb els amics i les amigues, que vinguen a jugar a casa on ens imaginem que som dissenyadores, dibuixem o intentem fer els exercicis que fan els majors a classe de gimnàstica».** Quan li pregunte si té algun cantant o grup favorit, em diu: **«M'agrada molt Violeta, les seues cançons, la seua veu i també David Bisbal».** En aquest moment Yoana es queda pensativa perquè no coneix Violeta (jo no, he de reconèixer, que pel meu treball de monitor, conec quasi a la perfecció tots els ídols dels més menuts). En veure la reacció de Yoana, Pau decideix ajudar-nos a conèixer un poc millor qui és Violeta **«Violeta és una actriu i cantant d'una sèrie de Disney Channel».**

Una vegada desvetlat el secret, a poc a poc, va contant-me més coses i, fins i tot, em parla de dues de les persones que més estima, els seus germans menuts: **«Són menuts i, encara que es porten molt bé, jo, com sóc més major i responsable, ajude els meus pares a cuidar d'ells»**. També ens parla amb molta estima dels seus cosins Estel i Amad, dels quals ens diu: **«Els vull molt, sempre estem junts jugant, rient divertint-nos... Per a nosaltres, qualsevol ocasió és bona per a passar-ho bé»**.

Pau no pot evitar-ho i interromp Celia per parlar-nos de les seues germanes: **«Jo també vull molt les meues germanes, encara que he de reconèixer que de vegades em fan patir»**.

Quan pregunte a Celia sobre el que més li ha agradat de la festa del que ha viscut fins ara, no pot evitar contar-me amb sinceritat el que pensa: **«A mi, el que més m'ha agradat fou la presentació. Aquest moment fou molt especial. Em va emocionar molt veure la meua amiga Carla fent-me l'exaltació, així com escoltar Mireia cantar en directe»**. Quan li pregunte pel seu vestit de fallera, em comenta: **«En tinc tres diferents i, encara que m'agraden molt tots, el meu preferit és el blau»**. Mentrestant, Pau aprofita per a confessar-se i dir: **«El millor de les falles per a mi són els premis, les despertades i el passacarrer boig. Són actes molt divertits i on més xiquets i xiquetes hi ha»**.

Quan els pregunte quin és l'acte que menys els agrada, ho tenen molt clar i, alhora, em diuen: **«La missa de Sant Josep»**. I Pau argumenta: **«Ho dic per experiència. És l'últim dia, has d'alçar-te matí i estàs molt cansat»**.

Sense adonar-se'n la vesprada va passant i Celia ens va contant detalls sobre l'any que està vivint: **«A la proclamació ho vaig passar molt bé. Ara tinc moltes ganes que arribe la setmana fallera i de veure plantat el monument infantil»**.

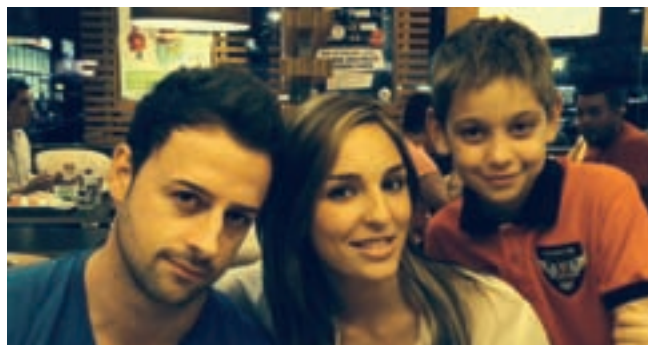
Arribat aquest moment, els pregunte als dos, quina opinió tenen sobre la seua fallera major, Noemí: **«És molt bona persona i és molt simpàtica i divertida. Cada dia que la conec m'agrada un poc**

més» -diu Celia. **«És molt dolça amb nosaltres, a més, juntament amb Loren formem un gran equip. Estic segur que ho passarem fenomenal»** -diu Pau.

Aprofite l'ocasió i els pregunte quina opinió tenen d'ells. Pau ens diu somrient: **«M'agrada que Celia siga fallera major amb mi. Ja ens coneixíem, ja que hem anat junts a classes de tennis i anem al mateix col·legi»**.

Celia, amb sinceritat, ens conta: **«Jo també estic contenta que Pau siga el meu president infantil. De segur que ho farà molt bé, ja que té experiència. De fet, no para de donar-me consells sobre què he de fer en cada moment»**.

Pau Navarro i Navarro és un xiquet en aparença nerviós, bromista, molt intel·ligent i amb tantes ganes de ser president que enguany és el seu segon any. Mentre Celia ens contava coses, ell no ha parat en cap moment de participar en l'entrevista, encara que he de confessar-vos que aquesta és una de les vegades que menys xerrador l'havia vist.

Pau també estudia al col·legi Verge dels Desemparats i està en cinqué de primària. Al contrari que Celia, avui no té moltes ganes de parlar, encara que, a poc a poc i entre rialles, aconseguim traure-li alguna que altra confessió. De l'escola ens diu que el que més li agrada són les matemàtiques.

Sobre altres aspectes de la seua vida ens conta tot emocionat: **«Quan tinc temps lliure, el que més m'agrada és jugar a futbol amb una piloteta amb els meus gossets Pipo i Lucky, i traure'ls a passejar»**. Tot seguit li pregunte pel seu equip de futbol i jugador preferit: **«M'agrada el futbol i, per descomptat, el meu equip preferit és el Barça i el millor jugador Messi»**.

Deixe que juguen, que ens parlen de tot un poc, que es facen fotos. Estem a gust, gaudint del dia tan bo que ens ha eixit, encara que un poc gelat. La veritat és que no parlem de falles. Tenen molt clar que estan disposats a deixar en el nivell més alt aquesta comis-

sió. De sobte, un dubte em ve a la ment, què voleu ser de major? Cap dels dos ho té clar, però Pau diu: **«Jo de menut volia ser tenista, però ara no ho tinc gens clar. Som encara molt menuts per a decidir-ho»**. Celia està completament d'acord: **«Jo de menuda, com que m'agraden moltíssim els animallets, volia ser grangera. Ara he descobert que m'agrada molt la música i no m'importaria ser cantant o ballarina, però ara tampoc ho tinc clar»**.

Va passant la vesprada, portem 45 minuts d'entrevista i, pensant en el que ens ha contat Celia sobre la seua vocació de grangera, se m'ocorre preguntar si tenen algunes mascotes a casa. Els dos responen ràpidament que sí i Celia ens comenta: **«Només tinc un pardalet. La meua mare m'ha promés que més endavant comprarem un gosset»**.

Pau també té altres animallets a banda dels gossos i de seguida ens ho fa saber, **«A mi també m'agraden molt els animals i, a banda dels gossos, també he tingut una tortuga que ja no es troba entre nosaltres perquè va sofrir un accident en què un dels gossos estava implicat»**.

Tornem a parlar de falles i Pau ens conta que li agrada molt **«tirar coets i jugar amb els amics. L'únic inconvenient és que s'acaben molt prompte. Haurien de durar més»**.

Celia ens diu: **«És de veres. Tinc moltes ganes que vinga març, però també sé que quan abans arriben falles abans s'acabaran. El temps, des que em van fer saber que seria fallera major fins ara, ha passat volant».**

Sobre els premis, els dos coincideixen que per a ells no són importants ja que el seu únic objectiu és representar la comissió de la millor forma possible i passar-ho d'allò més bé. De fet, Pau, molt seriós apunta: **«Com vols que ens importe tant un tros de tela? El més important és passar-ho bé amb els amics i fallers».** Açò, he de reconèixer-ho, em va fer reflexionar durant uns moments.

Pràcticament no podem parar de riure per les confessions que ens fan l'un de l'altre. Aquesta parelleta l'únic que vol es jugar i festa. Es nota que són fallers dels bons.

Per últim els pregunte, per curiositat, sobre com fou el dia que van saber que serien els representants de les falles del 2014. Celia diu: **«Ma mare em va dir que havia vingut Loren a fer-nos la proposta i que si jo volia, podia representar el 2014 la comissió infantil. La veritat, al principi no podia creure-m'ho. Vaig sentir una felicitat molt gran».** Pau comenta: **«El meu cas fou també de sorpresa ja que jo mai vaig imaginar que tindria la sort de poder viure de nou aquesta experiència. Quan va vindre a ma casa la Junta Directiva i els**

meus pares van acceptar, vaig ser molt feliç i vaig abraçar molt fort la meua mare».

Es veu que estan molt contents amb tot el que els espera. Celia sols vol fer-se més fotos i Pau jugar. La veritat és que jo estic també molt content d'haver pogut entrevistar dos xiquets tan simpàtics i dolços com són aquesta parelleta. Es nota en la seua mirada la innocència pròpia de la seua edat i la il·lusió que senten per representar enguany aquesta comissió.

L'entrevista va arribant a la seua fi. I no perquè s'avorrim o deixem de xerrar, no. Són xiquets molt responsables i tenen altres obligacions. Celia ha d'anar a classes de ball i Pau a l'acadèmia d'anglès. Celia i Pau, uns xiquets que tindrem com a fallera major infantil i president infantil durant tot l'any 2014 i que, com he dit abans, ho passarem de categoria.

COMISSIÓ INFANTIL

Abel Sanmartín i Riera
Abril Moreno i Guaita
Adrián Barberá i Forner
Aina Díaz i Fuentes
Ainoa Navarro i Benaches
Aitana Bellón i Ruano
Aitana Navarro i Gómez
Aitana Nieto i Alba
Aitor Cerdá i Frutos
Alba Bermúdez i Sánchez
Alba García i Ballester
Alba Navarro i Navarro
Alba Pérez i Anchel
Alba Pérez i Lorente
Alba Ramón i Brocal
Alba Rodríguez i Fernández
Alba Simó i Martínez

Alba Zaragoza i Lorente
Alba Zaragoza i Navarro
Alejandro Bellón i Ruano
Alex Huesa i Martí
Alex Sánchez i Sebastián
Alexandre Zaragoza i Navarro
Alvaro Baixauli i Cortés
Alvaro Mirto i Lorente
Ana Baixauli i Bernardo
Ana Balma Benaches i Rodrigo
Ana Machancoses i Grancha
Andrea Alba i Gómez
Andrea Brocal i Francés
Andrea Carbonell i Aparicio
Andrea Martínez i Giner
Angela Gomera i Cañete
Antonio Ponce i Navarro

Arnau Zaragoza i Blázquez
Arturo Agustí i Castellano
Arturo Carbonell i Pérez
Azahara Baixauli i Cortés
Betlém Millá i Rodrigo
Blai Gómez i Giménez
Blanca Pons i Climent
Borja Díaz-Perona i Hernández
Carla Castaño i Esteve
Carla Estará i Molina
Carla Huesa i Martí
Carla Navarro i Fuster
Carla Primo i Raga
Carla Tortosa i Egea
Carlos Muriá i Ruíz
Carlos Primo i Sancho
Carme Masiá i Sánchez

FALLES 2014 / FALLA PORT DE SILLA

Carmen Maria Larios i Gil	Gregorio Cubel i Machancoses	Josep Simeón i Rosell
Celia Gil i Más	Guillem Simeón i Rosell	Juan Ferreres i García
Celia Gómez i García	Guillem Valdes i Fuster	Judith Del Valle i Blázquez
Celia Medina i Hernández	Guillermo Sanmartín i Pérez	Judith López i Gomis
Clara Algiler i Román	Hector García i Forner	Judith Ruíz i Raez
Clara Machancoses i Grancha	Hector López i Gomis	Julia Gomera i Cañete
Clara Medina i Hernández	Hugo Peris i Blázquez	Julia San Ramón i Giménez
Claudia Muñoz i Micó	Inés Navarro i Ballester	Julio Ramón i Muñoz
Claudia Olmos i Exposito	Irene Alberola i Lluch	Keyra San Andres i Guardiola
Claudia Sánchez i Peris	Irene Carbonell i Sanz	Laia Alba i Gómez
Cynthia Villar i Sánchez	Irene Mira i Calero	Lara Liso i Ramírez
Dani Navalón i Valero	Israel Nieto i Ruano	Laura Agustí i Molero
Daniela Bermúdez i Ríos	Ivo Rollán i Fernández	Laura Ballester i Tarazona
Daniela Sanchis i Soriano	Izan Cuenca i Machancoses	Laura Peris i Zaragoza
David Agustí i Molero	Jacobo Peris i Zaragoza	Laura Remuzgo i Cosmos
David Remuzgo i Cosmos	Jaume Blasco i Fuster	Laura Zamora i Cobo
Diego Doménech i Domingo	Jaume Carbonell i Torralba	Leyre Muñoz i Simó
Eduardo Carbonell i Ballesteros	Javier Martínez i González	Lydia Pérez i Alba
Elena Guerrero i Alba	Javier Ruá i Navarro	Llorenç Alapont i Serrador
Elia Zaragoza i Carrión	Jesús Alba i Carbonell	Lorenzo Pérez i Lorente
Elsa Antich i Gomera	Jesús Alba i Doménech	Lucas Carbonell i Simeón
Elsa Martínez i Morilla	Joan Comí i Machancoses	Lucas Gómez i Giménez
Elsa Tamarit i Fortea	Joan Marcos i Alapont	Lucía Gil i Antich
Emma Guillem i Fuentes	Joel Morales i Fayos	Lucía Jiménez i García
Emma Marín i Valero	Jorge Carbonell i Ballesteros	Lucía Martín i Moreno
Estel Matías i García	José Alba i Gómez	Lucía Masiá i Sánchez
Estela Moreno i Robles	Josep Alfonso i Carbonell	Lucía Sánchez i Pontes
Esther Palmero i García	Josep Ballester i Tarazona	Lucía Torres i Castells
Francesc Ramón i Muñoz	Josep Carbonell i Torralba	Lucía Valero i Agustí
Gerard Ruano i Jareño	Josep Iborra i Pons	Marc Bella i Navarro

Marc Comí i Machancoses
 Marc Doménech i Valero
 Marc Ochandio i Valero
 Marc Sebastián i Durán
 Marcos Pedro i Colomino
 Maria Cuñat i González
 Maria Magraner i Ruá
 Maria Martínez i Valero
 Maria Mirto i Lorente
 Maria Nieto i Ruano
 Maria Pérez i Delgado
 Maria Pilar López i Cubel
 Marina Puig i Costa
 Maribel Navarro i Ortega
 Marina Carbonell i Sánz
 Mario Botica i Costa
 Mario Sanmartín i Riera
 Marta Brocal i Francés
 Marta Espuig i Bodi
 Marta Gutiérrez i Hernández
 Marta Muriá i Ruíz
 Martina Moreno i Cerdán
 Miguel Torralba i Gozávez
 Miguel Angel López i Ramírez
 Minerva Guerrero i Llombart
 Miquel Marcos i Alapont
 Mireia Clavijo i Zaragoza
 Mireia Guzman i Machancoses
 Mireia Molina i Hernández
 Mireia Montero i Benaches

Mireia del Mar Navarro i Navarro
 Monica Giner i Aguado
 Mónica López i Pedrón
 Nacho Fortuny i Olmos
 Nacho Más i Domínguez
 Nacho Serrador i García
 Nadine Ríos i Lamrini
 Naiara Moreno i Cuenda
 Natalia Arce i Hernández
 Nestor García i Misa
 Neus Climent i Costa
 Neus Ribera i Ruá
 Neus Santos i Zúnica
 Nico Pons i Moll
 Oscar Martorell i Giner
 Oscar Mulet i Bañuls
 Oscar Peris i Ferreres
 Pablo Andreu i Simeón
 Pablo Doménech i Raez
 Pablo Rubio i Primo
 Patricia García i Soler
 Pau Alfonso i Carbonell
 Pau Navarro i Navarro
 Pau Sorrocha i García
 Pau Zaragoza i Carrascosa
 Pau Zaragoza i Navarro
 Paula Flores i Moreno
 Paula Floro i Puigcerver
 Paula Fortuny i Lahoz
 Paula Mulet i Bañuls

Paula Pons i Moreno
 Pedro Alberola i Lluch
 Pedro Muñoz i Simó
 Pepe Antich i Zaragoza
 Raúl Más i Medina
 Ricardo Gascó i Cervera
 Robert Peris i Blázquez
 Ruben Lacruz i Picazo
 Ruben Lerida i Hernández
 Ruth Doménech i Raez
 Sergi Ruíz i Montes
 Sergio Barbera i Forner
 Sergio Brocal i Francés
 Sheila Donate i Climent
 Sonia Garrido i García
 Susana Zanon i Muñoz
 Toni Sanmartín i Pérez
 Valeria Puig i Costa
 Vanesa Giner i San Lorenzo
 Vanessa Giner i Aguado
 Vera Nieto i Alba
 Vera Revert i Laseca
 Veronica Guerrero i Alba
 Vicent Peris i Ferreres
 Vicente Machancoses i Grancha
 Vicente Valero i Agustí
 Victor Montero i Escudero
 Victor Sánchez i Carbonell
 Xavi Doménech i Valero
 Yolanda Marín i Valero
 Zaida Romero i Carbonell

Falles 2014

Falla
Port

Silla

GUARDONS COMISSIÓ INFANTIL

BUNYOL D'ARGENT

Vanesa Giner i Aguado
Sergi Ruiz i Montes
Lucía Valero i Agustí
Nadine Ríos i Lamrini

BUNYOL D'OR

Alba Pérez i Anchel
Alba Navarro i Navarro
Aitana Nieto i Alba
Alba Bermúdez i Sánchez
Alvaro Baixauli i Cortes
Andrea Brocal i Francés
Betlem Millá i Rodrigo
Carla Estará i Molina
Carmen Masiá i Sánchez
Celia Gomar i Rodrigo
Inés Navarro i Ballester

Ivo Rollá i Fenández
Jesús Alba i Carbonell
Joan Comí i Machancoses
Josep Alfonso i Carbonell
Josep Simeón i Rosell
Maria Pérez i Delgado
Nacho Serrador i García
Natalia Arche i Hernández
Pau Zaragoza i Carrascosa
Paula Fortuny i Lahoz
Yolanda Marín i Valero

*AQUESTES SON LES RECOMPENSES SOL·LICITADES PER A LA FALLA PORT DE SILLA,
A FALTA DE LA CONFIRMACIÓ PER PART DE JUNTA CENTRAL FALLERA*

Falles 2014

Falla
Port

Silla

GRUP D'ARTISTES INFANTILS

DELEGADA

Carla Gil i Blesa

SUBDELEGADES

Sandra Gil i Blesa

Estela Giner i San Lorenzo

GRUP D'ARTISTES

Andrea Brocal i Francés

Marta Brocal i Francés

Abril Moreno i Guaita

Inés Navarro i Ballester

Alba García i Ballester

Leyre Muñoz i Simó

Mireia Montero i Benaches

Álvaro Mirto i Lorente

Pepe Antich i Zaragoza

Mireia Navarro i Navarro

Carla Huesa i Martí

Betlém Millà i Rodrigo

Alba Ramón i Brocal

Alba Bermúdez i Sánchez

Ainoa Navarro i Benaches

Blanca Pons i Climent

Julio Ramón i Muñoz

FALLA INFANTIL

Lema

ESCACS D'AMOR

Artesà Faller

VICENT PASTOR

Autor de la Crítica

JOSEP RAMON NAVARRO I MARTÍNEZ

Falles 2014

Falla
Port

Silla

CRÍTICA FALLA INFANTIL

Per Josep Ramon Navarro i Martínez

COS CENTRAL I REMAT

Una història verdadera
us voldria avui contar
no l'explicaré sencera
fa molts anys que va passar.

Tot transcorre a un paratge
que en secret vaig deixar.
Ni vestits de camuflatge
fareu que el nom deixe anar.

Perquè benvolgut amic
tal com em van ensenyar
quan desfàs un embolic
l'encant es pot acabar.

Així que vaig a arrancar
posant-vos en situació
pareu ja de marmolar
i obriu la imaginació.

Una colla de xavals
se n'anaren d'excursió
vestits amb els seus xandalls
tots amb molta il·lusió.

El grup era variat
vull dir que eren xics i xiques
més bé de curteta edat
d'eixos que millor no els piques.

Al principi tot perfecte
anaven amb autobús
molta estima i molt d'afecte
no agafaren cap embús.

Pararen enfront d'un bosc
d'arbres grans, agegantats
al grup se li va fer fosc
i amb els cors accelerats.

Era moment d'endinsar-se
per un camí molt estret
més d'un volia lliurar-se
tots menys un, el molt inquiet.

Per què estava neguitós
eixe menut personatge?
Li donaven cops de tos,
és que hauria menjat potatge?

Res més lluny del que ocorria
a aquell jove ben plantat,
era tot menys un fanfàrria
era un xic enamorat .

El problema dels amors
és de tots ben conegut
no és qüestió d'un ram de flors
quan això se t'ha mogut.

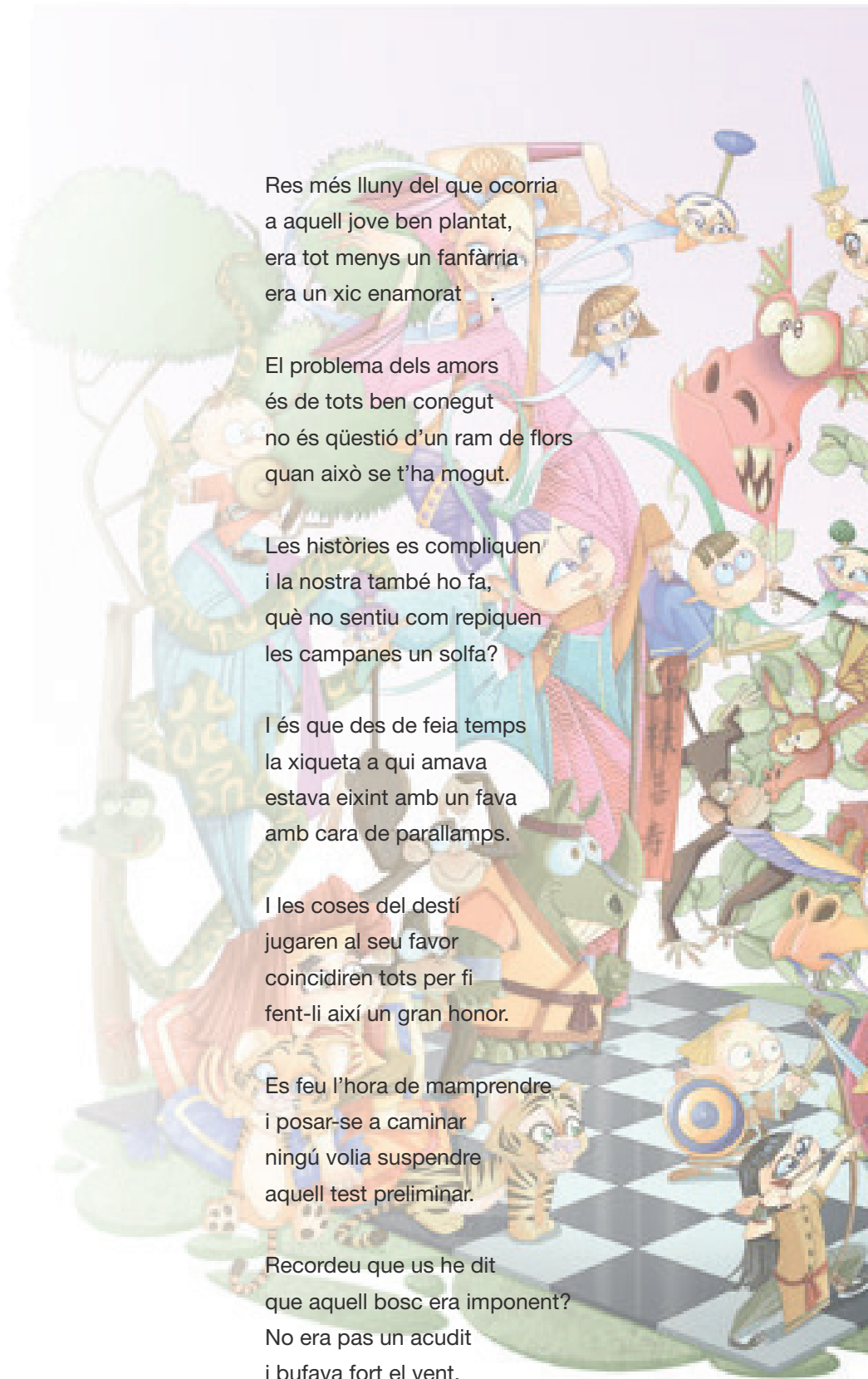
Les històries es compliquen
i la nostra també ho fa,
què no sentiu com repiquen
les campanes un solfa?

I és que des de feia temps
la xiqueta a qui amava
estava eixint amb un fava
amb cara de parallamps.

I les coses del destí
jugaren al seu favor
coincidiren tots per fi
fent-li així un gran honor.

Es feu l'hora de mamprendre
i posar-se a caminar
ningú volia suspendre
aquell test preliminar.

Recordeu que us he dit
que aquell bosc era imponent?
No era pas un acudit
i bufava fort el vent.

El primer que s'endinsà
fou per fi el gran borinot,
no és que fos saragossà,
volia fer-se l'homenot.

Per assegurar-se bé
que res no li passava
a la xica feu malbé
de tan fort que l'estirava.

El nostre protagonista
estigué a punt de botar,
al seu amor amb la vista
va poder-la contactar.

I aquella breu miradeta
que durà un sol instant
fou per a ells molt important
com per descriure-ho un poeta.

Ara vull que imagineu
quines sensacions sentien
quan un ruixat d'aiguaneu
semblà llevar-los l'oxigen.

Cada cop feia més fred
i el camí no s'acabava.
Si juntes por i un calfred
entendràs el que passava.

El grup que al bus cantava
ara no deia quelcom
l'energia caigué a plom
mentre la neu els calava.

I quan penses que ja res
és possible empitjorar
et quedés més que sorprès
t'entren ganes de plorar.

La poca llum que quedava
en aquell hostil indret
en sentir-se un xiulet
rere els arbres s'amagava.

Això feu ràpidament
que els companys tots s'abraçaren.
Imagineu quin moment
quan les dues mans es tocaren.

Un contacte molt subtil
fortuït i gens forçat
generà amb gran estil
un rellamp exagerat .

Eixe llamp s'escapà amunt
fent-se pas per la malesa
descobrint un únic punt
il·luminat amb vivesa.

I des d'eixe punt menut
va obrir-se una escletxa
fent un canó en un minut
de llum blanca i gens lletja.

Aquella llum descobrí
una escena inesperada
novament fou el destí
qui l'ullet a tots clucava.

Quan gosaren intentar
alçar un poc la mirada
tots ells van al·lucinar
de forma justificada.

Voleu saber què era això
que els havia al·lucinat?
Ara en faré ressò
pots contar-ho al veïnat.

Al mig del focus de llum
un tauler quadriculat
de quadrets hi havia un fum
tot estava estipulat.

Blanc i negre combinat
brillaven amb lluentor
no és cap casualitat
bona mà la del pintor!

Amb la por deixada enrere
anaren tots apropant-se
tractant un per un d'entendre
què era allò sense esmarrar-se.

El més llest de la quadrilla
comptà ample i llarg del quadre
com es nota que és de Silla
calculant-ho tot com son pare.

Huit per huit, seixanta-quatre,
eixa pista és infalible
ni discutir ni debatre
ja ho tens identificable.

Efectivament es tracta
d'un tauler d'escacs enorme.
Done fe i signe l'acta
cada línia uniforme.

El tauler d'escacs simula
un sublim camp de batalla
però, si tens temps, calcula
de què va aquesta baralla.

No és una casualitat
aquella aparició
tot ben just està muntat
per donar una lliçó.

De sobte sonen amb força
uns timbals i unes trompetes
donant pas a una carrossa
tirada per dues egües.

Al darrere del vehicle
una bandera onejava
s'observava sense obstacle
el seu lema que cridava: «Escacs d'amor»

De darrere la carrossa
anaven apareixent
bestioles sense fer nosa
a més d'un grapat de gent.

Tots venien preparats
per ser part d'una gran gesta
sort per tots que la tempesta
no els havia deixat gelats.

Hi podies veure de tot.
Quina colla més variada!
Alts, prims i, fins i tot, un molt fort,
l'escena abarrotada.

Anaren tots situant-se
cadascú on li tocava
la tensió podia tallar-se
a un se li queia la baba.

De la carrossa baixaren
quatre trons molt elegants
que solets es col·locaren
amb destresa i arrogants.

Però qui anava a seure
en aquells trons mil·lenaris?
Encara estava per veure,
hi anirien els temparis?

Res més lluny del que seria
finalment el que va ocórrer,
si no sou de guarderia,
no cal que marxeu a córrer.

Un obrir i tancar d'ulls
és el temps que els va costar
no es formaren aldarulls
tot i que feu tremolar.

Els nostres protagonistes
ocuparen l'espai buit
ho feren sense neguit
anaven a ser solistes.

Per fi la màgia del bosc
donà l'oportunitat
sense ni un moviment bruscat
lluitaran en igualtat.

I és que benivolguts lectors
que complexa que és la vida
quan sentiments reptadors
deixen obrir la ferida!

És temps, doncs, de l'estratègia
d'escalfar-se molt els caps
de buscar l'analogia
amb un joc que igual no saps.

*«Intrigues, mirades, la innocència de la joventut.
Papallones a l'estómac, ment distreta.
Vull, però no puc. T'estime molt.
Obriré el meu cor, la meua guia.
Saltaré, correré, m'amagaré.
Si és necessari, enganyaré.
Ho faré tot per trobar-te i alliberar-te
de la tirania que ens separa.
I quedarem tots sols, al tauler.
Tots sols. La reina i el rei.»*

ESCENA PRIMERA

Si de veres vols guanyar
no t'hauràs de confiar

Un dels trons està ocupat
per un guerrer jovenet
certament és molt inquiet
i també experimentat.

Se li nota a l'expressió
que mostra la seua cara
tindrà digna pretensió
o estarà pensant-ho encara?

La mirada de pillastre
no l'amaga ni el barret
a ningú no va a permetre
que li done ni un colpet.

El cos té una postura
clarament desafiant
molt tranquil, la criatura
no li cal ni un ajudant.

Al darrere d'ell trobem
una bella senyoreta
a veure ara com ho fem
perquè ella sí que és coqueta.

Com qui no ha trencat un plat
es fa com la despistada,
però ací hi hauria debat
jo crec que està espavilada.

I si no, com és possible
que amb distinció i gràcia
cree un punt indescriptible
amb tantíssima eficàcia?

Com es du el ditet als llavis
de manera sensual,
un lleuger toc amb la pelvis
fa un efecte original!

Com que aquesta falla és
una falleta infantil
pararé que després
algú em canviarà l'estil.

Centrant-nos en el que importa
jo comence a veure-ho clar.
Tanque un poquet la porta
que us ho vaig a explicar.

Ell és guapo i poderós
i pensa que amb això és prou
demostrant ser valerós
fent-se el burret, fent-se el bou.

Però ella està per altre
i a la mínima que puga
se'l deixarà qual pollastre
i es donarà a la fuga.

ESCENA SEGONA

De ben lluny arribaran
i la xica et robaran

A l'esquerra del tauler
trobarem el pretendent,
també sembla un gran guerrer
de segur que és molt valent.

Va vestit amb bones gales
mira'l si és de presumit
poc menys que li falten ales
sí que se sent afavorit!

Es rodeja de bestioles,
però no unes qualsevol,
són uns cadellats de tigres
mare meua com les vol!

Acarona un animal
i no para de somriure
el va treure d'un penal
amb ell se l'emporta a viure.

Sí que és llest aquest infant
sap molt bé per al que valen
el complement elegant
en l'estratègia li encaixen.

Perquè just a l'altra banda
d'aquell tauler tan grandíols
no és precisament un panda
el que el porta cavil·lós.

S'ha enamorat de la núvia
de qui és el seu rival,
no és moment de carnaval
ni de fugir amb tramvia.

Ara toca el que toca
lluitar per conquerir,
sens dubte, fent patxoca
i assumint que cal patir.

Per això ha portat els tigres
el nostre amic mariscal.
No són uns espanta-sogres,
tenen cara angelical.

Roges es posen les galtes
quan una careta així
davant d'una dona plantes
i no estàs fent de botxí.

Sols estàs posant en marxa
tot el teu coneixement,
has llençat la teua xarxa
sense fer desplaçament.

L'estratègia és ideal,
crec que està molt encertada.
Ara a veure si el rival
es conforma o s'enfada.

ESCENA TERCERA

Que et podries esperar,
si has anat a molestar!

Era prou més que evident
que aquelles males tretes
eren unes malifetes
proposades hàbilment.

Per això que una resposta
sí que havíem d'esperar
si haguéreu fet una aposta
l'única opció era guanyar.

El primer dels moviments
fou treure l'artilleria
no hi ha temps pels sentiments
això és una bogeria.

Com que aquesta partideta
té unes normes especials
les peces són diferents
a les més habituals.

En aquest cas fou un drac
cavalcat amb decisió.
No portaven anorac
els descriuré amb precisió.

La primera cosa estranya
era la seua grandària
molt més gran que una muntanya
ni parlar-ne de l'amplària.

La segona també causa
un poc d'estupefacció
he de prendre'm una pausa
per a dir-ho amb convicció.

Volia soltar-ho en prosa
perquè en vers és complicat.
El seu color era rosa,
no sé com t'hauràs quedat!

Però açò no acaba ací
perquè queda un altre tret
per descriure'l al complet:
té els dos ulls com d'assassí!

Se li n'ixen de la cara
ben oberts i relluents
no us han fet por encara?
Si li fan joc amb les dents!

I al damunt un genet porta
amb l'espasa afilada,
du la boqueta un poc torta,
crec que porta una arracada.

Si d'escacs sabeu un poc
de segur que us ha sorprès
que el joc estiga ja encès
sembla més bé un videojoc.

Perquè la peça més grossa
de primeres mai es juga.
Això pot ser una llosa
no et dones a la fuga.

Però pots fer el que vols
si d'estratègia parlem.
Prepara un plat de bunyols
que de gana ens morirem

T'aconselle que prepares
una cosa per menjar
perquè açò es va a allargar.
Pren-t'ho en calma, no t'embales!

ESCENA QUARTA

Si el que et toca es defensar,
prompte hauràs de mamprendre.

Per fer-li front a eixe drac
t'has de donar molta presa
i avançar a un escac
una gran i forta peça.

Mare meua quin soroll
que se sent just en bellugar-la!
S'origina un enfarfoll
quan la torre és la que parla.

Des de lluny es veu molt clar
que el moviment és enèrgic.
No és qüestió de marejar,
jugar-la no és il·lògic.

Si el que vols és evitar
que el drac guanye la partida,
un poc més has de posar
per aguantar l'investida.

Com que estem davant de dos
molt terribles oponents,
igual em dieu llandós
però em tremolen les dents.

Us ho dic sense driblatge
perquè un grapat de soldats
a la torre i amb coratge
van pujant obsessionats.

Soldats us he dit que són
decidits a lluitar,
tots ells s'han d'imaginar
convertir-se en un malson.

Com que el drac està molt alt
i amb la torre no hi ha prou
munten un gran enrenou
per organitzar l'assalt.

Quan ja ben a prop els veus
un escala d'alt de l'altre
tenen l'ajuda dels déus
o la protecció d'un astre.

Us he dit que són soldats
i són més bé menudets
per menjar amb dos grapats
es queden prou satisfets.

Un miracle si no cauen
perquè allò és molt inestable
de segur seran l'origen
d'un atac irrefusable.

O almenys ho intentaran
ben armats de valentia
bé, dieu-li gallardia
de segur ho agrairan.

ESCENA CINQUENA

Tot esforç és necessari
per ser el beneficiari.

Tot detall és important
quan de captivar es tracta.
Aneu-vos, doncs, preparant
ja que ací ningú no pacta.

Per això que a més de fer
moure les peces més altes
també has de treure lleuger
fins i tot els matamosques.

Clar que això és tan sols un dir
ja que mosques no hi havia,
la guerra s'ha d'endurir
tant de nit com de dia.

Mira tu quina sorpresa,
quin escàndol han muntat!
Fixa't amb quina duresa
dos xiquets s'han enfrontat!

No alçaran un pam de terra,
tenen clar tot el que els cal,
això sí que és una guerra
per a ells tot se li val.

Cadascun amb una espasa
colpejant sense parar
no tinc clar ací què passa
no m'acaba de quadrar.

Les espases quan es toquen
fruit dels atacs dels infants
ni un poc de soroll emeten
no se sent res pels seus voltants.

Mirant més atentament
hi ha detalls que ara puc veure.
Perdoneu, era el meu deure
haver-ho fet prèviament.

Però tant de primerenc
al fragor de la batalla
no em digues res més i calla
que ni jo tan sols ho entenc.

Us ho vaig a confessar
les espases són de suro.
A qui havien d'interessar
decorades amb un forro?

En aquesta bella trama
on tot sembla violent
no trobaràs tant de drama
si et pares un moment.

L'amor entre aquells que els queda
molta vida per davant
sol anar llis com la seda
això és molt il·lusionant

ESCENA SISENA

Segons a quines edats,
una cosa vols als plats.

Apareixen per escena
moltes més curiositats
no crec que em doneu l'esquena
per estar ben informats.

Quan un està al mig d'una lluita
en armes ha de pensar
no a menjar-se una fruita
ni a parar-se a berenar.

Però ací a la nostra història
passen coses divertides
què no senti la cridòria,
no ens caldrà un salvavides.

Tot açò us ho vull dir
perquè just davant de mi
sense utilitzar llumí
veig amor per avorrir.

I si no com s'expliqueu
que tothom tranquil es queda
quan tot just al mig se't veu
i estàs més verd que una bleada?

Doncs com sempre sol passar
la importància dels detalls
que si et pares a observar
trenquen tots els encantalls.

Fixeu-vos atentament
en un xiquet ben armat
porta un arc que hàbilment
a un objectiu ha apuntat.

Aquest objectiu resulta
que és la filla de Paquita.
Senyor, pura dinamita
guapa i, com no, superculata.

Aquesta bella senyoreta
té molt nombroses virtuts,
però hi ha una que es comenta
pels seus amics benvolguts.

Sa mare és la propietària
d'un quiosc com els de sempre
dels que agrada anar al vespre
sigues taure o sagitària.

Per això la seua filla
és objecte d'un atac
no per la curta faldilla
ni per posar-lo cardíac.

Ella porta un bol enorme
de les millors llepolies.
Si voleu faig un informe
i ho parreu a les tertúlies.

A veure si és possible
que s'arribe a un acord,
el bol és prou divisible
i seria un grat record

ESCENA SETENA

Quina sorpresa més gran,
crec que ja s'apanyaran!

Quan creus que de tot has vist
més aviat és el contrari,
no per això has d'estar trist
pitjor és l'hipotecari.

La mare naturalesa
ha volgut per fi actuar
amb un acte d'avidesa
ha aconseguit combinar.

Està clar que amb açò
que us acabe de dir
si no us dic la lliçó
poc més que aneu a emmudir

Quan de combinar parlem
és perquè hi ha hagut cacau,
però no com a un harem
que tinguem la festa en pau.

Per una banda tenim
una cria de moneta
filla d'un mono molt prim,
la més guapa del planeta.

I a l'altre costat del ring
el fillet del drac temible
que no hagué de fer un càsting
això no era presumible.

Com abans us havia dit
la naturalesa actua
sense donar ni un sol crit
ni demanar una grua.

Amb un antic encanteri
les mirades ha creuat.
No creieu que és un misteri
com els ha acaramel·lat?

Com si foren dos sonàmbuls
la mona i el drac s'apropen.
No els calen ja molts preàmbuls
l'un a l'altre quasi es toquen

La llum sembla apagar-se
reduint la intensitat
tots dos han de refiar-se
en mig de la soledat.

La moneta tanca els ulls.
El drac ja ha tancat la porta.
Fora queden els orgulls
deixats allí al mig de l'horta.

Un beset entre tots dos
que no es dona amb freqüència,
un exemple viu i gros
de natural convivència.

«Escacs d'amor, com la vida mateixa»

Falles 2014

**Falla
Port**

Silla

CONTES

Per Josefina Alonso

Misi

Benvolguts amiguets, fa ja prou de temps que no em posava en contacte amb vosaltres. Us recordeu del que us vaig contar sobre la nostra gosseta Sacha? Aquella que va estar desapareguda quasi quatre anys? Perquè ara us parlaré de Misi, la gateta negra i blanca que té un ull blau i un altre verd, els dos preciosos. Curriós, veritat? És molt intel·ligent i afectuosa.

Quan la vaig conèixer era molt xicoteta i encara li donaven el biberó. A sa mare, que es deia Cati, un dia la va atropellar un cotxe en creuar la carretera i la va matar. Ja sabeu que heu de tindre molta atenció. S'ha de creuar, sempre, acompanyats d'una persona adulta, pel pas de vianants, quan el semàfor estiga en verd.

Bé, com sabeu, els gatets de vegades no tenen aquestes precaucions i això va passar a Cati. Es va aventurar a eixir del lloc on vivia i va deixar òrfena la gateta Misi. Gràcies que a David li agraden molt els gats i un dia la va trobar sola al porxo plorant i tremolant de fred i la va agafar en braços! Era tan xicoteta! I, com que no tenia les atencions de sa mare, estava molt espantada. David va començar a acariciar-li el cabet, parlar-li dolçament i donar-li besets fins que va arribar a casa amb el seu xicotet tresor.

A la mare de David li va fer pena i li va calfar un poquet de llet, però la gateta encara no sabia menjar ella sola. Aleshores va enviar David a la farmàcia amb l'encàrrec de comprar un biberó xicotet per a gats i aquesta va ser la solució. Misi va començar a menjar i es va posar molt grosseta. Ja era un membre més de la família. Allí se la volia tant com a Boleta, una gosseta que vivia amb ells. En un altre conte us parlaré d'ella, us ho promet.

Ara bé, tornant a Misi, us diré que era feliç a la llar dels Ubaldo. Allí es respirava harmonia i felicitat. Quina sort tenia ja que no a totes les cases s'estimen els animals! Un dia, quan eixia amb David d'excursió, va conèixer Purna, la gateta que tenia la seua amiga Carmina, i li va contar coses molt tristes. Deia que de vegades li pegaven i no li donaven de menjar. Aleshores Purna buscava menjar als contenidors. Era molt llesta. Només en una ocasió es va entrevessar amb una espina i ho va pas-

sar molt malament perquè li feia molt de mal la gola. Ja sabeu que cal parar atenció quan mengeu peix.

Mentre David i Carmina jugaven, elles es contaven les seues coses. No sempre eixien amb ells, ja que els agradava pujar-se als arbres i un dia Misi va caure i tots es van portar un bon esglai.

El dia era assolellat, poc freqüent al nord on estiuejaven els nostres amiguets. Així que, contents, van planejar una excursió al riu que passava prop d'on vivien. L'aigua estava freda, però això no els va desanimar. Era molt divertit agafar carrancs. David era un expert, però a Carmina sempre se li escapaven i, a més, acabava tota xopada, la qual cosa causava la rialla dels dos amiguets. Però amb el que de veritat gaudia Carmina era corrent darrere de les papallones. Eren tan boniques i tenien tanta varietat de colors!

L'estiu transcorria amb aquesta agradable tranquil·litat que buscaven els estiuejants al poble, descansant de l'acclaparament i l'estrés de la gran ciutat.

Un dia, a casa de David, van començar a extraviar-se xicotetes coses, no massa importants. Avui era un suèter, demà uns pantalons, un altre dia una camisa, després un cinturó... La mare de David estava preocupada. Mai no hi havia faltat res. La casa estava oberta tot el dia com a qualsevol poble xicotet. Ningú no tancava les portes. Hi havia total confiança i els xiquets vagarejaven tranquils entrant i eixint sense problemes.

Feia calor, Piluca, la xica que els ajudava en les tasques de la casa, estava netejant l'habitació de convidats. Esperaven Pere, un bon amic que venia a passar uns dies al poble.

- *Senyora, senyora!* - va cridar la jove sorpresa - *Sap la que m'he trobat?*

- *Si es jutja pels teus crits, ha de ser una cosa molt important!*

- *Mire, mire, totes les coses que buscàvem i no trobàvem estaven davall del llit, just al racó on està encaixada la còmoda. Com és tan pesada només la desplace quan faig neteja a fons. Vosté mateix m'ho va indicar - tractava de disculpar-se Piluca nerviosa.*

- *Tranquil·la dona, l'important és que ha aparegut, però no et pareix molt estrany?*

Quan ho van comentar a taula, tots es van sorprendre, però van donar per conclòs el tema.

Havien deixat les peces de roba esteses damunt del llit mentre menjaven, però... Sorpresa! Quan Piluca va tornar a l'habitació per a seguir netejant-la, la roba havia tornat a desaparèixer i tornaven a estar al lloc anterior. Açò era molt estrany.

La mare de David va decidir vigilar i es va amagar sense dir res al bany des d'on podia veure el llit. Estava molt intrigada i allí va romandre molt de temps sense que passara res especial. Ja estava avorrida d'esperar quan va veure arribar Misi, a poc a poc, mirant cautelosa cap a ambdós costats i, a continuació, va arrossegar les peces de roba i posar-les davall del llit.

Sabeu que quan els gatets se senten sols necessiten el contacte amb els éssers estimats i sentir el seu olor?

Això és el que passava a Misi. Aleshores la mare de David ho va comprendre i li va donar un peluix perquè el tinguera prop i poguera jugar amb ell. Era de David i conservava el seu olor i així ja no es va sentir sola.

Quan li ho va contar a Purna, aquesta li va contestar:
 - *Quina sort tens Misi! A mi m'hagueren pegat i tirat de casa - deia molt trista. - Crec que quan tornes l'estiu que ve no em trobaràs ací. Vull recórrer món i intentar trobar la felicitat.*

- *Tens raó Purna. Jo sentiré no veure't perquè eres la meua amiga, però crec que has d'intentar-ho. Et desitge molta sort. -* I les dues gatetes es van donar una gran abraçada abans d'acomiar-se.

Bé amiguets, si m'assabente de com li va a Purna, us ho contaré en un altre moment. Mentrestant sigueu bons i obedients. D'acord? Un bes i fins prompte.

Poto i Piti

Poto i Piti eren dos pardalets que buscaven un lloc càlid perquè nasqueren els seus fillets, ja que on havien estat fins ara feia molt de fred. Per aquest motiu van decidir emigrar.

Volant, volant, van arribar a València. Piti portava ja els seus fillets a la panxeta i li costava molt moure's, però encara així continuava buscant, perquè, a més d'un lloc càlid, també volia que els seus xiquets veren la llum en un món de pau i harmonia, i això, fins ara, no ho havien trobat.

Passava les nits junt amb la seua parella Poto d'arbre en arbre, però els dos es trobaven tristos. El soroll i la contaminació dels cotxes, la mala educació dels xiquets tirant pedres, crits i baralles entre els adults... tenien por. Desitjaven per als seus fills un món millor del que trobaven.

Estaven molt cansats quan van arribar a un jardí preciós, ple de flors multicolors, fonts de pedra amb aigua fresqueta, frondosos arbres... i van decidir passar allí la nit. Es van sorprendre de la tranquil·litat que regnava. A través de les finestres es filtraven els rajos de llum i s'escoltava una música suau i melodiosa. Però el que més va sorprendre els nostres amiguets era l'amor amb què es comunicaven els habitants de la casa. Això va ser meravellós! Per fi havien trobat el lloc ideal perquè els seus fills cresqueren sans i feliços!

L'endemà, amb molta il·lusió, van començar a construir un preciós niu a la part alta d'un pi. Ja estava molt pròxim el naixement dels seus menuts.

Passaren uns dies i...

- Pare, pare, he trobat un niu en un arbre! - va cridar Elsa il·lusionada. - Vine a veure'!! Corre!

El pare va acudir ràpidament. A ell li agradava molt veure la dedicació de la mare amb els seus fillets i com el pare els portava el menjar fins que la mare podia eixir a buscar-lo. Era tan tendre i entranyable!

- *Elsa, no soltes els gossos perquè poden posar-se nerviosos i ara necessiten molta tranquil·litat fins que puguin defensar-se sols. És molt bonic que els haja agradat el nostre jardí per a construir sa casa. No creus? Ara hem de facilitar-los menjar i aigua tots els dies. D'acord?*

- *Sí pare. Estic desitjant veure'ls créixer* - va contestar Elsa.

Els dies anaven passant i els pardalets començaven a fer els seus temptejos de volar, sempre escoltant les recomanacions de sa mare que vivia molt contenta i despertava cantant alegre amb els seus millors refilets. Aquesta era la seua forma de donar les gràcies.

- *Quina sort hem tingut d'haver trobat aquest paradís!*
- pensava la mare Piti.

Quan ja volaven i menjaven per si sols, van decidir independitzar-se i anar a recórrer món. Als seus pares, com a tots els pares, els feia pena, però ho comprenien. Ja eren adults i els van deixar anar, no sense abans donar-los alguns consells.

- *Fills meus, tingueu molt atenció. El món està ple de perills. Ajudeu els vostres companys si us necessiten. Feu sempre el bé i no us oblideu de vindre a veure'ns de tant en tant. Sabeu que ens alegrarem moltíssim.*

Els tres germans ho van prometre i ho van complir perquè ja sabeu que les promeses s'han de complir sempre.

És prou freqüent veure'ls a les finestres de la casa cantant alegres tots junts.

PROGRAMA DE FESTEJOS

*AVÍS: Els actes organitzats per JLF,
els horaris estan per confirmar.
Disculpeu les molèsties.*

OCTUBRE

DILLUNS DIA 31

A les 22:00 hores, SOPAR al casal i festa de *jallowey*, proves amb regals per als més atrevits, les millors disfresses tindran regal sorpresa.

DESEMBRE

DISSABTE DIA 7

A les 17:00 hores, i acompanyats per la banda de música, eixirem des del casal i anirem arreplegant fallers i falleres per celebrar la nostra presentació.

A les 19:00 hores, a la NAU JOVE, PRESENTACIÓ de la Fallera Major NOEMÍ GARCÍA i ALBA i de totes les falleres i fallers de la comissió.

DIUMENGE DIA 8

A les 15:00 hores, eixirem des del casal i anirem arreplegant xiquets i xiquetes per celebrar la nostra Presentació Infantil.

A les 18:00 hores, a la NAU JOVE, PRESENTACIÓ INFANTIL de la Fallera Major Infantil CELIA GÓMEZ i GARCÍA i del President Infantil PAU NAVARRO i NAVARRO, així com de tots els xiquets i xiquetes de la comissió infantil.

DIVENDRES DIA 13

A les 22:00 hores, SOPAR al casal per fer el LLIURAMENT DE BANDES a totes les dones i xiquetes que no es vestiren de fallera.

DISSABTE DIA 14

A les 22:00 hores, a la NAU JOVE, SOPAR D'EXALTACIÓ a LES FALLERES MAJORS I PRESIDENTS que celebrarem totes les falles del poble.

DIUMENGE DIA 15

A les 12:00 hores, primera «ARREPLEGÀ» per tot el poble, i sobretot, pel nostre veïnat que són els qui més ens aguanten.

DISSABTE DIA 21

A les 17:00 hores, berenar infantil de Nadal, contarem amb la presència del Pare Noel al nostre casal.

A les 22:00 hores, SOPAR de «sobaquillo» al casal i FESTA de NADAL.

GENER

DISSABTE DIA 18

A les 20:00 hores, al Teatre Municipal, monòleg amb el reconegut presentador de «Trau la llengua» de C9 i CQC Tele5. **Eugeni Alemany**.

FALLES 2014 / FALLA PORT DE SILLA

DIUMENGE DIA 19

A les 12:00 hores, tindrem la segona «ARREPLEGÀ». Vaja per davant el nostre agraïment a tots els veïns del poble per la seua col·laboració.

DISSABTE DIA 25

A les 20:00 hores, al teatre de la plaça, presentació del llibret de la nostra falla.

DIUMENGE DIA 26

A les 12:00 hores, tindrem la tercera i última «ARREPLEGÀ». Vaja per davant el nostre agraïment a tots els veïns del poble per la seua col·laboració.

DIVENDRES DIA 31

A les 22:00 hores, la festa més original de la falla! Vine disfressat dels anys 70's al sopar i veuràs quantes rialles ens peguem... arriba la festa PORT STUDIO 54.

FEBRER

DISSABTE DIA 1

A les 22:00 hores, SOPAR. Després tindrem la recreació del millor programa de TV «FUROR», que con-

tarà amb els millors concursants del panorama mundial i pressuposat de un presentador de gran qualitat.

DISSABTE DIA 8

A les 22:00 hores, SOPAR D'HOMENATGE ALS NOSTRES FALLERS D'HONOR. Esperem que tots els nostres simpatitzants passen una nit agradable en companyia de tots els fallers.

DIVENDRES DIA 14

A les 22:00 hores, SOPAR i festa SAN SOLTERÍN, jocs i regals per a aquells que participen.

DIUMENGE DIA 16

LLIURAMENT de RECOMPENSES atorgades per la Junta Central Fallera a tots els fallers i falleres me-

reixedors de les mateixes. Queda obert el casal per als «soparets», bon profit a qui puga i vuiga acudir.

Per la vesprada i organitzat per la Junta Local Fallera, tindrem la inauguració de **L'EXPOSICIÓ DEL NINOT**.

DIVENDRES DIA 21

A les 22:00 hores, SOPAR i després de sopar la partideta de truc o parxís, tot seguit, carregarem el carrito i anirem a penjar banderes.

DISSABTE DIA 22

A partir de les 22:00 hores, tindrem el tradicional sopar de la «BAIXADA DE QUADRES», on regalarem a les Falleres Majors i President Infantil les fotografies que durant tot l'any han estat presidint-nos. Els representants de l'any 2013 convidaran a sopar a tots els fallers en agraïment a un any inoblidable. Després festa fins que els fallers aguanten.

SETMANA ARTÍSTICA

Del 24 al 28 de FEBRER

Acudirem al casal a sopar o després, per ajudar a fer carrossa.

MARÇ

DISSABTE DIA 1

De vesprada, cavalcada, i després PREGÓ DE LES FALLERES MAJORS. A la nit sopar al casal amb premis a la comparsa que es mantega disfressada fins al final.

DILLUNS DIA 3

A les 18:00 hores, obrirem les portes del casal perquè tots el xiquets i xiquetes puguen vindre a berenar, a continuació, creatives manualitats.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors.

DIMARTS DIA 4

A les 18:00 hores, tots al casal perquè els fallerets i falleretes gaudixquen del berenar, després jocs populars.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors i després campionat de TRUC I PARXÍS.

DIMECRES DIA 5

A les 18:00 hores, berenar al casal per a tots els xiquets i xiquetes, a continuació jocs i manualitats.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors, després continuarem amb el campionat de TRUC I PARXÍS.

DIJOUS DIA 6

A les 18:00 hores, obrirem les portes del casal perquè tots els fallerets i falleretes vinguen a berenar, a continuació farem tallers de decoració fallera, per posar el casal a punt per a la setmana gran. Confiant en els millors artistes, els xiquets i xiquetes del Port!

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors, després GRAN FINAL del campionat de TRUC I PARXÍS.

DIVENDRES DIA 7

A les 18:00 hores, XOCOLATADA per a tots els xiquets i xiquetes. Després lliurament dels VIPs infantils.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors, FESTA DEL PIJAMA, després entrega dels VIPs de la Falla, i a continuació: pintada dels escuts a casa de les nostres falleres majors i presidents.

DISSABTE DIA 8

A partir de les 11:00 hores, matí esportiu al casal, el CENTRE ESPORTIU ÀMBIT ens té preparada una masterclass de BOBY COMBAT amb el monitor **Oskar Fuentes** per a tots els fallers i falleres que vulguen participar.

A les 18:00 hores, berenar al casal per a tots els fallerets i falleretes, després tindrem una VISITA MOLT ESPECIAL.

A les 20:00 hores, Repartiment dels condiments per al IX Concurs de Paelles. Després discomòbil dins del recinte.

DIUMENGE DIA 9

A partir de les 12:00 hores, durant tot el dia, GRAN FIRA INFANTIL per a tots els xiquets i xiquetes de la nostra falla.

A les 18:00 hores, XOCOLATADA i després continuarem gaudint de les atraccions que hem preparat.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR de la comissió major.

DILLUNS DIA 10

A les 18:00 hores, berenar al casal per a tots els xiquets i xiquetes. A continuació farem tallers on podreu fer les millors manualitats.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR de la nostra comissió major.

DIMARTS DIA 11

A les 18:00 hores, XOCOLATADA i SUPERUNFLABLES per a tots els xiquets i xiquetes de la nostra falla.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR de la comissió major.

DIMECRES DIA 12

A les 18:00 hores, berenar per a tots els fallers. A continuació donarem inici al V CAMPIONAT DE FUTBOL 3 INFANTIL, i també podreu gaudir de tallers on farem originals manualitats.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR de la nostra comissió major.

DIJOUS DIA 13

A les 18:00 hores, XOCOLATADA per a tots els xiquets i xiquetes. A continuació tindrem la final del V CAMPIONAT DE FUTBOL 3 INFANTIL, en finalitzar, farem el lliurament de trofeus. A més farem activitats molt divertides per als més menuts de la comissió.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR de la comissió major.

DIVENDRES DIA 14

A les 18:00 hores, berenar per a tots els fallers i després SUPERUNFLABLES per a tots.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR de la comissió major.

A les 24:00 hores, gaudirem d'una gran sessió de música començant pel **DJ J.Ramos**, i seguidament el DJ resident de Trifassic de Dénia **Omar Svenson**, continuarà la sessió amb el millor *house* del moment.

DISSABTE DIA 15

A les 18:00 hores, XOCOLATADA per a tots els xiquets i xiquetes. Ens conviden les nostres Falleres Majors i President Infantil.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil. Aquest dia els nostres artesans fallers acabaran de donar els últims retocs a les dues falles. Els fallers els ajudarem en tot allò que siga possible i ho deixarem tot a punt per al dia següent que passarà el Jurat de falles.

A les 22:00 hores, SOPAR de la nostra comissió major després cap a les 12 de la nit anirem a pels nostres ninots indultats. Després, i com és costum, tindrem NIT D'ALBADES.

DIUMENGE DIA 16

A les 10 del matí, i mentre esperem l'arribada del Jurat hi haurà esmorzar.

A partir de les 12:00 hores, al llarg de tot el dia, GRAN FIRETA INFANTIL per a tots els xiquets i xiquetes de la comissió. I concurs de dibuix! Dibuixarem la nostra falleta, ànim artistes!

A les 18:00 hores, berenar per a tots, ens conviden les nostres Falleres Majors i President Infantil. Després continuarem gaudint de les atraccions que hem preparat.

A les 21:30 hores, SOPAR de «sobaquillo» de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors.

A les 24:00 hores, gran actuació en directe del cantant **Santiago Urban**.

En acabar l'espectacle el nostre Dj resident de la falla ens farà ballar a tots, **Dj Lluís** en cabina.

DILLUNS DIA 17

A les 8 del matí, i seguits de la banda de música, primera «DESPERTÀ» pels nostres carrers.

A les 11:00 del matí, ens concentrarem a la porta del casal. Després, PASSACARRER des de la Plaça Germans Iborra fins a la Plaça del Poble, on recollirem els premis que ens hi hagen atorgat, que de ben segur, algun primer que altre s'emportarem.

A les 18:00 hores, PASSACARRER per tot el poble.

A les 21:30 hores, SOPAR de «sobaquillo» de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors.

A les 24:00 hores, els més majors i no tant majors... gaudirem amb la simpatia i l'espectacle de la vedette *Sonia Armela*.

DIMARTS DIA 18

A les 8 del matí, «DESPERTÀ» per tots els carrers del barri a càrrec dels qui aguanten la nit i els que porten la cara ben rentada.

A les 13:00 hores, es repartiran els rams de flors a totes les xiquetes i senyoretes que per la vesprada es vestixen de fallera per a l'ofrena.

Per la vesprada acudirem a la Plaça del Mercat per començar la cercavila de L'OFRENA DE FLORS A LA

MARE DE DÉU DELS DESEMPARATS. L'horari i l'itinerari serà el tradicional establert per la JLF.

A les 21:00 hores, SOPAR de «sobaquillo» de la comissió infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors.

A les 24:00 hores, ens pegarem unes rialles amb un humorista de mèrit nacional, ell és **Cañas**. En acabar l'espectacle, tindrem per segon any consecutiu a un dels Dj's més valorats de les nits valencianes i a més Siller, **Dj Juanjo Benaches**. La falla ha estat esperant aquest dia com es sol dir... com aigua de maig.

DIMECRES DIA 19

FESTIVITAT EN HONOR A SANT JOSEP

Felicitats a tots els que celebren el seu Sant.

A les 8:00 del matí, darrera «DESPERTÀ» en la qual pensem esgotar tota la pólvora que hi quede (a l'última tots disfressats).

A les 11:00 hores, concentració al casal per començar el PASSACARRER

A les 12:00 hores, Missa en honor al nostre patró.

A les 14:00 hores, última «MASCLETÀ» a la PISTA. En acabar, dinar de Sant Josep, ja informarem del lloc.

A les 18:00 hores, PASSACARRER BOIG (si no havíem fet prou la mona aquests dies ara tenim l'oportunitat d'aconseguir-ho). En aquest acte s'acomiadarem dels músics que ens han acompanyat aquests dies de falles. Fins l'any que ve.

A les 21:30 hores, SOPAR de la comissió infantil. Després, i per finalitzar la festa infantil i a l'hora que ens haja indicat la JLF, la nostra Fallera Major Infantil, CELIA GÓMEZ I GARCÍA en companyia del president infantil, PAU NAVARRO I NAVARRO, prendran foc a la falleta infantil.

A les 22:00 hores, SOPAR dels majors.

Per a finalitzar aquestes festes i a l'hora que ens haja indicat la JLF, la nostra Fallera Major, NOEMÍ GARCÍA I ALBA, encendrà la metxa que prendrà foc a la falla que durant tants dies ha estat al nostre costat com a protagonista principal de la festa que tots més volem: les falles.

Però en el cor de tots, sols hi haurà un desig, un somni, una altra il·lusió, mentre vegem com va cremant-se la falla i convertint-se en cendra. Tots a una, cal dir-ho ben fort.

VISCA LES FALLES DEL 2015!!!

AGRAÏMENTS

LL'AC Falla Port vol agrair la col·laboració desinteressada de totes les persones que han treballat per aquest llibret, sense fer distincions sobre quina haja estat la seua funció: publicitat, textos, disseny, portada, creativitat o, fins i tot, haver passat hores i hores davant l'ordinador; però, sobretot destaquem la il·lusió de fer el llibret. Per a nosaltres tots són importants.

Gràcies.

Gràcies també al Servei de Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Silla per la paciència i dedicació en la correcció dels escrits d'aquest llibret.

Gràcies.

I també, agrair sincerament a les següents firmes comercials que sense el seu suport econòmic no haguera estat possible la realització i edició d'aquest llibret.

Moltes gràcies.

Silestone® Authentic Life

Superfícies de Cuina i Bany

Cada element que ens envolta contribueix a construir la nostra realitat. Eixa és l'existència autèntica, la que defineix qui eres.

Silestone® et permet viure la teua cuina o bany amb un sentit d'autoexpressió. L'única encimera de quars amb protecció bacteriostàtica, disponible en diferents i exclusives textures.

Viu la vida autèntica, viu la teua llar amb Silestone®.

*"Estime l'arquitectura d'autor
i la moda de passarel·la, però l'autèntic
està en les cases que habitem,
en la roba que vestim les persones reals.
Això és el que conte al meu blog.
Això és Authentic Life."*

Macarena Gea
(Blogger i Arquitecta)

New Silestone®
NEBULA CODE

L'aparença més
natural de Silestone

Encimera PULSAR (Serie Nebula Code) / Textura Exclusiva. SUEDE / Fregadero INTEGRITY Blanco Zeus

www.silestone.com

Exigeix l'autenticitat
de la teua encimera
Silestone®.
Activa la garantia
des de la nostra web.

COSENTINO VALENCIA CENTER: C/ Perelló, nº 18 / 46460 Silla (Valencia)
Tel.: 96 121 75 04 / Fax: 96 120 25 64 / e-mail: valencia@cosentino.com

L'ESCOLETA

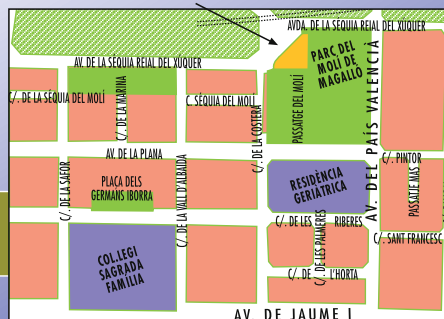
ESCOLA INFANTIL MUNICIPAL DE SILLA

*L'ensenyament del segle XXI
amb les noves tecnologies!*

CURS 2014 - 2015
MATRICULACIÓ OBERTA
a partir de l'1 de Febrer

L'ESCOLETA

C/ Costera, 10

46460 SILLA (Valencia)

Telf. 902 75 70 63

E-mail: info@escoletadesilla.com

www.escoletadesilla.com

Felicitats!

En el cor
de la
festa !

consum

Així dona gust comprar

Silla · C/ Cooperativa Agrícola
· Rambla independència

**QUALITY
DOORS**

frigoríficas · rápidas · interior
cold rooms · rapid · indoor
frigorifiques · rapides · intérieur
kühlraum · schnelllauf · betriebsraum

Polígono de la Estación
C/Cami Traveser, s/n
46560 Massalfassar (Valencia) - España
Tel. +34 96 185 67 59 - Fax +34 96 185 68 77

www.infracca.com
puertas@infracca.com

Devesa Motors S.L.

- **VENTA VEHÍCULOS NUEVOS** •
- **VENTA VEHÍCULOS KM 0, GERENCIA Y OCASIÓN** •
- **AGENCIA SEGUROS AXA Y ZURICH** •
(VEHÍCULOS, HOGAR, ARMAS, ETC...)
- **TALLER AUTORIZADO FORD** •
- **REPARACION PLANCHA Y PINTURA** •

AV. REAL DE MADRID, 129-B • 46017 VALENCIA
TEL: 96 376 04 55-657 28 56 08 • FAX: 96 318 21 91
E-MAIL: devesa@fordservicios.com
WEB: www.devesamotors.es

CENTRE MÈDIC I DENTAL LLUÍS VIVES

IMPLANTOLOGÍA

IMPLANTE DENTAL 999 €

- CIRUGÍAS SIN PUNTOS
- LASER DENTAL
- RADIODIAGNÓSTICO CON TAC DENTAL
- IMPLANTOLOGÍA DENTAL AVANZADA

Especialistas en implantes inmediatos
De manera sencilla e indolora
Por menos de lo que imaginas

ORTODONCIA

- ORTODONCIA INVISIBLE
invisalign
- BRACKETS CERÁMICOS
- TRATAMIENTOS FINANCIADOS
- PIDE PRESUPUESTO SIN COMPROMISO

Pregunte por el relleno de labios y relleno de arrugas con ácido hialurónico

ORTODONCIA INTEGRAL · CIRUGIA BUCAL I MAXILO-FACIAL
IMPLANTOLOGÍA ORTODONCIA · PERIODONCIA · ENDODONCIA
ESTÉTICA ORAL I FACIAL

Centre Mèdic i Dental Lluís Vives
Tel./fax: 96 121 34 29 Mòv: 616 503 344
Av. Lluís Vives 9b baix dreta
Silla (València)

Centre Mèdic i Dental Dr. Lorente
Tel. 96 331 27 71
Av. Francia 49 bajo
València

www.centremedicdentalluisvives.com

Brocoli

**Simple de preparar
delicioso para comer**

SAKATA®

Calidad confianza servicio

www.sakata-eu.com

Electr. F. Domenech

Mª Dolores López

C/ Jacinto Benavente n^o1, 46460-Silla

Tel./Fax 961217505 www.domenech.eu - euronics.silla@domenech.eu

RESTAURANT
Casa Jacinto I

MANUEL CARRASCO VILLAR

Tels: 96 121 77 10

650 880 626

Avda. Ausias March, 7
46460 SILLA (València)

JOICAR
multiauto, c.b.

Taller mecànic: 654 193 910 (Manolo)
Llavador vehicles manual: 666 259 973 (Mª Carmen)
Pneumàtics - Reparació bomba injectora

C/. 1er de Maig, 6
46460 SILLA (València)
joicarmultiauto@hotmail.com

Tels. 96 121 87 85
601 115 350

ÒPTICA VISIOLENT

Falles
2014

València, 40 - 46460 SILLA (València)
Tel./ Fax 96 121 16 52
opticavisioalent@zasvision.com
www.zasvision.es

ZASvisión
CENTRES DE SALUT VISUAL

ASEGEM

ASESORAMIENTO Y GESTIÓN DE EMPRESAS
FISCAL, LABORAL, CONTABLE, JURÍDICO, FINANCIERO

ASEGEM ASESORAMIENTO Y GESTIÓN DE EMPRESAS, S.L.
C/ HORTS, 9 Bajo - 46460 SILLA (Valencia)
TEL.: 96 120 14 57 - FAX: 96 120 14 57
asesoria@asegem.com - www.asegem.com

RESTAURANTE

Davidos

ASADOR - PIZZERÍA

Durante las fallas: 3 pizzas 1 botella de Lambrusco de regalo

**Avd. Alicante, 124 - 4660 SILLA (Valencia)
Reservas: 96 143 37 30**

BAZAR SILLA

Av. Alicante, 59 Bajo
Tel. 665 630 257

BAÑÓ · ORBEZO
DISTRIBUCCIONES

Bajada campo fútbol, s/n
46810 ENGUERA (Valencia)
banoorbezo@hotmail.com

Teléfono: 96 222 53 43
Fax: 96 222 53 85

 fama
restaurante - heladería

Calle Hermanos Antich, 2 bajo • 46460 Silla (Valencia)

Tlf. 96 120 24 15

Síguenos en

Fama Restaurante heladería

Bar - Rte. Cafetería

El Refugio

C/. Hernán Cortés, 147
Tels. 960 036 373 - 676 044 470

www.barelrefugio.com
46460 SILLA (Valencia)

Tractament d'aigua residencial e industrial

- Osmosi Inversa
- Descalcificació
- Filtració
- Depuració i aigua residencial
- Cloració de depòsits
- Dosificació i control

Polígon Industrial VII - Avenida de Picassent, 24, 46460 - Silla (València)
Telf. 961 212 472 - Fax. 961 213 109. E.Mail: osmofilter@osmofilter.com | www.osmofilter.com

SAMI LÓPEZ

PHOTOGRAPHY

Fotografo profesional

*Reportaje social
Books de estudio
Exteriores
Moda y Pasarela
Publicidad empresas
Prensa deportiva*

*www.samilopez.com
info@samilopez.com
TLF: 659328187*

MupaViatges.com

Agencia de Viajes

¡tu agencia de viajes!

ven y Conocenos

Universitarios, Institutos, Colegios, Asociaciones...

Europa, América, Asia, Oceanía, África, Islas paradisíacas...

Cruceros por todo el Mundo...

Escapadas fin de semana, escapadas de aventura, escapadas rurales, nieve, escapadas Low Cost...

Viajes de inmerso, grupos jubilados...

Circuitos nacionales e internacionales, circuitos en Bus...

Despedidas de solter@s

C/ Francisco Bohigues, 70

SILLA - Valencia

T. 96 004 03 52

609 83 84 60

Síguenos en Facebook: [mupaviatges](#)

[twitter@mupaviatges.com](#)

www.mupaviatges.com

matosca solar

www.matoscasolar.com

DRAULIC FREN

■ Subministraments Industrials ■ Hidràulica ■ Pneumàtica ■ Frens

DRAULIC FREN - Central
Tel. 972 47 67 27 - Fax 972 47 61 19
fornells@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Garbí
Tel. 972 47 52 22 - Fax 972 47 52 25
garbi@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Figueres
Tel. 972 52 62 15 - Fax 972 52 62 31
vilamalla@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Olot
Tel. 972 27 36 16 - Fax 972 27 20 73
olot@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Palafròls
Tel. 93 765 76 58 - Fax 93 765 76 64
palafròls@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Granollers
Tel. 93 861 81 01 - Fax 93 861 81 03
granollers@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Granollers
Tel. 93 861 81 07 - Fax 93 861 81 06
congost@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Magatzem Granollers
granollers2@draulicfren.com

DRAULIC FREN - Barcelona
Tel. 93 351 60 16 - Fax 93 352 95 73

DRAULIC FREN - Lleida
Tel. 973 184 361 - Fax 973 184 363
lleida@draulicfren.com

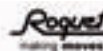
DRAULIC FREN - València
Tel. 96 121 33 93 - Fax 96 121 34 87
silla@draulicfren.com
Av. Espioca, 11

 FREN-FLUID

 manuli

 EATON

 hydro control

 Reguet
making moves

 Danfoss

 SACHS

 Valeo

 remsa

 IADA

www.draulicfren.com

2500 m² de tienda

Aparcamiento fácil

Oferta permanente

Av. Alicante, 30

(46460)

Silla - Valencia

Tel: 96 121 28 54

TRANSMOP, S.L.

TRANSPORT MAQUINARIA OBRES PÚBLIQUES
TRANSPORT CONTENIDORS DE 20 PEUS
TRANSPORT FALLES

RAFAEL TORMOS

Dr. José Alcamí, 8
46460 SILLA (València)

Tel. 670 44 04 08
Tel./Fax: 96120 18 31

val
NOVOCASA
GESTIONES INMOBILIARIAS
www.valnovocasa.com

Gestiones Inmobiliarias

609 462 915/687 747 661

C/. Fco. Bohigues, 72 - 46460 SILLA (Valencia)
Tel.: 96 121 63 91 - Fax: 96 121 63 92 - valnovocasa@gmail.com

OPTICALIA[®]

CAMPAÑAS

Pepa Jeans

JAVIER LAIRAINZAR

Amichi

PULL&BEAR

fun&basics

el cable

con
TV

MEDICA OPTICALIA[®]

Rambla Independencia, 10 46460 - SILLA (Valencia) Tel.961202614

Felices Fiestas Falleras

Carlos Mayordomo
FOTÓGRAF

Plz. Huerto del Satisfecho, 4 B Silla

www.carlosmayordomo.com

info@carlosmayordomo.com

Telf. 96 121 38 58

Papelería y Suministros de Oficina:

Rambla Independencia, 70 - 46460 SILLA (Valencia) • Tel: 96 120 09 38 • Tel. y Fax: 96 121 35 65
papelenafortuny@telefonica.net • www.graficasfortuny.com

Talleres Gráficos:

Puig Campana, 12 - 46460 SILLA (Valencia) • Tel: 96 121 88 63 • Fax: 96 121 88 55 • graficasfortuny@telefonica.net

MAQUINARIA DOLMIBER, S.L.

Bernardo Capilla Plá
659 479 555

Venda de maquinaria i productes serigràfics

Pol. Ind. Picassent - C/ Oest, nave 2, parc. 5 - Apto. correos nº 3
Tel. 96 127 26 92 - Fax: 96 127 24 48 - 46220 PICASSENT (València)

25 anys al servici de Silla

25 anys compartint il·lusions i compromís

 **caixa
popular**

Gràcies per la teua confiança

AUTOBUSES

AUVACA

Autobuses Valencia a Catarroja S.A.

Avda. Padre Carlos Ferris, 36
46470 ALBAL (VALENCIA)

Tels. 96 126 00 84 / 96 126 37 11 - Fax 96 126 04 08
auvaca@autobusesauvaca.es

Amparo Corell Higón

Odontòloga N° Col. 2698

Paz Molina Gasset

Odontòloga N° Col. 2895

Esther Palomares López

Odontòloga N° Col. 2892

Puri Alfonso Chulvi

Odontòloga N° Col. 2999

Odontologia general · cirurgia i implants
ortodòncia · periodòncia · estètica

C/ Sagunt, 27 baix
46460 Silla (València)
Tels. 96 121 84 58 / 607 667 808
innovadent_@hotmail.com

CENTRE DE FISIOTERÀPIA

ESPECIALISTES EN TRACTAMENT DE TOT TIPUS DE DOLOR MUSCULESQUELÈTIC

AMPLIACIÓ D'INSTAL·LACIONS

NOUS SERVEIS

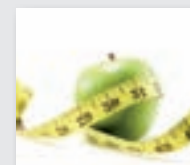
FISIOTERÀPIA DEPORTIVA

PILATES TERAPÈUTIC I REEDUCACIÓ POSTURAL

NUTRICIÓ

PODOLOGIA

EMBARÀS, PREPARACIÓ AL PART I POSTPART

Cita prèvia: 637 55 63 68

Avda Alacant, 76
(davant de la piscina coberta de Silla)

Visita la nostra web:
www.fisioactiusilla.com

ANABEL MACHANCOSES

Síguenos en

C/VALENCIA, 15 - 46460 Silla (VALENCIA) - TEL. 96 121 29 21

 UniKa
Loli Blázquez

Rambla de la Independencia 117 bajo

96 120 10 81 - 630 48 12 32

Calle Valencia 18 bajo

96 182 33 41 - 601 13 46 11

marnavarro[®]
 FOTOGRAFA I CREATIVA

www.marnavarro.net
mar@marnavarro.net

Tel.: 660 000 759
 siguesse en la página de facebook
 Mar Navarro

YCEL
serigrafia

		
SAMARRETES PERSONALITZADES	SUBMINISTRAMENT INDUSTRIAL	ROTULACIÓ INDUSTRIAL

www.ycel.es

Tel. 96 004 66 86

- ✦ MECÁNICA
- ✦ ELECTRICIDAD *concentradas*
- ✦ CHAPA Y PINTURA
- ✦ DIAGNOSIS
- ✦ AIRE ACONDICIONADO
- ✦ VEHÍCULOS DE CORTESÍA
- ✦ REVISIÓN PRE-ITV
- ✦ SERVICIO DE ITV

Avda Séquia Reial del Xúquer, 14
46460 - SILLA
Tel. 96 120 02 66 - 600 761 429

 Construcción / Reparación
maquinaria

 Carpintería metálica

 Mecanizados

 Estructuras metálicas

Tel. 96 257 03 68 / Fax 96 257 21 65
ribescastillo@ribescastillosl.com

Ctra. Tabernes - Chiva, s/n.
46610 GUADASSUAR (Valencia)

ADMINISTRACION DE LOTERIA

Salvador Vte. Hostalet Alba

Donde puede encontrar LOTERIA NACIONAL,
sin desplazarse, venta décimos y números completos.

“REPARTO DE MUCHOS PREMIOS”

**Lotería del Jueves, Primitiva, Bonoloto,
Quiniela, Gordo de la Primitiva y Euromillón**

Personalizamos sus papeletas

PRUEBE SU SUERTE EN:

C/. Rambla Independencia, 9

Tel. 96 121 22 81

46460 SILLA (Valencia)

REPARACION DEL AUTOMOVIL

ZONA DE PREPARACIÓN

BANCADA ENDEREZAMIENTO
ENCUADRAMIENTO DE TODOS
LOS MODELOS DE AUTOMOVIL

CABINA DE PINTURA Y
SECADO AL HORNO

**PLANCHA Y
PINTURA**

C/. Del Molinell nº 7 - 46460 SILLA - autotallersilla@gmail.com

Tel. 96 120 13 52 - Fax 901 021 640 - Móvil: 619 66 93 65

• FORN i PASTISSERIA •

*Federico
Romeu
Espuig*

ESPECIALITAT:

Pa de poble, fresat, hamburguesa, de mole pagés, ojalde, xapata, centeno, fibra i laxant. Pa per a celíacs i d'espelta.

C/. Sant Josep, 44 Tel. 96 120 14 38 46460 SILLA (VALENCIA)

**FERRETERÍA
MORERA**

Tel./ Fax: 96 120 07 63
Plaça Era de la Catarra, 2 - Dta.
46460 SILLA (València)
www.fmorera.com
ferreteriamorera@gmail.com
síguenos en facebook

- * BRICOLAJE
- * MENAJE Y HOGAR
- * CERRADURAS
- * PERSIANAS Y TOLDOS
- * DUPL. LLAVES Y TELEMANDOS
- * ELECTRICIDAD
- * ACCS. FONTANERÍA
- * PINTURAS
- * MOSQUITERAS DE ALUMINIO

**COMERCIO
excelente**

ASESORIA INTEGRAL DE EMPRESAS

FISCAL
CONTABILIDAD
LABORAL
FINANCIERO
JURÍDICA
INGENIERIA
INMOBILIARA Y URBANISMO
SEGUROS GENERALES
ADMINISTRACION DE FINCAS

Rambla Independencia, 96 - Bajo
Tel. 961 216 052 • Fax 961 212 504
46460 (Valencia)

COMERCIO
excelente

COMERCIO
excelente

Avda. Corts Valencianes, 92
Tel. 96 126 07 81 - Fax 96 126 78 37
46470 ALBAL (Valencia)
past_galan@hotmail.com

Restaurante
ESTAPAMI

TAPAS - ARROCES - CARNES - PESCADOS
PIZZAS ARTESANALES

Avda. Alicante, 64
Telf. 96 121 80 23 - 46460 SILLA (Valencia)

Síguenos en:

Web: www.estapamirestaurante.es
Email: estapami@estapamirestaurante.es

JUAN TOLEDANO PÉREZ

Embolsados de herrajes
para la madera
y montaje de muebles

C/ San Roque, 128
46460 - SILLA (Valencia)

Bar - Restaurante

BERNA

Menú diario

Camino Vereda Sur, 20
46469 BENIPARELL (Valencia)
Tels. 96 121 41 75 - 665 97 34 26

PERIS Y SOLER
desde 1965 asesores de seguros

AUTOMÓVILES

- Todos los riesgos y modalidades

PATRIMONIALES:

- Hogar
- Comercio
- Comunidades
- Embarcaciones

PERSONALES

- Accidentes
- Salud
- Decesos
- Bajas diarias (enfermedad y accidente)

VIDA

- Seguros de Vida
- Amortización de prestamos
- Planes de Ahorro y jubilación

PENSIONES

- Contamos con las mejores gestoras

FINANCIEROS

- Servicios bancarios
- Prestamos personales
- Prestamos Hipotecarios
- Fondos de Inversión
- Imposiciones a plazo

AVDA. ALICANTE, 56 bajo - 46460 SILLA (VALENCIA)

Teléfono: 961213100 - Fax: 961212975

e-mail: perisysoler@perisysoler.com - www.perisysoler.com

APP *informática*.com

APP SILLA, S.L.

Tel. 96 120 12 12
Avda. Ausias March, 18
46460 SILLA (Valencia)

BAR - RESTAURANT

Fliza
José Rosaleny

BON AMBIENT I BONA GENT

Avd. Ausias March, 6
46460 SILLA (València)

Tel. 96 121 18 18

Carpintería *Francisco Peris, S.L.*

**ESPECIALIDAD EN:
PUERTAS INTERIORES Y PUERTAS BLINDADAS
COCINAS DE MADERA Y MUEBLES DE BAÑO**

Plaza Aliaga, 10
Tels. 96 120 00 70 - 96 121 36 81
Exposición: Plaça Mercat Nou, 3
46460 SILLA (Valencia)

Francisco Peris, s. l.

TANATORIO Y FUNERARIA

SERVICIO 24 HORAS

PICASSENT

C/ San Juan de Ribera, 4. CP:46220
Tel. 96 111 77 60

SILLA

Tanatorio: Pl/ Aliaga, s/n. CP:46460
Tel. 96 121 01 60 - Fax. 96 121 38 11
Funeraria: C/ Francisco Bohigues, 46

Tels. 609 67 58 40 - 629 68 95 21 - 96 120 00 70
E-mail: franciscoperissl@gmail.com

Horn - Pastisseria SANT ROC

TRADICIÓ
FAMILIAR

Carrer Beniparrell, 33 - Telèfon 96 126 61 78
ALBAL (València)

HORNO - PANADERÍA - PASTERERÍA
COCCIÓN A LEÑA

Planells

ESPECIALIDAD EN PASTAS CASERAS Y PANQUEMADOS

C/. Planells, 97 - Tel. 96 120 38 28
SILLA (VALENCIA)

P RESTAURANTE
aymer
Especialidad en
Cocina Gallega

Carnes Gallegas, Mariscos, Pulpo, Vinos de Galicia
COMUNIONES, BAUTIZOS Y TODO TIPO DE CELEBRACIONES

Avda. Alicante, 50
Tel. 96 120 01 98

46460 SILLA
(Valencia)

Jose Vicente Navarro Domínguez
ASESOR INMOBILIARIO

ALQUILERES Y VENTAS
PISOS, LOCALES, CASAS, TERRENOS
NAVES INDUSTRIALES, CHALETS.

Rambla de la Independencia, 6 - Tel. 96 120 17 18 - 46460 SILLA (Valencia)

FABRICANTE
DE
PINTURAS
PLASTICAS

DECORACIONES

Gopi

SAMY
PINTAKOR

GRAN SURTIDO EN:
PINTURAS PISCINAS, SUELOS P.V.C.
PLASTICOS, MOQUETAS,
ESMALTES, BARNICES, FIXOS.
PAPELES PINTADOS Y CENEFAS

Distribuidor de productos

Avda. Reyes Católicos, 27
Avda. Luis Vives, 12
Tel. 96 121 09 02 - S I L L A

Valentine

König

Vicente Polit Chust

Discotecas Móviles - Espectáculos - Bodas
Sonorizaciones - Parques infantiles

Nos adaptamos a todos los presupuestos

C/. Albal 21 Pta. 3
46470 CATARROJA (Valencia)

Tel. 629 673 970
www.polidiscofashion.com

Bar Restaurant

ELS PORROTS

Antic Truman
Arturo Cervera Gómez

Menjars casolans
Esmorzars populars
Menú diari
Despedides
Festes d'Aniversari
Bateigs
Comunions

Tel. 96 121 29 88
Mòbil: 617 09 94 05

Av. L'amet
46460 Silla (Valencia)

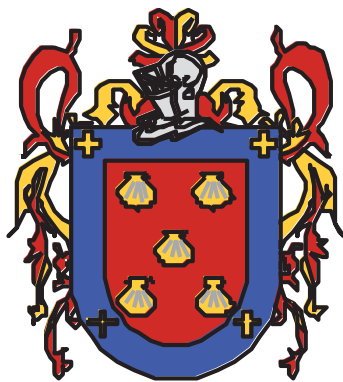
serveis
socioculturals
educatius
i esportius

www.didacticesport.es

Avgda. Lluís Vives, 12 baix ▲ 46460 Silla (València)

Tel. 96 121 41 25

SUMINISTRES HOSTELERS --- **PERIS**

Juan Ramón Jiménez, 20 Bajo
46460 SILLA - VALENCIA (SPAIN)

Página web:
www.shperis.com

Teléfono:
(+34) 96 143 25 81

e-mail:
info@shperis.com

Clínica Podológica Amparo Benaches

Quiropodias
Pie diabético
Pie infantil
Tratamiento de hongos y verrugas plantares
Plantillas
Patologías en general del pie

Avda. Reis Catòlics, 28 - SILLA
Tel. 96 120 12 99

stop

avda alacant 136
esteban perez
roxana gavrila

● silla

● valencia
615884646
638546013

pastisseria bon gust

**SERVEI DE CATERING
PER A TOT TIPUS D'EVENTS**

Demana pressupost sense compromís

Carrer Blasco Ibáñez, 7 • 46460 SILLA (València)
Tel. 96 120 18 73 - mòbil 625 522 999
www.pastisseriabongust.com

“TRABAJOS DE PINTURA Y DECORACIÓN”

RAFAEL CHAQUÉS LAHOZ

Viviendas, deslunados, patio de luces, fachadas,
naves industriales, chalets...

C/ Dels Forns N° 42 - 1^a
Teléfono 96 121 04 69
Teléfono Móvil 630 10 00 64
46460 SILLA (València)

fisiomar

Clínica de Fisioteràpia

María Valero Prieto // Col·legiat núm. 2417

- Massatge terapèutic
- Fisioteràpia esportiva
- Drenatge limfàtic
- Fisioteràpia geriàtrica
- Mecanoteràpia
- Electroteràpia
- Termoteràpia

C/. San José, 11 - SILLA
E-mail: fisio.mar@hotmail.com
www.fisiomar.eu

HORARI:

de dilluns a divendres
Matins: 10,00 a 13,30 h.
Vesprades: 16,00 a 20,00 h.

CITA PRÈVIA

Tel. 96 143 12 09

Mòbil 677 380 340

Floristería Azahar

FLOR NATURAL Y ARTIFICIAL
Servicio a domicilio

C/ San Roque, 29 - 46460 SILLA (Valencia) - Mov 610 751 881

**Centre ptic
silla**

**Diagnóstico de la Visión - Adaptación de Lentes de Contacto
Asesoramiento Técnico Profesional - Asesoramiento Estético
en la Elección de tu Montura o Gafa de Sol**

Reyes Católicos, 17
T. 96 120 02 13
46460 Silla (Valencia)

Ausias March, 8
T. 96 003 33 67
46460 Silla (Valencia)

Farmàcia

M^o José Benaches Gastaldo

C/ Jaume el Just, n° 8 • 46460 Silla

 96 121 27 02

PUB

Fau

**ABIERTO TODOS LOS DÍAS
FÚTBOL EN DIRECTO
BILLAR, DARDOS, FUTBOLÍN...**

C/. Valencia, 75 – SILLA

J. Vercher

BORDADOS - SASTRERÍA

ESPECIALIZAD EN:
BLUSONES Y FAJAS
CON SU ESCUDO
BORDADO

BANDAS:
FALLERA
REINAS Y DAMAS
FESTERA
CLAVARIESA, ETC.

ESTANDARTES
BANDERAS
BANDERINES
ESCUDOS
REPOSTEROS
BECAS
CORBATINES PARA
ESTANDARTES Y BANDERAS

C/. Marqués de Campo, 8 - 46007 Valencia
Tel. 96 333 27 53 - Fax 96 341 64 56
e-mail: bordados@bordadosvercher.com

FARMABARRA
SALUD Y BELLEZA

-COSMÉTICA
-DIETAS PERSONALIZADAS
-MASAJE TERAPÉUTICO
-ANÁLISIS

Av. Reyes Católicos, 12 · Silla

FARMACIA
BARRACHINA

Avda. Reyes Católicos, 18
Teléfono 96 120 14 30
SILLA

CENTRO AUTORIZADO POR LA CONSELLERIA DE TRANSPORTES Nº2674

C/. Alfonso El Liberal, 4 bajo - 46460 SILLA (Valencia)
 drconsejeros@drconsejeros.com - www.drconsejeros.com
 Telf. 963 213 186 - 686 334 988 - 687 923 533

OFERTA FORMATIVA

**C.A.P.
 MERCANCIAS Y VIAJEROS
 ADR
 MERCANCIAS PELIGROSAS**
 Básico - Cisternas
 Explosivos - Radioactivos

CENTRO AUTORIZADO POR LA DGT PARA MERCANCIAS PELIGROSAS Nº 1181

Horarios flexible · Decuentos por grupos
 Cursos intensivos · Cursos fines de semana
 Cursos bonificables

SEGURIDAD PRIVADA
 Acreditación Actualización

TPC CONSTRUCCIÓN
 Aula permanente - Especialidades

CONSEJERO DE SEGURIDAD

APRENDIZ - EXPERTO
 DE PIROTECNIA
 Presencial 25 horas

CAPACITACIÓN DE
 TRANSPORTISTA

MANEJO DE
 TACOGRAFOS

FORMACIÓN PERSONAL
 EMPLEADO TIENDAS PIROTECNIA

PREVENCIÓN DE RIESGOS LABORA-
 LES EN SEGURIDAD VIAL
 Accidentes

FORMACIÓN - CRE
 Desperta - Correfoc
 Passejta - Cordà

CARRETIILLERO

MANIPULADOR
 DE ALIMENTOS

TODOS NUESTROS CURSOS
 PUEDEN SER BONIFICADOS

R

GANADERIA RESES BRAVAS

R

**ROBERTO
 CORDELLAT**

“FOLLO”

Tel.
 96 121 35 79

Móvil
 670 018 383

SILLA (Valencia)

BAR SILLA

**Especialidad
en tapas
variadas y
almuerzos**

PLAÇA DEL POBLE, 11 - TEL. 658 959 344 - SILLA

clinica dental

D O C T O R E S A L E G R E

Rambla de la Independencia nº 9, 3º, 8. 46460 **SILLA** (Valencia). Teléfono **96 120 28 83**
Plaça del Jardí nº 24, 1º, 2. 46470 **ALBAL** (Valencia). Teléfono **96 126 02 02**

ASADOR

**Almuerzo:
Comidas Empresas
Despedidas**

**Comuniones
Bautizos
Menú diario**

Víctor Manuel Gómez Martínez

**Telf. 658 944 922
Avda. Espioca, 161 - SILLA**

pentinat's

LOOK 21

*M.ª José Lorente Bosch
estilista*

*C/. Hernán Cortés, 6
Tel. 96 120 16 48 · 46460 SILLA (Valencia)*

farmàcia del Port

Dra. Carmen Lozano Sahuquillo

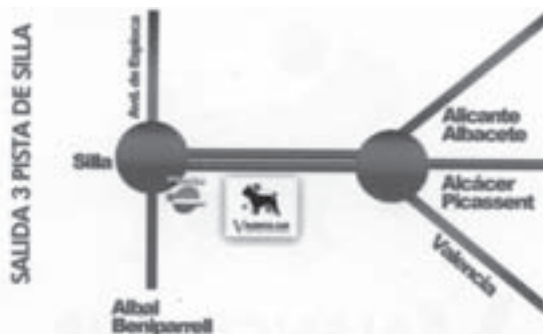
farmàcia
del Port

Atención Farmacéutica Personalizada
Control de Peso
Deshabitación Tabáquica
Dermocosmética
Homeopatía y Fitoterapia
Plantas Medicinales
Formulación Magistral
Cuidados del Bebe
Veterinaria

C/ del Port, nº 30 - Tel. 96 121 78 19 - 46460 SILLA (Valencia)

VALENCIA SUR HOSPITAL VETERINARIO

SERVICIO ESPECIALIDADES

- TAC ·
- Cirugía Tejidos Blandos ·
- Traumatología ·
- Neurología ·
- Hospitalización ·
- Urgencias 24 h. ·

Teléfono: **96 120 38 05**

www.hvvalenciasur.com

Avda. Picassent 28, Silla. VALENCIA

H^{nos.} GARCIA

La calidad nos distingue

ESPECIALIDAD EN
CARNES Y EMBUTIDOS
SELECTOS

C/. MARQUES DEL TURIA, 1
TEL. 96 120 05 55

SILLA

RS **CARNISSERIA**
R. SERRADOR

C/. Dr. Fléming, 8 - 46460 SILLA (Valencia)
Tels. 96 120 23 72 - 656 952 260

Estanc
Consuelo Antich Antich

Avda. País valencià, 40
46460 Silla (València)

Tel: 96 120 27 69

Esports
Faubel

tenda online
www.faubelsport.com
www.facebook.com/SportFaubel

Silla
San Rafael, 7
Tel: 96 120 00 10

Picassent
Jaime I, 25
Tel: 96 184 12 80

